

rijksuniversiteit
groningen

faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen

Tussen werelden Entre mundunan Between worlds

Een verkennend onderzoek naar de zorg voor Caribisch Nederlandse jongeren die voor residentiële zorg naar Europees Nederland komen.

Un investigashon eksploratorio tokante di kuido di hóbenan Hulandes Karibeño ku ta bin Hulanda Europeo pa kuido residenshal.

An explorative study into the care for Caribbean Dutch children who come to the European Netherlands for residential care.

Elianne Zijlstra
Tirzah Richards
Henna Josias
Richelle Mellema
Carla van Os
Annemiek Harder

Auteurs

Dr. Elianne Zijlstra (universitair docent) Rijksuniversiteit Groningen
Tirzah Richard, MSc, (junior onderzoeker) Rijksuniversiteit Groningen
Drs. Henna Josias (gedragswetenschapper) Jeugdbescherming West
Richelle Mellema, MSc, (junior onderzoeker) Rijksuniversiteit Groningen
Dr.mr. Carla van Os (universitair docent) Rijksuniversiteit Groningen
Prof.dr. Annemiek Harder (hoogleraar) Erasmus Universiteit Rotterdam

Begeleidingscommissie

Dr. Inge van Balkom (kinderpsychiater; directeur Jonx onderdeel van Lentis)
Mr. Jantine Homan (coördinerend beleidsadviseur programmadirectie Zorg en Jeugd
Caribisch Nederland, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport)
Dr. Annemarie Marchena-Slot (associate professor Criminal Law University of Curaçao)
Helen Verleg, Msc (senior beleidsmedewerker Ministerie van Justitie en Veiligheid)
Mr. Esther Vreeburg (senior onderzoeker Kinderombudsman)

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

© 2021; Rijksuniversiteit Groningen. Auteursrechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksuniversiteit Groningen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting Nederlands	7
Resúmen na Papiamentu	11
Abstract English	15
Hoofdstuk 1 Inleiding	19
Hoofdstuk 2 Methode	22
2.1 Design	22
2.2 Deskresearch (onderzoeksvraag 1)	22
2.3 Dossieronderzoek (onderzoeksvraag 2 en 3)	23
2.4 Interviews (onderzoeksvraag 4, 5 en 6)	24
Hoofdstuk 3 Resultaten zorgaanbod	27
3.1 Inleiding	27
3.2 Ambulante hulp en preventie	27
3.2 Verblijf	29
3.3 Onderwijs	31
3.4 Geestelijke gezondheidszorg	33
Hoofdstuk 4 Resultaten dossierstudie	35
4.1 Inleiding	35
4.2 Persoonskenmerken van de jongeren	35
4.3 De situatie voorafgaand aan de overplaatsing naar Europees Nederland	36
4.4 De beslissing tot overplaatsing naar Europees Nederland	37
4.5. Situatie na overplaatsing naar Europees Nederland	38
4.6 Het toekomstperspectief na plaatsing in Europees Nederland	42
Hoofdstuk 5 Resultaten interviews	44
5.1 Inleiding	44
5.2 Opvattingen over beslissingen tot overplaatsing naar Europees Nederland	44
5.3 Ervaringen zorg voor jongeren die naar Europees Nederland zijn gegaan	45
5.3.1 Voorafgaand aan overplaatsing naar gesloten residentiële zorg in Europees Nederland	45
5.3.2 De overplaatsing van Caribisch Nederland naar gesloten residentiële zorg in Europees Nederland	46

5.3.3 Ervaringen tijdens het verblijf in een residentiële instelling in Europees Nederland	47
5.3.4 Na plaatsing in gesloten residentiële zorg	50
5.3.5 Verbetersuggesties van jongeren voor de hulp	50
5.4 Opgroeien in Caribisch Nederlands	51
5.4.1 Opvoeden in Caribisch Nederland	51
5.4.2 Matriarchale samenleving	53
5.4.3 Schaamtecultuur	54
5.4.4 Mobiliteit tussen eilanden	54
5.4.5 Opvattingen hulpverlening in Caribisch Nederland	55
5.4.6 Verschillen tussen de BES-eilanden	55
5.5 Hulpverlening Caribisch Nederland	56
5.5.1 Deskundigheid professionals	56
5.5.2 Samenwerking in de keten	57
5.5.3 Wat is nodig om het hulpaanbod voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen in Caribisch Nederland te verbeteren?	58
Hoofdstuk 6 Conclusie en discussie	62
Hoofdstuk 7 Aanbevelingen	71
Referenties	78

Voorwoord

Kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen hebben het recht op regelmatig ‘persoonlijk en rechtstreeks contact’ met hun ouders of andere verzorgers. Zo staat het in het VN-Kinderrechtenverdrag. Sinds Bonaire, St. Eustatius en Saba (Caribisch Nederland) bijzondere gemeenten zijn in het Koninkrijk der Nederlanden kunnen jongeren uit Caribisch Nederland in gesloten residentiële zorg of een justitiële jeugdinstelling in Europees Nederland geplaatst worden. Aan de andere kant van de Atlantische Oceaan, ver weg van de mensen bij wie ze opgroeien en de cultuur waar ze mee vertrouwd zijn. Het is een ingrijpende beslissing die uit armoede is geboren, in alle opzichten. Omdat er relatief weinig mensen in Caribisch Nederland wonen, is het niet mogelijk om een compleet hulpaanbod te bieden. Ook spelen armoede en een beperkt toekomstperspectief een dominante rol in het ontstaan van de problemen in deze gezinnen. Naast de fysieke afstand die met de overplaatsing ontstaat tussen de jongere en zijn familie, maakt de overplaatsing het ook bijzonder ingewikkeld om de familie te betrekken bij de behandeling van de jongere. En dat terwijl we weten dat een systemische aanpak het beste werkt in gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

Dit spanningsveld tussen het bieden van goede zorg en het naleven van kinderrechten vormt aanleiding om onderzoek te doen naar de zorg voor Caribisch Nederlandse jongeren die naar Europees Nederland worden overgeplaatst voor residentiële zorg en ook om te kijken hoe deze zorg verbeterd kan worden. In dit rapport doen we verslag van dit onderzoek dat in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid is uitgevoerd. Om snel een inzicht te krijgen in de uitkomsten van het onderzoek hebben we een leesvriendelijke samenvatting van het onderzoek gemaakt.

Velen hebben aan dit onderzoek meegewerkt. We zijn onder de indruk van de bereidheid tot samenwerking en het gastvrije ontvangst op Bonaire toen we daar voor de uitvoering van het onderzoek waren. We willen de jongeren bedanken die hun ervaringen hebben willen delen. Dank voor jullie openheid en vertrouwen om je verhaal met ons te delen en we bij jullie thuis mochten komen. Zonder jullie verhaal had het onderzoek niet uitgevoerd kunnen worden. Hetzelfde geldt voor ouders en belangrijke anderen van de jongere, bedankt dat jullie je ervaringen met ons gedeeld hebben. Verder willen we de professionals bedanken die meegewerkt hebben en ons inzicht hebben gegeven in de zorg voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen in Caribisch Nederland en specifiek de groep jongeren die naar Europees Nederland is overgeplaatst voor gesloten residentiële zorg. Verder zijn er professionals geweest die ons in contact hebben gebracht hebben met jongeren en ouders en specifiek willen we Mick Schmit en Jessyca Pompier van Forsa Academy, Tamara Richards van Rosa Di Sharon en Sander van der Meer van Jeugdbescherming West bedanken. Ook de professionals op St. Eustatius en Saba die bereid waren online mee te werken aan het onderzoek zijn we zeer erkentelijk. Door de inreisbeperkingen vanwege de coronapandemie was het niet mogelijk om deze eilanden fysiek te bezoeken. De dossieranalyse was niet mogelijk geweest zonder de samenwerking met Jeugdzorg Caribisch Nederland en Jeugdbescherming West en speciaal willen we Regiline Sambo en Emmy Berben bedanken voor het meelezen met de eindrapportage. Verder willen we de studentassistenten bedanken voor hun bijdrage aan het anonimiseren van de dossiers en het transcriberen van de interviews. En tot slot dank aan de begeleidingscommissie die gedurende het onderzoek constructief meedacht over de uitvoering van het onderzoek en de feedback op de eindrapportage.

We hopen met dit onderzoek een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de zorg voor gezinnen en kinderen met meervoudige en complexe problemen in Caribisch Nederland en specifiek de jongeren die naar Europees Nederland worden overgeplaatst voor gesloten residentieel zorg.

Elianne, Tirzah, Henna, Richelle, Carla en Annemiek

Samenvatting Nederlands

Waarom is dit onderzoek gedaan?

Tientallen jongeren die opgroeien in Caribisch Nederland (Bonaire, St. Eustatius en Saba) zijn in de afgelopen tien jaar overgeplaatst naar Europees Nederland voor verblijf in de gesloten residentiële zorg of een justitiële jeugdinstelling. Vaak groeien deze jongeren in Caribisch Nederland op in gezinnen met meervoudige en complexe problemen en is er geen passend hulpaanbod in Caribisch Nederland. Er is weinig bekend over wat de aanleiding is tot overplaatsing, welke hulp jongeren in Caribisch Nederland hebben gehad voorafgaand aan overplaatsing, hoe jongeren en hun ouders de overplaatsing naar Europees Nederland ervaren en wat de ervaringen zijn met de residentiële zorg in Europees Nederland. In dit onderzoek gaan we hierop in en ook willen we weten hoe het hulpaanbod voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen in Caribisch Nederland versterkt kan worden en welk hulpaanbod aanvullend beschikbaar is in de overige landen in het Nederlands Koninkrijk (Curaçao, Aruba en St. Maarten). De volgende onderzoeksvraag staat centraal in dit onderzoek:

“Wat zijn de ervaringen van jongeren, hun ouders, belangrijke anderen van jongeren, en professionals over de (gesloten) residentiële zorg of een plaatsing in een justitiële jeugdinstelling voor jongeren afkomstig van Caribisch Nederland die voor deze zorg naar Europees Nederland komen en hoe kan deze hulp verbeterd worden?”

Hoe hebben we dit onderzocht?

We hebben een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek bestaat uit drie delen. Allereerst hebben we via internet onderzocht wat het hulpaanbod is in Caribisch Nederland voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen en met professionals die bij instellingen werken gesproken over het hulpaanbod in Caribisch Nederland voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

Ten tweede is een dossieronderzoek uitgevoerd in acht dossiers bij Jeugdzorg Caribisch Nederland en in 23 dossiers bij Jeugdbescherming West. Overplaatsingen voor gesloten residentiële zorg verlopen via Jeugdzorg Caribisch Nederland en bij overplaatsing naar Europees Nederland wordt de voogdij bij Jeugdbescherming West neergelegd. Dat betekent dat ouders niet meer de belangrijke beslissingen over de jongere mogen nemen, bijvoorbeeld over waar en welke hulp ze krijgen. De dossieranalyse heeft zich gericht op kenmerken van de groep jongeren die naar Europees Nederland zijn gegaan voor residentiële zorg, de leefomgeving in Caribisch Nederland voorafgaand aan overplaatsing en welke hulp voor en na overplaatsing is ingezet.

In het derde deelonderzoek zijn interviews afgenomen om inzicht te krijgen in de ervaringen met de zorg voor jongeren die naar Europees Nederland zijn gekomen en hoe deze zorg verbeterd kan worden. Er is gesproken met twaalf jongeren die voor gesloten residentiële zorg naar Europees Nederland zijn gekomen, uithuisgeplaatst zijn in Caribisch Nederland of ervaring hebben met de zorg in Caribisch Nederland. Ook is gesproken met acht ouders of andere belangrijke mensen voor jongeren en met 49 professionals in Europees Nederland en Caribisch Nederland die betrokken zijn bij de zorg voor deze jongeren of gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

Wat zijn we te weten gekomen?

Het zorgaanbod op Caribisch Nederland houdt niet genoeg rekening met de behoeften van gezinnen met meervoudige en complexe problemen. De samenwerking tussen de

instanties die zich richten op de verschillende levensgebieden (opvoeding, onderwijs, wonen, werk, welzijn, financiën, sociaal netwerk) kan verbeterd worden. Verder is opvallend dat de residentiële voorzieningen gericht op verblijf niet toegerust zijn om een geïntegreerd behandelaanbod te bieden waar methodisch met ouders en kinderen gewerkt wordt om de problemen van jongeren te verminderen. Behandelinstanties zijn wel aanvullend beschikbaar op St. Maarten en Curaçao, maar Caribisch Nederlandse professionals uiten zorgen over de kwaliteit van deze zorg.

Uit de dossiers en interviews komt naar voren dat de jongeren die naar Europees Nederland zijn overgeplaatst in levensomstandigheden opgroeiden die zich kenmerken door verwaarlozing, geweld, armoede en instabiliteit. Ouders kampen mogelijk met psychiatrische of verslavingsproblemen of een verstandelijke beperking. Moeders zijn vaak betrokken bij de opvoeding van de jongeren en vaders spelen een minimale rol. Kinderen hebben sociaal-emotionele problemen en gedragsproblemen, mogelijk als gevolg van het opgroeien in onveiligheid. De ernst van de problemen van jongeren en het ontbreken van aansluitende hulp vormden vaak de aanleiding tot overplaatsing naar Europees Nederland. In de dossiers komt naar voren dat de hulp die voorafgaand aan overplaatsing is ingezet vaak geen helder doel had en weinig gericht was op het hele gezin. Jongeren zijn gemiddeld op 14-jarige leeftijd overgeplaatst naar Europees Nederland.

Jongeren delen in de interviews gemengde ervaringen over de overplaatsing naar Europees Nederland. Aan de ene kant was de overplaatsing ingrijpend en voelden ze zich niet thuis in de eerste periode in Europees Nederland, misten ze hun familie en cultuur en hadden ze moeite om zich aan te passen na overplaatsing. Aan de andere kant blikken jongeren die we gesproken hebben positief terug op de overplaatsing omdat ze in Europees Nederland meer perspectief en kansen hadden voor hun ontwikkeling en behandeld werden voor hun problemen. De jongeren en ouders zijn te weinig betrokken bij de beslissingen tot overplaatsing naar Europees Nederland. Ze lijken de gevolgen van overplaatsing vooraf niet goed te kunnen overzien. Dit komt voornamelijk door onvoldoende voorbereiding op de overplaatsing. In Europees Nederland is de betrokkenheid van ouders bij de plaatsing van hun kind in een residentiële zorg minimaal, evenals het contact tussen de jongere en zijn ouders. Ouders in dit onderzoek zijn daarom vaak ontevreden over de overplaatsing naar Europees Nederland.

Professionals zeggen dat ze het eigenlijk niet goed vinden om jongeren over te plaatsen naar Europees Nederland omdat jongeren niet uit hun vertrouwde culturele omgeving gehaald moeten worden. Ze geven aan dat de overplaatsing naar Europees Nederland als laatste redmiddel werd ingezet, op het moment dat de hulpverlening in Caribisch Nederland niet meer wist hoe het verder moest met de jongere en omdat de problemen te ingewikkeld waren. Na overplaatsing naar Europees Nederland zijn de meeste jongeren in Europees Nederland blijven wonen en zij volgen onderwijs, hebben een eigen woning en een sociaal netwerk. Volgens professionals zijn er echter enkele jongeren die na plaatsing in de criminaliteit terecht zijn gekomen en is het voor professionals onbekend waar ze wonen.

Wat zijn de aanbevelingen?

De jongeren, ouders en belangrijke anderen, en de professionals geven samen met de onderzoekers de volgende aanbevelingen.

1. **Geef daar waar mogelijk uitvoering aan de aanbevelingen van participanten om het hulpaanbod in Caribisch Nederland te verbeteren.** In het rapport zijn de ideeën beschreven van iedereen die de onderzoekers hebben gesproken over hoe het

hulpaanbod in Caribisch Nederland verbeterd kan worden voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Hun verbeteringsuggesties verdienen aandacht en daar waar mogelijk zo snel mogelijk opvolging.

2. **Versterk de maatschappelijke voorzieningen in Caribisch Nederland en probeer gedrags- en opvoedingsproblemen te voorkomen of zo snel mogelijk te signaleren.** Voorafgaand aan overplaatsing groeiden kinderen vaak al langdurig op in een onveilige situatie en is er te weinig goede hulp ingezet om uithuisplaatsing en overplaatsing naar Europees Nederland te voorkomen. Investeer in de beschikbaarheid en toegankelijkheid van laagdrempelige hulp in wijken, zorg dat hulp outreachend is en er geïnvesteerd wordt in een vertrouwensband tussen gezinnen en professionals. Naast hulp is het van belang om de maatschappelijke voorzieningen in Caribisch Nederland te verbeteren. Het gaat om voorzieningen gericht op wonen, werk en inkomen en vrije tijd. Dat helpt om problemen te voorkomen of te voorkomen dat ze erger worden.
3. **Zorg voor een passend hulpaanbod in Caribisch Nederland voor kinderen en gezinnen met meervoudige en complexe problemen waarmee overplaatsingen van kinderen naar Europees Nederland voorkomen kunnen worden.** Om passende hulp voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen te bieden, is maatwerk vereist waarin integrale jeugdhulp geboden wordt en gewerkt wordt volgens het principe 1 gezin 1 plan. Belangrijk is dat de verschillende hulpverleners goed samenwerken en alle hulp logisch bij elkaar past. Om tegemoet te komen aan de behoeften van gezinnen en kinderen is in Caribisch Nederland versterking van nodig van de hulp die bij gezinnen thuis geboden wordt en waar ook het hele gezin bij betrokken wordt. Ook zijn er meer structurele mogelijkheden nodig om hulp te bieden die gericht is op de ontlasting van gezinnen. Daar waar uithuisplaatsing van kinderen onvermijdelijk blijkt moeten (kleinschalige) vormen van verblijf aansluiten bij de behoeften van jongeren, mogelijkheden bieden voor behandeling en intensieve samenwerking met ouders.
4. **Zet het belang van het kind centraal in besluitvorming tot overplaatsing naar Europees Nederland, verbeter de kwaliteit van besluitvorming, evalueer of de overplaatsing het beoogde resultaat heeft.** Weeg het belang van het kind in de beslissing tot overplaatsing, zoals ook staat artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag (IVRK), zwaar mee en laat zien hoe het belang van het kind in kaart is gebracht. De mening van de jongere over de overplaatsing moet ook duidelijk terug te zien zijn in de genomen beslissing. Stel vast wat de doelen van de overplaatsing naar Europees Nederland zijn en evalueer of de overplaatsing in het belang van de jongeren is geweest.
5. **Versterk de juridische positie van ouders van jongeren die naar Europees Nederland worden overgeplaatst.** Onderzoek of een ondertoezichtstelling mogelijk is bij de overplaatsing van een jongere naar Europees Nederland in plaats van het overdragen van de voogdij van de ouders aan de jeugdbescherming in Europees Nederland. Hierdoor worden professionals verplicht te investeren in de samenwerking met ouders na overplaatsing naar Europees Nederland.
6. **Ondersteun jongeren bij de overplaatsing naar Europees Nederland.** Biedt jongeren tijdens en na overplaatsing ondersteuning door een professional (bij voorkeur door de jongeren zelf gekozen) met dezelfde culturele achtergrond van de jongere die hen wegwijs kan maken in de Europees Nederlandse samenleving. Investeer in weekendpleeggezinnen in Europees Nederland met een Caribische achtergrond

zodat jongeren die geen familie in Europees Nederland hebben na overplaatsing ook op verlof kunnen.

7. **Investeer in de relatie tussen ouders en jongeren na overplaatsing in Europees Nederland.** Ouders hebben recht op ondersteuning van de overheid als zij hun opvoedingstaken niet of onvoldoende kunnen dragen. Dat staat ook in het VN-Kinderrechtenverdrag. Betrek daarom ouders vaak en bij de hele plaatsing van jongeren in residentiële instelling in Europees Nederland en werk als het perspectief in Caribisch Nederland ligt planmatig aan terugkeer. Zorg dat ouders in Caribisch Nederland door een professional begeleid worden die hen ondersteunt in het contact met hun kind in Europees Nederland. Investeer in het onderhoud en verbetering van contact tussen ouders en jongere door regelmatige (fysieke) familiebezoeken.
8. **Versterk de huidige professionalisering in Caribisch Nederland door een hulpaanbod te ontwikkelen dat aansluit bij de cultuur van Caribisch Nederland.** Van belang is de huidige professionalisering verder vorm te geven waarbij rekening wordt gehouden met de culturele context van het opgroeien in Caribisch Nederland. Inspiratie kan ook gehaald worden uit (niet westerse) landen waar de cultuur van Caribisch Nederland overeenkomsten mee heeft. Investeer in onderzoek naar de uitkomsten van deze zorg om de hulp te verbeteren.
9. **Verbeter en faciliteer de samenwerking binnen het Nederlands Koninkrijk bij de hulp voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen.** Omdat er weinig mensen wonen op de eilanden zijn de mogelijkheden voor een meer gespecialiseerd hulpaanbod beperkt. Daarom is het extra belangrijk om intensiever samen te werken binnen de eilanden van het Nederlands Koninkrijk en dat mogelijkheden worden gegeven voor deze samenwerking.
10. **Investeer in opvoedingsvoorlichting en nodig vaders uit een rol te spelen in de opvoeding.** Het is van belang dat in Caribisch Nederland gesproken wordt over de voorwaarden om een gezonde ontwikkeling van kinderen te waarborgen. Daarin moet aandacht zijn voor het belang van continuïteit, stabiliteit, veiligheid, structuur, sensitiviteit, responsiviteit en steun in opvoeding. Zorg dat er meer bekend wordt over de rol van vaders in de opvoeding en de steunende rol die zij zouden kunnen en willen spelen in de opvoeding van hun kinderen.

Resúmen na Papiamentu

Pa kiko e investigashon aki?

Hóbennan ku a lanta na Hulanda Karibeño (Boneiru, St. Eustatius i Saba) mester a bin Hulanda Europeo pa residensia den kuido residenshal será òf pa sentro di detenshon hubenil. Hopi di e hóbennan na Hulanda Karibeño ta lanta den famia ku problemanan plural i kompliká, i no tin un oferta di ayudo apriopio na Hulanda Karibeño. Hopi tiki ta konosí tokante di e motibu pa trasladá e hóbennan aki pa Hulanda Europeo, kua ayudo e hóbennan a risibí promé ku e traslado, kon e hóbennan i nan mayornan ta eksperensia e traslado pa Hulanda Europeo i kiko nan eksperensia ta ku e kuido residenshal (será) na Hulanda Europeo. Además nos kier sa kon por fortalés e oferta di ayudo pa famianan ku problemanan plural i kompliká na Hulanda Karibeño i kua ayudo adishonal tin disponibel riba e otro islanan den Reino Hulandes (Korsou, Aruba i St. Marten). E siguiente pregunta ta para sentral den e investigashon aki:

“Ki eksperensia hóbennan, nan mayornan i otro personanan importante i profeshonalnan tin ku kuido den residensia (será) òf sentro di detenshon hubenil pa hóbennan ku origen Hulandes Karibense ku ta bin Hulanda Europeo pa kuido I kon por mehorá e yudansa aki?”

Kon nos a konduktí e investigashon?

Nos a konduktí un investigashon kualitativo. E investigashon ta konsistí di tres parti. Na promé lugá, nos a investigá den literatura i internèt pa sa kiko e oferta di ayudo ta na Hulanda Karibeño pa famianan ku problemanan plural i kompliká. Na di dos lugá, a kumpli ku un investigashon di archivo den ocho archivo na Jeugdzorg Hulanda Karibeño i 23 archivo na Jeugdbescherming West (na Hulanda Europeo). E traslado pa kuido residenshal será ta bai via Jeugdzorg Hulanda Karibeño i ku traslado pa Hulanda Europeo tutela ta situá serka Jeugdbescherming West. Esaki kiermen ku mayornan no por tuma desishon importante mas pa ku e hóbennan, por ehèmpel tokante di unda i kua yudansa e hóben lo haña, pero Jeugdbescherming lo disidí esaki. E investigashon di archivo a enfoká riba e karakterístikanan di e grupo di hóbennan ku a bin Hulanda Europeo pa kuido residenshal, kondishonnan di bida na Hulanda Karibeño promé ku nan a bin Hulanda Europeo i kua ayudo nan a risibí promé i despues ku e traslado pa Hulanda Europeo. Den e di tres parti di e investigashon nos a konduktá entrevista pa haña konosementu di e eksperensianan ku e kuido pa hóbennan ku a bin Hulanda Europeo i kon e kuido por mehorá.

Nos a bai den kombersashon ku diesdos hóben ku a bin Hulanda Europeo pa kuido residenshal será, ku hóben ku mester lo a sali for di kas na Hulanda Karibeño òf ku tin eksperensia ku kuido na Hulanda Karibeño, ku ocho mayor òf otro hende importante i ku 49 profeshonal di Hulanda Europeo i Karibeño ku ta òf tabata involví den kuido pa e hóbennan aki.

Kiko nos a diskribí?

E oferta di ayudo na Hulanda Karibeño no ta tene e nesisidat di famianan ku problemanan plural i kompliká sufiesiente na kuenta. E oferta di ayudo ta partí den pida pida i e kolaborashon entre instanshanan ku ta enfoká riba diferente area di bida (kriamentu, edukashon, biba, traha, bienestar, finansa, rednan sosial) por mehorá. Además, ta remarkabel ku servisionan residenshal ku enfoke riba residensha, no ta ekipá pa ofresé tratamentu integral ku métodoonan pa traha huntu ku mayornan i yunan pa

resolvé problemanan di e hóbenan. Na St. Marten i Korsou si tin instanshanan di tratamentu disponibel, pero profeshonalnan for di Hulanda Karibeño ta ekspresá nan prekupashon pa ku e kalidat di e kuido den e instanshanan aki.

E investigashon ta muestra ku e hóbenan ku a bin Hulanda Europeo pa kuido residensial, tabata biba den kondishon di bida karakterisá dor di negligensia, violencia, probresa, i instabilidat.

Podisé mayornan ta luchando ku problema sikiatriko, adikshon òf desabilidad intelektual. Hopi biaha mamanan ta e persona ku ta kria e yunan, tatanan ta hunga un papel mínimo. Muchanan tin problema sosial-emoshonal i problemanan ku kompartashon, podisé komo resultado di krese den inseguridat. E gravedat di e problemanan ku e hóbenan tin i falta di tratamentu adekuá a soru mayoria biaha ku e hóbenan mester lo a bin Hulanda Europeo. Hóbenan tabata tin promedio 14 aña di edat ora nan a bin Hulanda Europeo. Hóbenan a risibí tiki ayudo ku tabata bon promé ku nan traslado pa Hulanda Europeo pa kuido.

Hopi biaha e ayudo no tabata tin un meta òf plan kla i tabata enfoká muchu tiki riba henter e famia. E eksperensianan di hóbenan den e investigashon ku a bin Hulanda Europeo, ta muestra eksperensia mesklá. Na un banda e traslado tabata un eksperensia drástiko i hóbenan tabata sinti nan solitario den e promé periodo na Hulanda. Banda di esei e hóbenan tabata sinti falta di nan famia i kultura i nan tabata tin difikultat pa adaptá nan mes despues di e traslado pa Hulanda Europeo. Na otro banda, hóbenan kual a partisipá den e investigashon a ekseperensia e traslado pa Hulanda Europeo positivo pasobra na Hulanda tin mas perspektiva, oportunidat pa nan desaroyo i tratamentu pa nan problemanan. Hóbenan i mayornan no tabata inbolbí suficiente den e desishonnan pa trasladá hóben pa Hulanda Europeo. Ta parse ku promé ku e traslado hóbenan i mayornan no por diserní e konsekuensianan di e traslado, prinsipalmente debi di insufiesiente preparashon pa e traslado. E inbolbimientu di mayornan ku nan yu ku ta na Hulanda Europeo den instansha residensial tabata mínimo, meskos ku e kontakto entre hóbenan i mayornan. Pa medio di esei mayornan den e investigashon aki no ta satisfecho.

Profeshonalnan ta bisa ku den realidat nan no ta kere ku ta bon pa manda hóben Hulanda Europeo, pasobra bo no mester saka un hóben for di su ambiente kultural ku ta familiar pa e hóben. Profeshonalnan ta indiká ku nan ta uza e traslado pa Hulanda Europeo komo último rekursu, na momentu ku nan no tabata sa mas kon pa sigui ku e hóben na Hulanda Karibeño i pasobra e problemanan di e hóben tabata muchu kompliká. Despues ku e hóbenan bin Hulanda Europeo pa kuido residensial, hopi di nan ta keda biba na Hulanda Europeo. Mayoria di e hóbenan ku a keda biba na Hulanda Europeo ta siguiendo edukashon, tin nan propio kas i red sosial. Sinembargo, segun profeshonalnan tambe tin algun hóben ku a kai den kriminalidat despues ku nan a bin Hulanda Europeo pa kuido residensial.

Kiko e rekomendashonnan ta?

Hóbenan, mayornan i otro hende importanten i profeshonalnan huntu ku e investigadornan a bin ku e siguiende rekomendashonnan.

1. Kaminda ta posibel, implimentá e rekomendashonnan di e partisipantenan pa mehorá e oferta di ayudo na Hulanda Karibeño. Den e rapòrt di e investigashon aki, tin diferente sugerensia di tur hende ku e investigadornan a papia kune tokante di kon e oferta di ayudo lo por mehorá den Hulanda Karibeño pa famianan ku problemanan plural i kompliká. Nan sugerensianan pa mehorá meresé atenshon i kaminda por traha riba nan mas lihe posibel.

2. Fortalesé e instanshanan sosial na Hulanda Karibeño i purba di prevení problemanan di komportashon i kriamentu, òf señalá nan mas pronto ku ta posibel. Promé ku e traslado pa Hulanda Europeo hopi di e muchanan a biba den un situashon insigur pa hopi tempu, i a risibí muchu tiki ayudo bon pa prevení ku mester saka un mucha for di kas i e traslado pa Hulanda Europeo. Invertí den disponibilitat i aksesu i e ayudo optenibel den barionan, soru pa e ayudo ta outreaching i ku tin un relashon di konfiansa entre e famianan i e profeshonalnan. Banda di ayudo, ta importante pa mehorá e instanshanan sosial tambe. Ta trata di e instanshanan destiná pa biba, trabou, entrada i tempu liber. Esaki ta yuda prevení problemanan òf ta soru ku e problemanan no ta oumentá of bira pió.
3. Soru pa un oferta di ayudo na Hulanda Karibeño pa muchanan i famianan ku problemanan plural i kompliká, ku lo por prevení e traslado pa Hulanda Europeo. Pa duna ayudo adekuá pa famianan ku problemanan plural i kompliká, mester di adaptashon personal kual ta ofresé ayudo pa hóben integral i mester traha sigun e prinsipio 1 famia 1 plan, kiermen tur e diferente profeshonalnan mester traha bon huntu i tur ayudo mester pas logikamente ku otro. Pa por satisfasé e nesetidatnan di e muchanan i famianan ku problemanan plural i kompliká, ta nesenario pa fortalesé e oferta di ayudo na kas serka e famianan den kual henter e famia ta involví den Hulanda Karibeño. Además, tin mester di mas opshon struktural pa ofresé ayudo ku ta destiná pa aliviá famianan. Kaminda ta inevitabel pa saka mucha for di kas, ta nesenario pa forman di residensia (den eskala chikitu) ta yega na e nesetidat di e hóbenan, ta nesenario pa ofresé oportunitatnan pa tratamentu i koleborashon intensivo ku mayornan.
4. Pone e interes di e mucha sentral ora di tuma desishon pa trasladá e hóben pa Hulanda Europeo, mehorá e kalidat di tumamentu di desishon, evualá si e traslado tin e resultado ku tabata den bista. Konsiderá si e interes di e mucha ta poné sentral ora di tuma desishon pa e traslado, manera tin skirbí den e artikulo 3 di e Konvenshon di Nashonnan Unido tokante di derecho di mucha. E opinion di e hóben tokante di e traslado mester sobresalí kla den e disishon pa bai Hulanda. Determiná kiko e metanan ta di e traslado pa Hulanda Europeo, i eveluá si e traslado a benefisiá e hóben.
5. Fortalesé e posishon huridíko di mayornan di hóbenan ku ta trasladá pa Hulanda Europeo. Inesitgá si ta posibel pa pone e hóbenan ku ta trasladá pa Hulanda Europeo bou di supervishon embes di kita e tutela di e mayornan i duna Jeugdbescherming. Asina profeshonalnan mester invertí den e kolaborashon ku mayornan despues ku e hóben a bin Hulanda Europeo.
6. Apoyá hóbenan den e traslado pa Hulanda Europeo. Ofresé hóbenan durante i despues di e traslado apoyo di un profeshonal (preferibelmente di un hende ku e hóben mes a skohe) ku mesun antesedente kultural ku e hóben. E profeshonal aki lo por guia e hóben den sosiedat Hulandes Europeo. Invirtí den famia di kriansa pa den wikènt na Hulanda Europeo ku e mesun antesedente kultural, pa asina hóbenan ku no tin famia na Hulanda Europeo lo por bai ku vakansi ora ku nan bin Hulanda Europeo.
7. Invertí den e relashon entre mayornan i yunan despues di e traslado pa Hulanda Europeo. Mayornan tin e derecho pa risibí apoyo di gobiernu ora ku nan no por kumpli ku nan obligashon di kriansa. Esaki tambe ta skirbí den e Konvenshon di Nashonnan Unido di derecho di mucha. Pues involví mayornan kaminda ta posibel tur ora, ora di traslado pa Hulanda Europeo pa kuido residenshal. Además, ora ku e perspectiva ta pa e hóben regresá na Hulanda Karibeño ta nesenario pa traha ku i

sigun plan pa e regreso di e hóben. Soru ku e mayornan na Hulanda Karibeño ta risibí guiansa di un profeshonal kual ta apoyá e kontakto ku nan yu na Hulanda Europeo. Invertí den mantenashon i mehorashon di kontakto entre mayornan i hóbennan dor di bishita (fisiko) famia.

8. **Sigui fortalésé e profeshonalisashon aktual na Hulanda Karibeño dor di desaroyá un oferta di ayudo conforme di e kultura Hulandes Karibeño.** Lokual ku ta importante den e profeshonalisashon aktual aki ta pa sigui duné forma kaminda ta tene e konteksto kultural di kresementu na Hulanda Karibeño na kuenta. Pais ku kultura similar (no Europeo òf Amerikano) ku e kultura Hulandes Karibeño por ta inspirashon pa e desaroyo aki. Invertí den investigashon pa ku e resultadonan di kuido pa por mehorá ayudo na Hulanda Karibeño.
9. **Mehorá i fasilidat e koleborashon entre islanan den Rèino Hulandes den e ayudo pa famianan ku problemanan plural i kompliká.** Pa medio ku tin tiki hende ta biba riba e islanan, e posibilidatnan pa ayudo spesialisá ta limitá. Pesei ta èkstra importante pa intensivá e koleborashon entre islanan den Reino Hulandes i pa stimulá e koleborashon aki.
10. **Invertí den edukashon tokante di kriansa i invitá tatanan pa hunga un papel den kriansa.** Ta importante pa kuminsa papia na Hulanda Karibeño tokante di e kondishonnan ku ta sigurá un desaroyo saludabel di muchanan. E edukashon di kriansa mester tin atenshon pa e importansia di kontinuidat, stabilitat, siguridat, struktura, sensibilidat, responsividat i sosten den kriansa. Soru pa mas ta konosí tokante di e papel di tatanan den kriansa i e papel di apoyo ku nan lo por i kier tin den kriansa di nan yunan.

Abstract English

Why we conducted this research

Young people who grow up in the Caribbean Netherlands (Bonaire, St. Eustatius, and Saba) are transferred to the European Netherlands for secure residential care or in a juvenile justice institution. These young people often grow up in families with multiple and complex problems and there is no appropriate support available. Not enough is known about the reasons behind these transfers, what kind of support these young people received prior to being transferred, how young people and their parents experience the transfer to the European Netherlands, and what their experiences are with secure residential care in the European Netherlands. We also wanted to know how the support for families with multiple and complex problems in the Caribbean Netherlands could be strengthened and what additional support is available on the other countries within the Kingdom of the Netherlands (Curaçao, Aruba, and St. Maarten). The following question is central to our research:

What are the experiences of young people, their parents, and important others for children, and professionals with secure residential care or a placement in a juvenile justice institution for young people from the Caribbean Netherlands who come to the European Netherlands for this care and how can support for these children and families be improved?

How we conducted this research

We conducted a qualitative study and this research is made up of three parts. First, we conducted desk research on the internet and we spoke with professionals about what kind of support is offered in the Caribbean Netherlands for families with multiple and complex problems. Second, a case file analysis was carried out on eight files at the Youth Care Caribbean Netherlands organization and on 23 files at the Youth Protection West organization (in the European Netherlands). Transfers for secure residential care are done through the Youth Care Caribbean Netherlands organization and when there is a transfer to the European Netherlands, guardianship is set up through Youth Protection West. The guardianship means that the parents of the children who are transferred are no longer allowed to make important decisions for the young person. For example, they cannot make decisions regarding where and what help their children receive; instead, this responsibility is passed over to the Youth Protection West organization. The case file analysis focused on the characteristics of the group of young people who went to the European Netherlands for residential care, the living environment in the Caribbean Netherlands prior to transfer, and what kind of support was provided before and after the transfer. In the third sub-study, interviews were conducted to gain an insight into the experiences of care for this young people and how this care can be improved. Interviews were conducted with 12 young people who came to the European Netherlands for secure residential care, who have been placed in an out-of-home care setting in the Caribbean Netherlands, or who have experience with care in the Caribbean Netherlands. We also conducted interviews with 8 parents or other important people in the young persons' lives as well as with 46 professionals in the Caribbean and European Netherlands who are involved in the care of these young people.

What we came to know

The support in the Caribbean Netherlands does not take the needs of the families with multiple and complex problems sufficiently into account. The support is fragmented and the collaboration between the authorities that focus on different areas of life (education, housing, work, welfare, finance, and social network) could be improved. It is also striking that the residential facilities are aimed at residence and are not equipped to offer integrated treatment where parents and children work together methodically to solve the young people's problems. Treatment facilities are also available in St. Maarten and Curaçao, but Caribbean professionals express concerns about the quality of this care.

Our research shows that the young people who were transferred to the European Netherlands grew up in living conditions characterized by neglect, violence, poverty, and instability. Parents may be struggling with psychiatric problems, addiction, or intellectual disabilities. Mothers are often involved in the upbringing of their children and fathers play a minimal role. Children have social, emotional, and behavioral problems that could be a result of growing up with a lack of stability and security. The seriousness of the young people's problems and the lack of proper treatment were often the reasons for the transfer to the European Netherlands. Prior to their arrival in the Netherlands, the support children and their families received had no clear goal and did not focus sufficiently on the family as a whole. The average age of the young people who transferred to the European Netherlands was 14.

Young people show mixed experiences in terms of the transfer to the European Netherlands. On the one hand, the transition to the European Netherlands was adverse and they initially felt displaced; they missed their family and culture and had difficulty adjusting after their transfer. On the other hand, the young people we spoke look back positively on the transfer because they had gained more perspective as well as more opportunities for their development and they were treated for their problems in the European Netherlands. The young people and parents were not involved enough in the decisions to transfer to the European Netherlands. It seems that they could not foresee the consequences of a transfer prior to their transitions. This was primarily due to insufficient preparation for the transfer. In the European Netherlands, the involvement of the parents in the placement of their child in a residential facility is minimal, as is the contact between the young person and their parents. Parents in this study were therefore often dissatisfied. Professionals said that they do not prefer to transfer these young people to the European Netherlands because they believe that these young people should not be taken out of their familiar cultural environment. Professionals indicated that the transfer to the European Netherlands is done as a last resort, only when the care in the Caribbean Netherlands was unable to proceed with the young person's treatment and when the problems were too complicated. After the transfer to the European Netherlands, most young people continued to live in the European Netherlands. Most of those who have since remained in the Netherlands studied, have their own living area and developed a social network. However, according to professionals, some ended up involved in criminal activity after being placed in the European Netherlands and it is unknown where they are living.

What are the recommendations?

The young people, parents, significant others, and professionals involved have come up with the following recommendations, together with the researchers:

1. Where possible, the recommendations of the participants to improve the care provided in the Caribbean Netherlands should be implemented. The ideas from

everyone to whom the researchers spoke regarding how to improve the support offered in the Caribbean Netherlands for families with multiple and complex problems are described in the research report. Their suggestions for improvement deserve attention and should be followed up on as soon as possible.

2. **Improve social facilities and try to prevent or identify behavioral and parenting problems as quickly as possible.** Prior to transfer, children often spend a long time growing up in an unsafe and unstable environment and there is not enough good support to prevent out-of-home placement and the transfer of children to the European Netherlands. There needs to be more investment in the availability and accessibility of low-threshold support in neighborhoods and it needs to be better ensured that help is available, as well as investing in a relationship of trust between families and professionals. In addition to help, it is vital to improve social facilities. These needed social facilities are related to housing, work, income, and leisure. This support prevents problems or prevents existing problems from getting worse.
3. **Provide an appropriate range of support for children and families with multiple and complex problems that may prevent children being transferred to the European Netherlands.** In order to provide appropriate support for families with multiple and complex problems, customization is necessary in relation to providing integral youth care and working from the principle of one family, one plan. It is therefore important that the different care providers work well together and that all support fits together logically. To meet the needs of the families and children, reinforcement of the support provided to families at home, where the whole family is involved, is needed in the Caribbean Netherlands. Furthermore, more structural opportunities are also needed to provide assistance aimed at relieving the burden on families. In cases where it is unavoidable for children to be placed in out-of-home care, small-scale forms of residence must meet the young people's needs and opportunities for treatment and intensive cooperation with parents should be provided.
4. **The best interests of the child should be a high priority in the decision-making process for a transfer to the European Netherlands, the quality of decision-making should be improved, and it should be evaluated whether the transfer has achieved the intended result or not.** The best interests of the child must be considered when making the decision to transfer, as per Article 3 of the UN Convention on the Rights of the Child, and it must be demonstrated how the best interests of the child have been determined. The young person's opinion on the transfer should also be clearly reflected in the decision. The goals of the transfer to the European Netherlands should be determined and it must be evaluated whether the transfer has been in the best interests of the young person involved.
5. **Strengthen the legal position of parents of young people who are transferred to the European Netherlands.** It should be investigated whether it is possible to place a child under governmental supervision (in Dutch: *ondertoezichtstelling*) when transferring a young person to the European Netherlands, instead of transferring parental custody to youth protection. As a result, professionals would be obliged to invest in cooperation with parents after a transfer to the European Netherlands.
6. **Support young people in the transfer to the European Netherlands.** Young people should be offered support during and after the transfer by a professional (preferably chosen by the young person themselves) who has the same cultural background as the young person and who can guide them in European Dutch society. There should be investment in weekend foster families in the European

Netherlands with a Caribbean background, so that young people who have no family in the European Netherlands can also go on leave after the transfer.

7. **Invest in the relationship between parents and young people after a transfer to the European Netherlands.** Parents are entitled to obtain support from the authorities if they are unable to or are insufficiently capable of carrying out their parenting duties. This is also stated in the UN Convention on the Rights of the Child. Parents should, therefore, be involved at all times in relation to the placement of the child in residential facilities in the European Netherlands. If the perspective of the young person lies in the Caribbean Netherlands, there should be methodically worked on their return. It should be ensured that parents in the Caribbean Netherlands are guided by a professional who supports them in terms of having contact with their child in the European Netherlands. In addition, there should be investment in maintaining and improving the contact between parents and young people through frequent and in-person family visits.
8. **Further strengthen the current professionalization in the Caribbean Netherlands by offering assistance that is in line with the culture.** It is important to further develop the current professionalization, taking into account the cultural context of growing up in the Caribbean Netherlands. Inspiration can also be drawn from non-European and American countries that share cultural similarities with the Caribbean Netherlands. There should be investment in research that investigates the outcomes of this care to improve aid.
9. **Improve and facilitate cooperation within the Dutch Kingdom in helping families with multiple and complex problems.** Since few people live on the islands, the possibilities for offering more specialized support are limited. This is why it is even more important to cooperate more intensively within the islands of the Dutch Kingdom as well as encouraging this cooperation.
10. **Invest in education on parenting and invite fathers to play a role in parenting.** It is important that people in the Caribbean Netherlands discuss about the conditions to ensure a healthy development of children. Subjects could be the importance of continuity, stability, safety, structure, sensitivity, responsiveness and support in upbringing. The position of fathers and the supportive role they could and would like to play in the upbringing of their children should be paid attention on.

Hoofdstuk 1 Inleiding

In Caribisch Nederland (Bonaire, St Eustatius en Saba; BES-eilanden) wonen ongeveer 5.200 kinderen¹ in de leeftijd van 0 tot 18 jaar, wat ongeveer 20% is van de totale bevolking (CBS, 2019). Een deel van de bevolking maakt gebruik van jeugdzorg (op de website van het CBS zijn geen cijfers over gebruik van de jeugdhulp in Caribisch Nederland beschikbaar). De jeugdzorg (preventieve jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp en geestelijke gezondheidszorg) wordt geboden door verschillende instanties in Caribisch Nederland en valt onder de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Vanwege de relatief lage bevolkingsaantallen worden gespecialiseerde vormen van (residentiële) hulp en onderwijs (nog) niet aangeboden in Caribisch Nederland en wordt, daar waar mogelijk en passend, gebruik gemaakt van het zorgaanbod van instellingen in de overige landen in het Nederlands Koninkrijk of in Europees Nederland. Het strafrecht valt onder de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Justitie en Veiligheid en sinds 1 augustus 2020 geldt het jeugdstrafrecht in Caribisch Nederland en kan jeugddetentie op Bonaire worden uitgevoerd (Doekhi et al., 2020). Ook zijn er initiatieven om speciaal onderwijs in te richten in Caribisch Nederland.

Jongeren met meervoudige en complexe problemen waarvoor verblijf- en behandel mogelijkheden in Caribisch Nederland ontbreken, kunnen in (gesloten) residentiële voorzieningen in Europees Nederland worden geplaatst. Ook kunnen Caribisch Nederlandse jongeren op basis van een strafrechtelijke veroordeling in een justitiële jeugdinstelling in Europees Nederland worden geplaatst (pij-maatregel). Tussen 2011 en 2020 zijn er 23 jongeren uit Caribisch Nederland naar Europees Nederland gekomen voor gesloten residentiële zorg of plaatsing in een justitiële jeugdinstelling (Jeugdzorg Caribisch Nederland, Jeugdbescherming West, Ministerie Volksgezondheid Welzijn en Sport, Ministerie Justitie en Veiligheid & De Voogdijraad, 2020). Bij binnenkomst van Caribisch Nederlandse jongeren in Europees Nederland wordt de (tijdelijke) voogdij bij een voogdijinstelling in Europees Nederland neergelegd (Jeugdbescherming West).

De problematiek van jongeren met complexe problemen is vaak een samenspel van individuele problemen, gezinsproblematiek en maatschappelijke problematiek (Harder, Knorth, & Kuiper, 2020). Bij een deel van de gezinnen met opvoedings- en opgroei problemen is sprake van een stapeling van problemen. Uit onderzoek weten we dat de stapeling van problemen in gezinnen en het voortduren ervan, een hoger risico geeft op verwaarlozing en mishandeling van kinderen waardoor kinderen (ernstige) gedrags- en ontwikkelingsproblemen kunnen ontwikkelen (Knot-Dickscheit & Knorth, 2019). Jongeren in (gesloten) residentiële jeugdzorg en justitiële jeugdinstellingen (hierna: residentiële zorg) hebben vaak ernstige gedrags- en emotionele problemen, een verleden van verwaarlozing, mishandeling of misbruik, schooluitval, gezinsproblematiek als instabiele relaties, verslaving, interactieproblematiek en een beperkt steunend netwerk. Vaak spelen beperkte verstandelijke vermogens van jongeren en hun ouders ook een rol (De Lange et al., 2015; Turney & Wildeman, 2017). Residentiële zorg is gericht op het creëren van een verblijfsperspectief buiten de instelling wat terugkeer naar

—
¹ Met kinderen bedoelen we mensen tot 18 jaar, conform artikel 1 van het VN-Kinderrechtenverdrag. Als we spreken over mensen die voor hulp vanuit Caribisch Nederland naar Europees Nederland zijn gebracht, gebruiken we de term jongeren.

huis of een vorm van langdurige zorg kan zijn (richting zelfstandigheid). Gebrek aan een toekomstperspectief versterkt mogelijk de problematiek die door kan werken tot in volwassenheid (Munro & Ward, 2008).

Jongeren die vanuit Caribisch Nederland voor residentiële zorg naar Europees Nederland komen, staan voor een extra uitdaging in vergelijking met Europees Nederlandse jongeren in residentiële zorg. Caribisch Nederlandse jongeren komen in een land terecht waar ze vaak de cultuur en de taal niet kennen en beperkt terug kunnen vallen op hun familie en sociale netwerk. Deze extra uitdagingen zouden de uitkomsten van residentiële zorg negatief kunnen beïnvloeden en de duur van het verblijf in de residentiële instelling mogelijk verlengen. Het toekomstige verblijfsperspectief van jongeren blijft mogelijk onduidelijk omdat hulp gericht op terugkeer naar Caribisch Nederland gecompliceerd blijkt (Huefner, Ringle, Thompson, & Wilson, 2018; Thoburn, 2016). Tegelijkertijd kan overplaatsing naar Europees Nederland ook een nieuwe kans betekenen met een positief toekomstperspectief.

Vanuit kinderrechtelijk perspectief is het nodig om inzicht te hebben in de uitkomsten van deze residentiële zorg voor jongeren uit Caribisch Nederland. Het besluit tot plaatsing in residentiële zorg is ingrijpend voor jongeren en zeker als de residentiële voorziening op grote geografische afstand is van de sociale omgeving van de jongere. Ook het (tijdelijk) ontnemen van het gezag van de ouders, vereist een bijzondere zorgvuldigheid in de belangenafweging. In beginsel hebben minderjarigen die in een open instelling zijn geplaatst of van wie de vrijheid is ontnomen recht op regelmatig contact met hun ouders (art. 9 jo. art. 20 jo. 37 IVRK) en meer in het algemeen zou de overplaatsing naar Europees Nederland in het belang van kinderen moeten zijn (art. 3 IVRK). Om wetenschappelijk gefundeerde beslissingen te kunnen nemen over de wenselijkheid van de overplaatsing van jongeren uit Caribisch naar Europees Nederland is onderzoek naar de uitkomsten van de geboden zorg noodzakelijk.

Er is onvoldoende zicht op de aanleiding tot plaatsing van jongeren uit Caribisch Nederland in residentiële instellingen in Europees Nederland, onbekend is wat de uitkomsten van deze zorg zijn en of een aanpassing van het zorgaanbod in Caribisch Nederland de overplaatsing naar Europees Nederland kan voorkomen of dat gebruik gemaakt kan worden van het hulpaanbod in de overige landen in het Nederlands Koninkrijk. Wat we op basis van het schaarse (wetenschappelijke) onderzoek over opgroeien en opvoeden van kinderen in Caribisch Nederland wel weten, is dat de maatschappelijke problematiek in Caribisch Nederland zich laat kenmerken door onder andere armoede, huiselijk geweld, onveiligheid op straat, gebrek aan toekomstperspectief, werkloosheid en middelenmisbruik. Ook speelt schaamte voor eigen problemen een rol en wordt er onderling weinig over problemen gesproken. Deze geslotenheid wordt versterkt door de kleine gemeenschap op de eilanden waar de privacy beperkt is (Kloosterboer, 2013; Kinderombudsman, 2020).

In dit onderzoek richten we ons op de ervaringen van jongeren, hun ouders of andere belangrijke betrokkenen en professionals over de uitkomsten van de (gesloten) residentiële zorg in Europees Nederland en de ingezette hulp in Caribisch Nederland en mogelijk andere landen in het Nederlands Koninkrijk voorafgaand aan de overplaatsing naar Europees Nederland. Deze kennis is van belang om de zorg voor jongeren en hun gezin met meervoudige en complexe problemen in Caribisch Nederland te verbeteren en aanbevelingen te kunnen doen hoe hulpverlening beter aan kan sluiten bij de behoeften van deze groep. Uitkomsten (effectiviteit) van residentiële zorg kunnen gemeten worden aan de hand van de volgende indicatoren: tevredenheid met de hulp, doelrealisatie, probleemreductie en stabiliteit van de plaatsing (voortijdig uitval) (De Valk et al., 2019;

Exalto et al., 2019; Knorth, Harder, Zandberg & Kendrick, 2008; Ten Brummelaar et al., 2018; Van Yperen, Veerman & Bijl, 2017). Een gezinsgerichte benadering, een stabiel verblijfsperspectief, ondersteuning en investeren in relaties vormen werkzame factoren voor positieve uitkomsten van residentiële zorg (Boendermaker, Van Rooijen, & Berg, 2010; Harder, Kuiper, & Knorth, 2020; Zegers, 2007).

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Wat zijn de ervaringen van jongeren, hun ouders of belangrijke anderen van jongeren, en professionals met de (gesloten) residentiële zorg of een plaatsing in een justitiële jeugdinstelling voor jongeren afkomstig van Caribisch Nederland die voor deze zorg naar Europees Nederland komen en hoe kan deze hulp verbeterd worden?

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden zijn de volgende subvragen geformuleerd:

1. Hoe ziet het zorgaanbod in Caribisch Nederland eruit voor kinderen en gezinnen met meervoudige en complexe problemen en welke hulp wordt (aanvullend) geboden in de overige landen in het Nederlands Koninkrijk (Aruba, Curaçao en St. Maarten)? (deskresearch)
2. Wat zijn de kenmerken van jongeren en hun gezinnen afkomstig van Caribisch Nederland die voor residentiële zorg naar Europees Nederland komen en hoe zag hun leefomgeving eruit voorafgaand aan plaatsing? (dossierstudie)
3. Welke (jeugd)hulp is voor en na plaatsing in residentiële zorg in Europees Nederland ingezet? (dossierstudie)
4. Wat zijn de ervaringen van jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg met de zorg in Caribisch Nederland en de (residentiële) zorg in Europees Nederland en hoe kan deze hulp verbeterd worden? (interviews)
5. Wat zijn de ervaringen van ouders en significante personen van jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg met de zorg in Caribisch Nederland en Europees Nederland en hoe kan deze hulp verbeterd worden? (interviews)
6. Wat zijn de ervaringen van professionals in Europees en Caribisch Nederland met de zorg voor jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg en hoe kan deze hulp verbeterd worden? (interviews)

Hoofdstuk 2 Methode

2.1 Design

Het onderzoek heeft een kwalitatief design waarmee we beogen een afspiegeling te geven van de ervaringen van de zorg voor gezinnen en jongeren met meervoudige en complexe problemen en specifiek de jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg. In het onderzoek zijn de verschillende kwaliteitscriteria voor kwalitatief onderzoek toegepast waarmee de validiteit van het onderzoek verhoogd wordt: gebruik van meerdere informatiebronnen (triangulatie), dataverzameling totdat verzadiging is opgetreden (saturatie) en betrekken van uitzonderlijke gevallen. Aandacht voor deze drie factoren draagt bij aan de validiteit van het onderzoek (Tracey, 2010).

In het onderzoek hebben we gebruik gemaakt van drie informatiebronnen: deskresearch (onderzoeksvraag 1), dossieranalyse (onderzoeksvragen 2 en 3) en interviews (onderzoeksvragen 4, 5 en 6). De methodeparagraaf is gestructureerd aan de hand van deze drie informatiebronnen.

2.2 Deskresearch (onderzoeksvraag 1)

Om inzicht te krijgen in het zorgaanbod voor kinderen met complexe problemen in Caribisch Nederland en de overige landen in het Nederlands Koninkrijk, is deskresearch verricht en gebruik gemaakt van publicaties over de zorg en onderwijs in Caribisch Nederland, internet en overheidsdocumentatie. Daarnaast hebben de resultaten van deelonderzoek 2 (dossier-analyse) en 3 (interviews) informatie opgeleverd over het zorgaanbod.

Van de verschillende organisaties die naar voren kwamen, is vervolgens de website of zijn sociale media-kanalen bezocht en met enkele instellingen is rechtstreeks contact opgenomen met de vraag over het zorgaanbod voor gezinnen en kinderen met meervoudige en complexe problemen. Ook is gevraagd of er andere organisaties zijn die zich richten op de doelgroep. Daar waar in de interviews (onderzoeksvragen 4, 5 en 6) zorgorganisaties genoemd werden, zijn deze ook meegenomen in het overzicht. Ten aanzien van het aanvullend hulpaanbod op Curaçao, Aruba en St. Maarten zijn instellingen meegenomen die zorg bieden welke niet beschikbaar is in Caribisch Nederland waarbij specifiek gekeken is welke voorzieningen op St. Maarten aanvullend zijn voor Saba en St. Eustatius en welke voorzieningen op Aruba en Curaçao aanvullend zijn voor Bonaire.

Sommige organisaties begeven zich op het grensvlak van zorg en sociale activiteiten. De focus van dit deelonderzoek ligt op het professionele hulp- en zorgaanbod en niet op organisaties die zich richten op sociale activiteiten. Sociale activiteiten zijn wel van eminent belang voor het opgroeien van kinderen en komen hun gezondheid en welzijn ten goede.

De zorg voor jongeren en gezinnen met ernstige verstandelijke en motorische beperkingen valt niet onder de jeugdzorg en is daarom niet geïncludeerd in dit onderzoek.

Gedurende de deskresearch trad saturatie op waarmee we mogen veronderstellen dat we tot een zo compleet mogelijk beeld zijn gekomen van het zorgaanbod voor gezinnen en jongeren met meervoudige en complexe problemen.

2.3 Dossieronderzoek (onderzoeksvraag 2 en 3)

2.3.1 Onderzoeksgroep

Aanvragen voor gesloten jeugdzorg in Europees Nederland voor Caribisch Nederlandse jongeren worden door Jeugdzorg Caribisch Nederland gedaan en na overplaatsing wordt Jeugdbescherming West belast met de uitvoering van de voorgedijmaatregel over de jongere. Daarom zijn bij Jeugdzorg Caribisch Nederland en Jeugdbescherming West de dossiers van jongeren die vanaf 2011 voor gesloten residentiële zorg naar Europees Nederland zijn overgeplaatst geïnccludeerd in het dossieronderzoek. Beide organisatie hebben een overzicht van de jongeren die de afgelopen jaren voor (gesloten) residentiële zorg naar Europees Nederland zijn gekomen.

In totaal zijn er 31 dossiers ($N=31$) geanalyseerd. Er zijn 8 dossiers van Jeugdzorg Caribisch Nederland geanalyseerd en 23 dossiers van Jeugdbescherming West. Van de 8 jongeren uit de dossiers van Jeugdzorg Caribisch Nederlands zijn er 5 jongens ($n = 5$) en 3 meisjes ($n = 3$). De jongeren zijn tussen 2017 en 2020 overgeplaatst naar Europees Nederland. De gemiddelde leeftijd was 13 jaar op het moment van overplaatsing. Een meerderheid van de jongeren is woonachtig geweest op meerdere eilanden in het Koninkrijk der Nederlanden. De jongeren zijn geboren op St. Maarten ($n = 3$), Bonaire ($n = 2$), Nederland ($n = 2$) en Aruba ($n = 1$). Voordat jongeren uithuisgeplaatst werden, verbleven ze op Bonaire ($n = 4$), Saba ($n = 2$), St Eustatius ($n = 2$). De meeste jongeren zijn uithuisgeplaatst en verbleven in een verblijfsvoorziening op hetzelfde eiland of een van de andere landen in het Nederlands Koninkrijk voordat ze overgeplaatst werden naar Europees Nederland. De meeste jongeren zijn vanuit Bonaire ($n = 5$) overgeplaatst naar Europees Nederland en vanuit St. Eustatius, Curaçao en St. Maarten is elk 1 jongere overgeplaatst naar Europees Nederland.

Vanuit Jeugdbescherming West zijn 23 dossiers anoniem geanalyseerd. Het betrof 17 jongens ($n = 17$) en 6 meisjes ($n = 6$) en zij zijn tussen 2011 en 2020 overgeplaatst naar Europees Nederland. De gemiddelde leeftijd op moment van overplaatsing was 14 jaar. De jongeren zijn geboren op Curaçao ($n = 5$), Bonaire ($n = 5$), St. Maarten ($n = 5$), Nederland ($n = 5$), Aruba ($n = 1$), Colombia ($n = 1$) en Guyana ($n = 1$). Toen ze uithuisgeplaatst werden verbleven ze op Bonaire ($n = 16$), St. Eustatius ($n = 5$) en Saba ($n = 2$). De jongeren hebben in meerdere landen in het Nederlands Koninkrijk gewoond. De meeste jongeren zijn vanuit Bonaire ($n = 16$) overgeplaatst voor gesloten residentiële zorg in Europees Nederland, maar ook vanuit St. Eustatius ($n = 4$), Curaçao ($n = 2$) en St. Maarten ($n = 1$).

De jongeren waarvan de dossiers bij Jeugdzorg Caribisch Nederland zijn geanalyseerd maakten (vermoedelijk) ook deel uit van de dossiers die bij Jeugdbescherming West geanalyseerd zijn. De inhoud van de dossiers van beide instellingen verschilt omdat de dossiers van Jeugdzorg Caribisch Nederland met name documenten bevatten voorafgaand aan de overplaatsing en de dossiers van Jeugdbescherming West aanmeldgegevens bevatten en documenten na overplaatsing. In de analyse zijn de dossiers van de jongeren van beide instellingen niet gekoppeld.

2.3.2 Procedure

Voorafgaand aan het dossieronderzoek zijn met Jeugdzorg Caribisch Nederland en Jeugdbescherming West afspraken gemaakt over geheimhouding en anonieme verwerking van de data. Om toegang te krijgen tot de dossiers van de jongeren van Jeugdzorg Caribisch Nederland en Jeugdbescherming West is een lijst verkregen met de namen van de jongeren die voor gesloten residentiële zorg naar Europees Nederland zijn

gegaan. De aangeleverde lijst van Jeugdzorg Caribisch Nederland bevatte 21 jongeren. Omdat van 12 dossiers alleen initialen van de jongeren zijn verstrekt, konden deze dossiers niet getraceerd worden in het registratiesysteem van Jeugdzorg Caribisch Nederland en deze dossiers zijn daarom niet meegenomen in het onderzoek. Een jongere uit de lijst van Jeugdzorg Caribisch Nederland bleek niet traceerbaar in het registratiesysteem en deze is daarom ook niet meegenomen. Daarmee kwam het aantal geïncludeerde dossiers voor Jeugdzorg Caribisch Nederland uit op 8 dossiers.

De lijst met jongeren van Jeugdbescherming West bevatte 24 jongeren. Eén jongere is geëxcludeerd in het onderzoek omdat hij afkomstig was uit Curaçao en niet woonachtig was geweest in Caribisch Nederland. Daarmee kwam het aantal geïncludeerde dossiers voor Jeugdbescherming West uit op 23 dossiers. De dossiers van Jeugdbescherming West zijn geanonimiseerd voorafgaand aan de codering en geüpload in het coderingsprogramma Atlas-ti.

2.3.3 Data-analyse

Om de inhoud van de dossiers te analyseren is een deductief codeboek opgesteld waarin de volgende hoofdcodes zijn opgenomen: kenmerken jongere, kindfactoren, (pedagogische) omgevingsfactoren, interventies (en uitkomsten) en transitie naar Europees Nederland. Per hoofdcode zijn deductief subcodes aangemaakt en deze zijn inductief aangevuld. Voor de hoofdcode (pedagogische) omgeving zijn de condities uit het Best Interest of the Child model (Kalverboer & Zijlstra, 2006) als subcode aangemaakt en om de ingezette interventies te coderen zijn de verrichtingen van professionals als subcode aangemaakt afkomstig uit de taxonomie van professionals (Evenboer & Tausendfreund, 2019). In de codering is onderscheid gemaakt tussen de periode in Caribisch Nederland en in Europees Nederland. Omdat de dossiers van Jeugdbescherming West omvangrijk zijn en veel herhaalde informatie bevatten is ervoor gekozen om de relevante gegevens niet dubbel te coderen. In de resultaten zijn illustraties uit de dossiers weergegeven waarbij er in de keuze voor fragmenten rekening is gehouden dat ze afkomstig zijn uit meerdere dossiers. Voor de codering van de dossiers van Jeugdbescherming West is gebruik gemaakt van het programma Atlas.ti. Omdat we bij Jeugdzorg Caribisch Nederland alleen ter plaatse inzage hadden in de dossiers zijn de kwantitatieve gegevens uit de dossiers ter plekke anoniem in een SPSS-bestand verwerkt en zijn van de relevante kwalitatieve gegevens anonieme aantekeningen gemaakt aan de hand van het deductief ontwikkelde codeboek.

2.4 Interviews (onderzoeksvraag 4, 5 en 6)

2.4.1 Participanten

De onderzoeksgroep bestaat uit jongeren die voor (gesloten) residentiële zorg naar Europees Nederland zijn gekomen of hiervoor mogelijk in aanmerking kwamen, hun ouders of andere belangrijke personen ($n = 8$) die een nauwe band met de jongere hebben, en professionals ($n = 49$) die betrokken zijn bij de zorg voor deze groep jongeren. In totaal zijn 12 jongeren geïnterviewd van wie 7 jongens ($n = 7$) en 5 meisjes ($n = 5$). Ze zijn geboren tussen 1995 en 2004. Van de 12 geïnterviewde jongeren, zijn 8 jongeren (Bonaire ($n = 5$) en St. Eustatius ($n = 3$)) naar Europees Nederland gekomen voor gesloten residentiële zorg. Zes van hen wonen in Europees Nederland. De overige 4 jongeren die niet naar Europees Nederland zijn overgeplaatst ($n = 4$) wonen (of woonden) in een residentiële instelling in Caribisch of voorafgaand aan gesloten

plaatsing in een open residentiële instelling in Europees Nederland of ze hebben ervaring met het zorgaanbod in Caribisch Nederland.

Van de 8 ouders en significante anderen waren er 4 direct betrokken bij een jongere die naar Europees Nederland is gegaan, 1 ouder heeft ervaring met overplaatsing van een kind naar een ander eiland in het Nederlands Koninkrijk en 3 ouders hebben ervaring met uithuisplaatsing van hun kind(eren) binnen Caribisch Nederland.

De professionals die participeerden in dit onderzoek werken bij 25 verschillende organisaties. De meeste professionals werken in Caribisch Nederland ($n = 39$) en de overige professionals in Europees Nederland ($n = 10$). Verder hadden de meeste professionals direct cliëntcontact met Caribische Nederlandse jongeren die naar Europees Nederland zijn gegaan voor gesloten residentiële zorg of in de zorg voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen in Caribisch Nederland.

2.4.2 Procedure

De participanten zijn geworven door contact op te nemen met organisaties in Europees Nederland (Jeugdbescherming West en andere jeugdbeschermingsorganisaties, gesloten residentiële instellingen in Europees Nederland, organisaties gericht op de Antilliaanse gemeenschap) en organisaties in Caribisch Nederland die betrokken zijn bij de zorg en het onderwijs voor jongeren en gezinnen met meervoudige en complexe problemen (Jeugdzorg Caribisch Nederland, residentiële instellingen voor jongeren en volwassenen, Voogdijraad, Mental Health Cariben, Centrum voor Jeugd en Gezin, Openbaar Lichaam, Veiligheidshuis, onderwijsinstellingen). De organisaties is een E-mail en een informatieflyer over het onderzoek gestuurd. Via de sneeuwbal methode is verder geworven en via professionals zijn jongeren, ouders of andere belangrijke personen geworven.

Nadat participanten hadden aangegeven deel te willen nemen aan het onderzoek is telefonisch contact gelegd waarbij nadere informatie over het onderzoek is verstrekt en een afspraak voor het interview is gemaakt. Ten tijde van het onderzoek hebben onderzoekers tien dagen op Bonaire verbleven om interviews face-to-face af te kunnen nemen. De interviews werden afgenomen op de locatie waar de participanten de voorkeur aan gaven.

De interviews zijn afgenomen in de voorkeurstaal van de participanten (Nederlands Papiaments of Engels). Op 1 interview na hebben alle interviews met jongeren face-to-face plaatsgevonden. Met 4 ouders of belangrijke anderen heeft het interview face-to-face plaatsgevonden en met de overige 4 ouders of belangrijke anderen online. De meeste interviews vonden met 1 professional ($n = 31$) plaats en 8 interviews vonden met 2 of 3 professionals plaats. De meeste interviews met professionals waren face to face (face-to-face $n = 23$; online $n = 16$).

De interviews met professionals op St. Eustatius en Saba waren allemaal online. Vanwege de coronamaatregelen was het niet mogelijk om tijdens de onderzoeksperiode te reizen naar deze eilanden.

Voor de start van het interview hebben participanten een toestemmingsformulier voor deelname aan wetenschappelijk onderzoek getekend en is hen gevraagd of het interview opgenomen mocht worden op een voicerecorder. Benadrukt is dat alle gegevens vertrouwelijk (niet herleidbaar tot de persoon) verwerkt zouden worden. Tijdens het semigestructureerde interview is gebruik gemaakt van een interviewleidraad. In het interview werd het verhaal van de participant gevolgd en werden topics uit de interviewleidraad ingebracht door de onderzoeker. De volgende interviewtopics zijn opgenomen; achtergronden van de jongere, aanleiding en overplaatsing naar Europees

Nederland, ervaringen tijdens de transitie en met de residentiële hulp in Europees Nederland, en het zorgaanbod in Caribisch Nederland. De interviews duurden een half uur tot anderhalf uur en in een enkel geval langer, afhankelijk van de hoeveelheid informatie die de participanten deelden. Jongeren, ouders en belangrijke anderen ontvingen een kleine vergoeding na afloop van het interview.

2.4.3 Data-analyse

De geluidsopnames van de interviews zijn getranscribeerd in de taal waarin het gesprek heeft plaatsgevonden. Als de voertaal in de interviews Papiaments was, is tevens een Nederlandse vertaling van het transcript gemaakt. Voor het coderen van de transcripten van de interviews is gebruik gemaakt van het programma Atlas.ti. Een onderzoeker heeft aan relevante tekstfragmenten van 5 transcripten van de interviews met professionals een code toegekend. Vervolgens zijn deze codes door 2 onderzoekers samengevoegd tot een concept codeboek. Met het concept codeboek zijn de overige interviews gecodeerd. Indien het codeboek niet voorzorg in een code voor relevante tekstfragmenten, werd een nieuwe code toegevoegd aan het codeboek. Na de transcripten van de interviews met professionals zijn de transcripten van de interviews met jongeren en ouders of belangrijke anderen gecodeerd aan de hand van het ontwikkelde codeboek. Ook hier zijn inductief codes toegevoegd waar nog geen codes beschikbaar waren in het codeboek. Vervolgens zijn de coderingen thematisch geanalyseerd en is gezocht naar patronen (Braun & Clarke, 2006). Drie onderzoekers hebben op basis van een reflectieve discussie de thema's vastgesteld die een antwoord geven op de onderzoeksvraag, namelijk wat de ervaringen zijn van jongeren, ouders of belangrijke personen en professionals met de zorg voor Caribisch Nederlandse jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg en hoe kan deze hulp verbeterd worden. Deze thema's die hier naar voren kwamen zijn gepresenteerd in de resultaten. In de resultaten zijn interviewfragmenten weergegeven waarbij er in de keuze voor deze fragmenten spreiding is tussen de participanten.

2.4.3 Ethische aspecten van het onderzoek: vertrouwelijkheid, anonimiteit en privacy

De Ethische Commissie van de afdeling Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde van de Rijksuniversiteit Groningen heeft het onderzoeksvoorstel goedgekeurd. De participanten werden zo min mogelijk belast. Deelname was vrijwillig en participanten waren vooraf geïnformeerd over de doelstelling van het onderzoek en de duur van het interview. Er is vertrouwelijk omgegaan met de data. Dit betekent dat enkel het onderzoeksteam toegang had tot de data. Informatie die participanten deelden is niet gedeeld met derden en informatie is zo verwerkt dat de participant niet meer identificeerbaar is. Ondanks deze waarborgen realiseerden we ons dat er vanwege de kleinschaligheid in Caribisch Nederland en de specifieke, kwetsbare doelgroep een vergroot risico is op herleidbaarheid. In de rapportage hebben we hier bijzondere aandacht aan besteed door soms informatie niet te concretiseren en persoonskenmerken te veranderen zonder afbreuk te doen aan de inhoud. Ook hebben we Jeugdzorg Caribisch Nederland en Jeugdbescherming West het rapport gecheckt op tekstfragmenten herleidbaar zijn tot de participanten.

Hoofdstuk 3 Resultaten zorgaanbod

3.1 Inleiding

Per eiland in Caribisch Nederland (Bonaire, St. Eustatius en Saba) is het zorgaanbod beschreven voor jongeren en gezinnen met complexe problemen. Voor Curaçao, Aruba en St. Maarten is alleen het aanvullend zorgaanbod beschreven. Het zorgaanbod is verdeeld in de volgende indeling die we in de beschrijving hanteren:

1. Ambulante hulp (jeugdhulp, welzijn en maatschappelijke dienstverlening).
2. Verblijf
3. Onderwijs
4. Geestelijke gezondheidszorg

3.2 Ambulante hulp en preventie

Bonaire

Centrum voor Jeugd en Gezin

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) op Bonaire is verantwoordelijk voor de preventie en eerstelijns opvoedingsondersteuning. Op St. Eustatius zijn deze taken ondergebracht bij de ‘*social support unit*’ en op Saba bij ‘*community development*’ van het Openbaar Lichaam op het eiland. Deze drie organisaties richten zich op gezinnen, ouders en andere opvoeders van kinderen en jongeren tot en met 23 jaar. De kerntaken zijn preventieve gezondheidszorg (consultatiebureau en eerstelijnszorg) en het ondersteunen van gezinnen en opvoeders bij (lichte) opvoedvragen.

Het Sociale Wijkteam

Het Sociale Wijkteam biedt laagdrempelige ‘outreachinge’ hulpverlening gericht op sociale, maatschappelijke en wijkgerichte problematiek. Het team bestaat uit life coaches, opbouwwerkers en maatschappelijke werkers. Het Sociale Wijkteam richt zich op een brede doelgroep van burgers van 0 tot 100 jaar. Op Bonaire worden per 1 januari 2022 het sociale wijkteam, het CJG en de maatschappelijke ondersteuning van OLB samengevoegd in één organisatie: Sentro AKSESO. Ook het Advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling valt dan onder deze organisatie.

Advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling

Het Advies- en Meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling is gericht op het signaleren van onveiligheid in woonsituaties en biedt hulp bij het herstellen van veiligheid bijvoorbeeld door een veilig verblijf aan te bieden. Voorheen was het advies- en meldpunt alleen gericht op het (niet anoniem) melden van onveiligheid door professionals. Sinds oktober 2021 is het advies- en meldpunt op Bonaire voor iedereen 24 uur per dag gratis bereikbaar. Op St. Eustatius en Saba zijn er advies- en meldpunten op 1 oktober 2021 gestart: zij zijn in eerste instantie enkel voor professionals onder kantooruren bereikbaar.

Jeugdzorg Caribisch Nederland

Jeugdzorg Caribisch Nederland biedt ambulante hulp aan gezinnen en kinderen tot 18 jaar met opvoedings- en opgroei problemen. Ook voeren ze kinderschermingsmaatregelen uit (ondertoezichtstelling en gezagsbeëindiging) en

hulp in het kader van jeugdreclasseringsmaatregelen. Verder is Jeugdzorg Caribisch Nederland verantwoordelijk voor de werving, selectie en begeleiding van pleegouders. De methodiek van Jeugdzorg Caribisch Nederland is gebaseerd op 'Functional Family Therapy'. Sinds enkele jaren zetten jeugdzorgprofessionals ZZP'ers in voor intensieve ondersteuning van hun cliënten. Jeugdzorg Caribisch Nederland heeft vestigingen op Bonaire, St. Eustatius en Saba.

Voogdijraad

De Voogdijraad Caribisch Nederland richt zich op de veiligheid en het toekomstperspectief van kinderen en van jongeren. De Voogdijraad wordt ingeschakeld als er zorgen zijn over de opgroei- en opvoedsituatie van een kind tot 18 jaar in het kader van kindbescherming, jeugdstrafrecht, scheiding en omgang. De Voogdijraad rapporteert onafhankelijk aan de kinderrechter en geeft advies over passende straf- en beschermingsmaatregelen. De Voogdijraad zit ook op St. Eustatius en Saba.

Veiligheidshuis

Het Veiligheidshuis is gericht op de veiligheid van burgers en streeft een integrale aanpak na en stimuleert ketenregie tussen verschillende organisaties die betrokken zijn bij burgers in onveilige situaties. Het Veiligheidshuis is een samenwerking tussen vijftien verschillende organisaties op Bonaire, gericht op zorg, justitie, onderwijs en bestuur (Openbaar Lichaam). In gezinnen waar huiselijk geweld is, gezinnen met complexe problemen, jeugdproblematiek, nazorg na detentie en overlastsituaties, is het Veiligheidshuis betrokken. Vergelijkbare vormen van veiligheidshuizen zijn ook op St. Eustatius en Saba.

St. Eustatius

Op St. Eustatius is de preventie en eerstelijns opvoedingsondersteuning onderbracht bij de 'social support unit' van het Openbaar Lichaam op het eiland. Verder zijn er vestigingen van Jeugdzorg Caribisch Nederland en de Voogdijraad en is er een Veiligheidshuisconstructie. (zie verder beschrijving onder Bonaire).

Saba

Op Saba is de preventie en eerstelijns opvoedingsondersteuning onderbracht bij 'community development' van het Openbaar Lichaam op het eiland het openbaar lichaam. Verder zijn er vestigingen van Jeugdzorg Caribisch Nederland en de Voogdijraad en is er een Veiligheidshuisconstructie. (zie verder beschrijving onder Bonaire).

Curaçao: aanvullend zorgaanbod

Federatie Antilliaanse Jeugdzorg (FAJ)

De Federatie Antilliaanse Jeugdzorg is een koepelorganisatie van kinder- en jeugdorganisaties die actief zijn op Bonaire, Curaçao, Saba, St. Eustatius en St. Maarten. De kerntaak van de FAJ is om doeltreffende jeugdzorg te bevorderen op de genoemde eilanden. Yave (Yudansa Alternativo pa un Vishon Eksitoso) is een hulpprogramma binnen FAJ in de vorm van coachende en preventieve hulpverlening aan sociaal kwetsbare kinderen.

Stichting Equine

Stichting Equine biedt behandeling en begeleiding aan kinderen en jongvolwassenen vanaf 11 jaar met een licht verstandelijke beperking en met traumatische ervaringen en hechtingsproblemen. De behandeling en begeleiding van Equine bestaat uit het werken met paarden, EMDR, therapeutische werkplekken als koken voor een restaurant, houtbewerking door het restaureren en maken van klein meubilair, dierenverzorging en tuinonderhoud.

3.2 Verblijf

Bonaire

Stichting Project

Stichting Project is een residentiële instelling. Er zijn twee residentiële groepen waar kinderen opgevangen worden van 7 tot en met 18 jaar afkomstig van Bonaire, St. Eustatius of Saba. Zij kunnen vanwege kind- of systeemproblematiek (tijdelijk) niet meer thuis wonen. De groepen zijn ingedeeld aan de hand van de problematiek en begeleidingsbehoeften van de kinderen.

Stichting Project hanteert een groepsgerichte aanpak (Forsa-methodiek) in de begeleiding van kinderen. Ouders worden betrokken, de hulp is gericht op het contact tussen jongeren en ouders en op terugplaatsing van de jongere in de thuissituatie

Stichting Rosa di Sharon

Rosa di Sharon is een residentiële instelling voor meisjes van 14 jaar tot 21 jaar en tienermoeders met één kind van Bonaire, St. Eustatius en Saba. Rosa di Sharon biedt verblijf met ondersteuning voor de jongeren, het gezin en het sociale netwerk. Daarnaast biedt de instelling ambulante hulp aan meisjes en tienermoeders met opvoedvraagstukken. Indien mogelijk is het doel terugplaatsing naar huis door te werken aan het herstellen van relaties of het gedrag van de jongeren.

Begeleid Wonen

Begeleid wonen (opgericht in 2021) biedt begeleiding en verblijf richting zelfstandigheid aan jongeren tussen 16 en 23 jaar, die langdurig onder de begeleiding van Jeugdzorg Caribisch Nederland vallen en niet terug naar huis kunnen. Jongeren van zowel Bonaire, Saba als St. Eustatius kunnen aanspraak maken op deze hulp. De begeleiding is gericht op het vergroten van de zelfstandigheid, zelfredzaamheid en het leren van sociale en praktische vaardigheden.

Justitiële inrichting

In de justitiële inrichting van Bonaire (JICN) is een jeugdafdeling, bestemd voor jongeren van Caribisch Nederland van 12 tot 18 jaar die in voorlopige hechtenis worden gesteld of voor wie door de rechter jeugddetentie is opgelegd. Er zijn vier cellen voor jongeren op een aparte afdeling, gescheiden van volwassen gedetineerden.

Curaçao: aanvullend zorgaanbod

Capriles

Capriles is een algemeen psychiatrisch ziekenhuis dat zowel klinische opnames als ambulante psychiatrische zorg biedt in de vorm van behandeling, begeleiding en zorg

aan mensen (waaronder kinderen) met psychiatrische en ernstige psychosociale problematiek. De klinische opnames betreffen crisisopvang en behandelplekken).

Justitiële Jeugdinstelling Curaçao (JJIC)

De justitiële jeugdinstelling bestaat uit een gesloten- en halfopen afdeling voor jongeren met een civielrechtelijke of strafrechtelijke maatregel. Jongens en meisjes worden gescheiden opgevangen. Jongeren van 12 tot 18 jaar die in voorarrest zitten, jeugddetentie of een pij-maatregel hebben, kunnen geplaatst worden in de gesloten afdeling. Jongeren van 10 tot 12 jaar met een civielrechtelijke maatregel worden in de half-open behandelafdeling geplaatst. Jongeren die voor een civielrechtelijke maatregel geplaatst worden gescheiden opgevangen jongeren met een strafrechtelijke maatregel. De zorg is gericht op het creëren van een optimale omgeving waarin jongere effectief en doelgericht worden geresocialiseerd met het oog op hun terugkeer in de maatschappij.

Kinderoorden Brakkeput

Kinderoorden Brakkeput biedt opvang en begeleiding aan jongens van 6 tot 16 jaar die uit huis zijn geplaatst (door justitie). Verder is er een huis voor jongens van 17 en 18 jaar. Het hulpaanbod is ook gericht op de gezinnen van de jongens. Samen met ketenpartners is de behandelmodule “No Mas” (“Niet Meer”) ontwikkeld om trauma’s bij jongeren met een licht verstandelijke beperking te verwerken en om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.

Internaat huize Sint Jozef

Internaat huize Sint Jozef is bedoeld voor de opvang van meisjes van 4 tot 14 jaar en jongens van 4 tot 12 jaar die om diverse redenen tijdelijk niet thuis kunnen wonen. De opvang is gericht op het bieden van een veilige omgeving, zorg, begeleiding en/of behandeling zodat de kinderen na een korte periode terug kunnen keren naar hun eigen leefomgeving.

Internaat Casa Manita

Internaat Casa Manita is een tehuis oftewel een ‘kostschool’ voor kinderen, voornamelijk meisjes in de leeftijd van 4 tot 14 jaar, die om verschillende redenen tijdelijk niet bij hun ouders kunnen wonen. Bij uitzondering worden jongens tot en met 8 jaar opgenomen, bijvoorbeeld als broer van een meisje dat al op het internaat blijft. Het uiteindelijke doel van de opname is om de thuissituatie van de kinderen te verbeteren. De ongeveer vijftig opgevangen kinderen leren om huiswerk te maken, onafhankelijk te studeren, dieren te verzorgen en kruiden en groenten te planten. Deze activiteiten zijn gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid van de kinderen.

Stichting New Creation

Stichting New Creation helpt jongeren tussen de 16 en 21 jaar die in aanraking zijn gekomen met justitie, om een zinvolle structuur aan te brengen in hun leven. Ze bieden verblijf en hebben een voorziening voor pleegzorg.

Aruba: aanvullend zorgaanbod

Stichting Kinderhuis Imeldahof

Kinderhuis Imeldahof is een opvangvoorziening voor maximaal 52 kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen vanwege fysieke - of psychische problemen, seksueel misbruik,

verwaarlozing en alcohol- of drugsmisbruik van ouders. Het gaat om jongens van 6 tot 14 jaar en meisjes van 6 tot 18 jaar. Het hulpaanbod van Kinderhuis Imeldahof bestaat uit crisisopvang, longstay, een intensieve begeleidingsgroep en dagbehandeling. De long stay groep is voor kinderen die niet terug kunnen naar huis. Kinderen kunnen hier ruim twee jaar verblijven. Er is een intensieve begeleidingsgroep. Daarnaast is er een groep voor therapeutische dagbehandeling. Daar verblijven vaak kinderen die in de eindfase van het verblijf in het kinderdhuis zijn.

Orthopedagogisch Centrum Aruba

Orthopedagogisch Centrum Aruba biedt 24-uurs zorg aan jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar met psychosociale problematiek. Het doel is om de jongeren te begeleiden naar zelfstandig functioneren in de maatschappij. De geplaatste jongeren kunnen in het vrijwillig kader, met een OTS of VOTS of voogdij-maatregel worden geplaatst. Het Orthopedagogisch Centrum is een combinatie van open- en gesloten leefgroepen bestaande uit drie afdelingen die ieder tien jongeren kunnen bijstaan: twee leefgroepen (één voor meisjes en één voor jongens) en een dagbehandeling.

Stichting Casa Cuna Progreso

Stichting Casa Cuna Progreso is een voorziening bestaande uit een 24-uurs opvang en dagbehandeling voor kinderen van 0 tot 8 jaar die tijdelijk niet meer thuis kunnen wonen vanwege een belaste gezinssituatie en begeleiding nodig hebben. Daarnaast is er een tienermoederhuis, dat 24-uurs opvang, zorg en begeleiding biedt aan (zwangere) tienermoeders in de leeftijd van 13 tot 23 jaar.

St. Maarten: aanvullend zorgaanbod

Het zorgaanbod is beïnvloed door de verwoestende orkaan in 2017 waardoor veel instellingen zijn gesloten. Eind 2019 lijken de meeste instellingen weer open.

Miss Lalie Centre

Miss Lalie centre is een justitiële jeugdinstelling met plaats voor twintig jongens van 12 tot 18 jaar die veroordeeld zijn tot een detentiestraf. Er is een dagactiviteitenprogramma waarin leren en sporten centraal staan.

New Start Foundation for Children

De New Start Foundation for Children is een gezinshuis voor kinderen tot 18 jaar.

Ujima Foundation

Ujima Foundation is een therapeutisch behandelcentrum voor jongens en meisjes met ernstige gedragsproblemen. Er wordt naast residentiële zorg ook dagbehandeling geboden voor jongeren van 8 tot 13 jaar.

3.3 Onderwijs

Bonaire

Expertisecentrum Onderwijs Zorg (EOZ)

EOZ is een schooladvies- en begeleidingsdienst die zich richt op leerlingen van 14 tot en met 18 jaar met leer-, sociaal-emotionele - en/of gedragsproblemen. Het centrum biedt diagnostiek, ondersteuning en begeleiding van kinderen. Ook richten ze zich op kinderen

die dreigen vast te lopen in het onderwijs. EOZ werkt samen met verschillende instanties als Mental Health Caribbean (MHC) en JGCN. Zo biedt EOZ samen met MHC en Jeugdzorg Caribisch Nederland een speciaal programma voor kinderen die zijn vastgelopen in het onderwijs.

Forma

FORMA is een onderwijsinstituut voor (jong)volwassenen. Het instituut heeft sociale kans trajecten voor het behalen van een MBO1-diploma. Forma biedt onderwijs aan studenten met leer-of gedragsproblemen. Minderjarigen kunnen een traject volgen bij Forma als blijkt dat onderwijs volgen op een reguliere school niet mogelijk is.

Kolegio Strea Briante

Kolegio Strea Briante, voormalig Kolegio Watapana, is een school waar kinderen die (zeer) moeilijk leren terecht kunnen. Kolegio Strea Briante gaat uit van de individuele capaciteiten van de leerling en begeleidt de leerling naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid.

Het Koraal

Het Koraal is een particuliere school en biedt onderwijs aan leerlingen van 4 tot 12 jaar met een ontwikkelingsproblemen of andere speciale behoeften. Daarnaast biedt de school onderwijsondersteuning aan kinderen die regulier onderwijs volgen.

Het Reboundcentrum

Het Reboundcentrum is onderdeel van Stichting Project en gericht op minderjarigen van 7 tot 18 jaar die vanwege gedragsproblematiek niet in staat zijn regulier onderwijs te volgen. Het Reboundcentrum biedt tijdelijke dagbesteding aan jongeren, met terugkeer naar de reguliere school als doel. Ze werken in groepsverband en de begeleiding is gericht op de competenties en het gedrag van jongeren.

St. Eustatius

Expertise Centre St. Eustatius

Expertise Centre St. Eustatius (ECE) richt zich op het verbeteren van leerresultaten van kinderen van 4 tot 18 jaar door taalonderwijs te bevorderen en de kwaliteit van het onderwijs te vergroten. ECE biedt steun aan leerkrachten, door ze bijvoorbeeld te informeren over ontwikkelings- en ondersteuningsbehoeften van kinderen.

Saba: aanvullend zorgaanbod

Expertise Center Education Care

Expertise Center Education Care (EC2) biedt onderwijszorg voor kinderen van 4 tot 18 jaar met ontwikkelingsproblemen. Het centrum maakt daarbij gebruik van hun krachten en talenten. EC2 is tweedelijnszorg voor kinderen met specifieke zorgbehoeften en biedt ondersteunende activiteiten en handelingsgerichte diagnostiek.

3.4 Geestelijke gezondheidszorg

Bonaire

Mental Health Caribbean

Mental Health Caribbean (MHC) biedt geestelijke gezondheidszorg voor mensen met psychische of psychiatrische problematiek. De jeugdafdeling biedt diagnostiek, ambulante en klinische behandeling. Verschillende disciplines zijn vertegenwoordigd bij MHC, zoals kinder- en jeugdpsychiaters, GZ-psychologen, sociaal psychiatrisch verpleegkundigen en systeemtherapeuten. Het centrum gebruikt verschillende evidence-based behandelingen waaronder cognitieve gedragstherapie, EMDR en psycho-educatie. MHC heeft ook locaties op St. Eustatius en Saba.

Eliza Psychologisch adviesbureau

Eliza psychologisch adviesbureau is een particulier bureau en biedt psychologische ondersteuning en begeleiding voor minderjarigen en jongvolwassenen met een psychische problematiek.

Relief Counseling consultancy mediation

Relief Counseling biedt kortdurende psychologische hulpverlening aan adolescenten, volwassenen en gezinnen. Er wordt cognitieve therapie, systeemtherapie en mediation (gezinsmediation) aangeboden.

Sociale activiteiten

De onderstaande organisaties zijn voorbeelden uit het brede palet aan initiatieven dat sociale activiteiten biedt aan jongeren en gezinnen.

Jong Bonaire

Jong Bonaire is een naschoolse opvang en dagbesteding voor jongeren van de middelbare school (12 - 21 jaar). Het doel van Jong Bonaire is om talenten en kennis van de jongeren te ontwikkelen en verbreden, bijvoorbeeld via huiswerkbegeleiding, thema-avonden, sportactiviteiten en mentorschap. De jongeren krijgen iedere dag een warme maaltijd en er is vervoer geregeld voor hen.

Bonaire Youth Outreach Foundation (BYOF)

Bonaire Youth Outreach Foundation (BYOF) is een jongerenorganisatie die jongeren (12 - 21 jaar) stimuleert zichzelf te ontwikkelen op creatief gebied. Naast verschillende creatieve activiteiten (drama-, muziek-, dans-, schilder- en medialessen), organiseert BYOF ook activiteiten waar jongeren gericht op participatie in de samenleving. Zo kunnen ze meedoen met BonDoet (vrijwilligerswerk) en Pasku briante, waarbij jongeren samen komen met ongeveer driehonderd kinderen uit families met weinig inkomen om een leuke dag te hebben.

Mega D Youth Foundation (St. Eustatius)

Mega D Youth Foundation is vorm van naschoolse opvang en biedt activiteiten aan. Ze zijn opgericht vanwege de beperkte activiteiten op het eiland voor kinderen. Mega D Youth Foundation is doordeweeks elke dag open en biedt een veilig klimaat, waar jongeren gesteund en gemotiveerd worden en plezier kunnen hebben.

Daughters of the King Foundation (St. Eustatius)

Stichting Daughters of the King is een naschoolse opvang voor tienermeisjes van 8 tot 15 jaar en richt zich op het vergroten van zelfvertrouwen en de weerbaarheid. Met counseling en mentorsessies wordt er in gesprek gegaan met de tienermeisjes. Ouders worden ook betrokken en zij krijgen informatie en advies zodat zij hun dochters thuis verder kunnen begeleiden.

Child Focus Foundation (Saba)

Stichting Child Focus biedt na schooltijd een programma met sport, creatieve en educatieve activiteiten voor schoolgaande kinderen tussen de vier en de twaalf jaar op Saba. Jongeren krijgen huiswerkbegeleiding en activiteiten voor het ontwikkelen en vergroten van talenten. Child Focus Foundation organiseert in samenwerking met de afdeling 'community development' van het Openbaar Lichaam, gericht op het bevorderen van een verbeterde ouder-kind relatie.

Hoofdstuk 4 Resultaten dossierstudie

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van de dossieranalyse bij Jeugdzorg Caribisch Nederland ($n = 8$) en Jeugdbescherming West ($n = 23$). In totaal zijn er 31 dossiers geanalyseerd ($N=31$). De resultaten geven antwoord op deelvraag 2 en 3 van het onderzoek:

2. Wat zijn de kenmerken van jongeren en hun gezinnen afkomstig van Caribisch Nederland die voor residentiële zorg naar Europees Nederland komen en hoe zag hun leefomgeving eruit voorafgaand aan plaatsing?
3. Welke (jeugd)hulp is voor en na plaatsing in residentiële zorg in Europees Nederland ingezet?

Om inzicht te geven in de kenmerken van de jongeren en hun gezinnen beschrijven we de leefomgeving en het welzijn van de jongeren en de ingezette interventies voorafgaand aan overplaatsing. Ook belichten we welke informatie in de dossiers opgenomen is over de beslissing tot overplaatsing en de ervaringen van jongeren na overplaatsing.

4.2 Persoonskenmerken van de jongeren

4.2.1 Jeugdzorg Caribisch Nederland

De 8 jongeren, 5 jongens ($n = 5$) en 3 meisjes ($n = 3$), uit de dossiers van Jeugdzorg Caribisch Nederland zijn tussen 2016 en 2020 vanuit Caribisch Nederland voor residentiële zorg overgeplaatst in Europees Nederland. Op het moment van overplaatsing was de gemiddelde leeftijd van de jongeren 13 jaar ($Min. = 10$, $Max. = 16$, $Mdn = 15$).

De jongeren zijn afkomstig van Caribisch Nederland en vanuit hier of andere eilanden van het Nederlands Koninkrijk overgeplaatst naar Europees Nederland. De jongeren hebben vaak op meerdere eilanden gewoond voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland.

4.2.2 Jeugdbescherming West

De dossiers van Jeugdbescherming West zijn van 23 jongeren: 17 jongens ($n = 17$) en 6 meisjes ($n = 6$), die tussen 2011 en 2020 zijn overgeplaatst naar Europees Nederland. De jongeren waren gemiddeld 14 jaar ($Min. = 10$, $Max. = 16$, $Mdn = 14$) op het moment van overplaatsing naar Europees Nederland.

De jongeren zijn vanuit Bonaire, St. Eustatius, Curaçao of St. Maarten overgeplaatst naar Europees Nederland. Het grootste deel van de jongeren ($n = 15$) is na de overplaatsing in Europees Nederland blijven wonen.

Het laatst vermelde onderwijs in de dossiers na overplaatsing naar de residentiële instelling in Europees Nederland varieerde van MBO 1, MBO 2 en speciaal voortgezet onderwijs.

4.3 De situatie voorafgaand aan de overplaatsing naar Europees Nederland

Deze paragraaf schetst de informatie uit de dossiers over de kwaliteit van de leefomgeving en het welzijn van de jongeren voorafgaand aan overplaatsing en de interventies die in Caribisch Nederland zijn ingezet voorafgaand aan overplaatsing.

4.3.1 De leefomgeving voorafgaand aan overplaatsing

In de dossiers wordt een breed scala aan risicofactoren beschreven in de leefomgeving in Caribisch Nederland voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland. De problemen bestaan vaak al lang, doen zich voor op meerdere levensgebieden en er zijn grote zorgen over de veiligheid en stabiliteit in de leefomgeving van kinderen.

Verwaarlozing en geweld

In de dossiers, opgesteld door professionals (jeugdbeschermers, jeugdprofessionals, orthopedagogen en psychologen), wordt gerapporteerd over lichamelijke - en emotionele verwaarlozing en huiselijk geweld in de leefomgeving van jongeren in Caribisch Nederland. Onveilige fysieke situaties laten zich kenmerken door gewelddadige ruzies tussen ouders of andere opvoeders wat soms leidt tot fysieke - of emotionele mishandeling van de jongeren. Emotionele verwaarlozing uit zich door de afwezigheid en het (emotioneel) niet beschikbaar zijn van een of beide ouders of opvoeders. Bijvoorbeeld door psychische problemen, overbelasting, verslavingsproblematiek (alcohol/drugs), een verstandelijke beperking of detentie van een van de ouders.

In de dossiers worden problemen gerelateerd aan armoede beschreven. Soms kunnen ouders of andere opvoeders onvoldoende voorzien in basale levensbehoeften van het gezin zoals voeding, water, elektriciteit en onderdak.

Er is recent sprake geweest van verwaarlozing, psychisch geweld tegen de jongere en huiselijk geweld binnen het gezin. De jongere is ernstig verwaarloosd door zijn ouder. Er is mogelijk sprake van psychische problematiek, verslavingsproblematiek en een verstandelijke beperking bij ouders. Eén ouder was fysiek en emotioneel niet aanwezig voor de jongere. Er is sprake van een problematische partnerrelatie (waar de jongere de schuld van kreeg), veel conflicten, huiselijk geweld, en materiële en financiële problemen (geen gas, licht en water).

Instabiliteit

Uit de dossiers komt naar voren dat de jongeren voorafgaand aan plaatsing in Europees Nederland, te maken hebben gehad met instabiliteit, vaak als gevolg van wisselende opvoeders en verhuizingen. Meerdere keren zijn jongeren verhuisd met hun gezin (tussen eilanden of op een eiland zelf), wisseling van partners van ouders of plaatsing bij een andere opvoeder. Jongeren worden op de eilanden al uit huis geplaatst en komen terecht in het familienetwerk op het eigen of een ander eiland. Verder worden problematische (echt)scheidingen in de dossiers genoemd, die naast de instabiliteit ook in enkele gevallen leiden tot loyaliteitsproblemen en parentificatie bij de jongeren. In de dossiers is te lezen dat na scheiding van ouders, een ouder soms naar een ander eiland verhuist, al dan niet samen met de jongere.

Beschermende factoren

Een beschermende factor die in de dossiers genoemd wordt is een betrokken en steunend sociaal netwerk. Jongeren kunnen vaak terugvallen op vrienden, familie en contacten op school.

4.3.2 Welzijn voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland

Het welzijn van jongeren voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland van de jongeren is verlaagd en ze kampen met zowel internaliserende problemen als externaliserende problemen. Jongeren hebben last van angst-, stemmings- en trauma-gerelateerde klachten, en laten agressief, delinquent, zelfbepalend en seksueel overschrijdend gedrag zien. Daarnaast wordt benoemd dat jongeren loyaliteitsproblemen ervaren tussen ouders en tussen ouders en professionals. Jongeren zijn bang om hun mening te uitten en voelen dat ze moeten kiezen.

Eerder durfde zij deze niet zo duidelijk uit te spreken, uit angst haar gezinshuisouders en eigen ouders en broertjes pijn te doen, verdrietig en/of boos te maken. Angst voor afwijzing door 'disloyaliteit' speelt hierin een grote rol.

4.3.3 Interventies in Caribisch Nederland voorafgaand aan overplaatsing

In de dossiers van Jeugdzorg Caribisch Nederland wordt vooral melding gemaakt van hulp voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland in de vorm van verblijf als een opvanghuis, gezinshuis of pleeggezin, naast de inzet van een jeugdprofessional van Jeugdzorg Caribisch Nederland. Daarnaast is in enkele dossiers informatie over de inzet van ambulante interventies ter voorkoming van een uithuisplaatsing te lezen. Ambulante interventies bestaan vaak uit GGZ-therapie, opvoedingsondersteuning, psychologische hulp of een coaching traject. Uit de analyse blijkt dat interventies of behandeltrajecten in de meeste gevallen gericht zijn op de jongeren. Enkele interventies zijn gericht op grootouders omdat jongeren daar verblijven voordat ze in een residentiële setting in Caribisch Nederland worden geplaatst. Uit de dossiers komt weinig naar voren over de concrete inhoud van de ingezette interventies. De enkele keren dat in een dossier wel iets staat over de inhoud van de interventie is deze gericht op het inventariseren en ordenen van informatie.

Jeugdzorg Caribisch Nederland heeft de OTS van jongere uitgevoerd. In deze periode is het gezin intensieve opvoedondersteuning aangeboden. Moeder heeft de adviezen niet in de praktijk kunnen brengen. Ze is niet voldoende leerbaar en maakt voor de veiligheid en de ontwikkeling van haar kinderen stelselmatig de verkeerde keuzes.

4.4 De beslissing tot overplaatsing naar Europees Nederland

De redenen om jongeren over te plaatsen voor gesloten residentiële zorg in Europees Nederland is vaak een samenspel van ontoereikende zorg op het eiland en problematiek bij de jongere en het systeem van de jongere.

De jeugdige wordt aangemeld voor behandeling in Nederland vanwege de ontoereikende behandel mogelijkheden in Caribisch Nederland. De jeugdige kent reeds een langdurige hulpverleningsgeschiedenis in Caribisch Nederland,

maar in toenemende mate laat de jeugdige gedragsproblemen zien welke niet te hanteren zijn. Ook laat de jeugdige steeds vaker suïcidaal gedrag zien. De behandel- en opvangmogelijkheden zijn in Caribisch Nederland onvoldoende toegerust op de problematiek. Om deze reden wordt doorverwezen naar een residentiële behandelplek in Nederland. Vanwege de agressie jegens anderen en naar zichzelf wordt er gevraagd om een kleinschalige behandelplek binnen de Jeugdzorgplus. Vanuit deze omgeving zal gezocht moeten worden naar een passende behandelvoorziening in een open kader.

Verder wordt er in de dossiers gerapporteerd over de visie van de jongeren en ouders of andere opvoeders op de overplaatsing naar Europees Nederland. De meeste ouders of andere opvoeders geven instemming aan de overplaatsing. Zij zeggen dat ze het beste voor hebben met de jongeren en dat de overplaatsing positief kan zijn voor een succesvolle toekomst van de jongere. Ook wordt gerapporteerd dat ouders in enkele gevallen twijfelen over de overplaatsing vanwege onbegrip en gebrek aan informatie van zorgorganisaties over het hulpverleningsproces. Deze ouders bieden weerstand of geven geen toestemming voor de overplaatsing van hun kind naar Europees Nederland voor residentiële zorg. Hoewel de meeste jongeren instemmen met de overplaatsing naar Europees Nederland, verandert hun mening na overplaatsing omdat de situatie in Europees Nederland niet overeenkomt met het beeld dat jongeren hadden of aan hen is uitgelegd.

De jongere voelt zich voor de gek gehouden omdat hij ervan uitging dat hij na behandeling weer terug zou gaan naar zijn eiland van herkomst.

De jongere vindt het moeilijk om te accepteren dat hij in Nederland is en daar tot aan zijn 18e jaar zal blijven.

De vlucht van Caribisch Nederland en de migratie naar Europees Nederland is een ontwortelende ervaring geweest.

4.5. Situatie na overplaatsing naar Europees Nederland

4.5.1 Ervaringen van jongeren met overplaatsing naar Europees Nederland

Ontheemding na overplaatsing

In de dossiers van Jeugdbescherming West is te lezen dat jongeren na overplaatsing te maken hebben gehad met een gevoel van ontheemding, taalbarrières, aanpassingsproblemen en moeite om zich te redden in het dagelijks leven, zoals het gebruik van openbaar vervoer.

Bij zijn komst naar Nederland wordt een ontheemde jongen gezien die zijn nieuwe wereld maar moeilijk lijkt te snappen ver van huis en vertrouwde omgeving.

De jongere is twee weken geleden aangekomen in Nederland. Hij vindt het niet leuk dat hij naar Nederland is gekomen. Hij vindt Nederland koud en verstaat de taal niet. Hij wil terug naar zijn moeder in Caribisch Nederland.

De jongere is niet bekend met Nederland en zal de tijd moeten hebben om te wennen aan de cultuur, de andere normen en waarden in Nederland en de risico's die verbonden zijn aan de grotere vrijheid, de beperkte sociale controle en grotere anonimiteit van het leven in Nederland.

In de dagelijkse praktijk wordt gezien dat de jongere moeite heeft om zich uit te drukken in de Nederlandse taal. Er is sprake van een forse taalachterstand. Het is de vraag of dit te maken heeft met een beperking in de taal of een onderwijsachterstand. Hij lijkt te doen alsof hij de vraag begrijpt maar is het Nederlands nog niet machtig.

Daarnaast ervaren jongeren ook heimwee en missen de jongeren met name hun moeder en andere familieleden. Naast de ontwortelende gevoelens die jongeren ervaren na de overplaatsing, ervaren jongeren ook positieve gevoelens over de overplaatsing naar Europees Nederland. De jongeren gaan ervan uit dat het goed voor hen is om in Nederland te zijn en worden in staat gesteld dingen te leren en vaardig te worden, bijvoorbeeld in een sport.

Jongere is vorige week aangekomen in Nederland. In eerste instantie vindt hij het niet leuk dat hij naar Nederland moet. Voor vertrek en na aankomst is hij echter positief. Hij vindt het fijn dat hij een nieuwe start kan maken met mensen die niet allemaal op de hoogte zijn van de problemen die er spelen. Ook wil hij graag leren qua kennis, vaardigheden en gedrag zodat het later goed met hem gaat en hij, als hij volwassen is, voor zijn moeder en oma kan zorgen.

Contact met familie in Caribisch Nederland

Het contact tussen de jongeren en hun ouders of andere familieleden na overplaatsing verloopt telefonisch of door middel van beeldbellen. In enkele gevallen hebben jongeren de mogelijkheid om zelf contact op te nemen met ouders of andere familieleden. Sommige jongeren mogen alleen onder toezicht van professionals contact hebben met ouders in Caribisch Nederland. Voor deze jongeren werden er belmomenten met ouders ingepland door professionals in Europees Nederland en Caribisch Nederland. Deze contactmomenten zijn onregelmatig en verlopen niet soepel, omdat ouders niet aanwezig zijn tijdens de afgesproken belmomenten, het tijdsverschil en door de slechte telefoonverbinding tussen Europees en Caribisch Nederland. Het niet soepel lopen van het contact zorgt voor teleurstelling bij de jongeren en als contact wel tot stand is gekomen wordt gerapporteerd dat jongeren na een gesprek met het thuisfront gespannen zijn of probleemgedrag laten zien.

Het skypen tussen X en moeder gebeurt (onder begeleiding van de Europees Nederlandse instelling) altijd onder toezicht van de zorgverlening in Caribisch Nederland. Echter ook het maken van afspraken met de zorgverlening in Bonaire verloopt soms moeizaam. Er komen niet altijd reacties en het maken van een vaste contactafpraak is lastig. Om teleurstelling bij X te voorkomen wordt X inmiddels niet meer ingelicht over eventueel gemaakte afspraken om te skypen met moeder. Dit wordt pas tegen hem verteld op het moment dat er een verbinding is en moeder ook daadwerkelijk in beeld is.

Enkele jongeren zijn voor bezoek teruggekeerd naar Caribisch Nederland. Deze jongeren vonden het prettig om terug te zijn en ouders en andere opvoeders weer te zien. Ook werd vermeld dat het bezoek ervoor heeft gezorgd dat sommige jongeren ontregeld raakten en bij terugkeer gedragsproblemen lieten zien op de groep. Sommige jongeren keerden niet meer terug naar Europees Nederland na een bezoek aan Caribisch Nederland. Sommige jongeren hebben geen bezoek gebracht aan Caribisch Nederland.

De jongere is vanuit Caribisch Nederland, weer goed aangekomen bij de instelling. Contact gehad met de teamleider van de instelling op het eiland. Zij heeft de jongere en moeder bezocht en het bezoek is heel goed verlopen. De jongere heeft veel tijd doorgebracht bij moeder.

De jongere is naar Caribisch Nederland geweest bij zijn moeder. Bij terugkomst heeft hij moeite om dagbesteding op te pakken.

Contact met familieleden in Europees Nederland

De betrokkenheid van familieleden in Europees Nederland blijkt wisselend en deels af te hangen van de sociaaleconomische situatie van deze familieleden. Als betrokkenen worden vaders, oudere zussen, ooms, tantes, neven en nichten genoemd.

De jongere logeert veel bij zijn zus, die al lange tijd in Nederland samenwoont met haar partner.

Er is onvoldoende stabiliteit, rust en regelmaat bij oom en tante. Er is sprake van veel problematiek wat voor onrust zorgt en niet ten goede zal zijn voor de jongere gezien zijn huidige situatie.

Oom geeft aan altijd klaar te staan voor de jongere. Hij geeft aan dat de jongere ook na zijn 18e verjaardag bij hem mag komen wonen. Hij staat ook open om betrokken te worden bij de behandeling van de jongere.

4.5.2 Welzijn van de jongeren na overplaatsing in Europees Nederland

In de dossiers van Jeugdbescherming West wordt melding gemaakt van positieve gedragsveranderingen bij jeugdigen na overplaatsing naar Europees Nederland.

De groei die de jeugdige de vorige periode heeft doorgemaakt heeft hij de afgelopen periode doorgezet. De zoektocht naar een 'eigen identiteit' is met kleine stapjes vooruitgegaan. De jeugdige gaat meer zijn eigen weg in plaats van wat een ander wil. Hierbij lijkt de jeugdige veelvuldig de nabijheid van de groepsleiding op te zoeken. Ook in drukke situaties kiest de jeugdige er regelmatig voor om alvast naar zijn kamer te gaan in plaats van af te wachten tot de bom barst.

Daarnaast komt naar voren dat jongeren na overplaatsing naar Europees Nederland gedragsproblemen laten zien. Ze zijn boos en agressief, hebben moeite met het ontwikkelen van sociale vaardigheden en ze kampen met seksuele problemen. Deels geldt dat jongeren dezelfde problematiek vertonen in Europees Nederland wat in Caribisch Nederland ook zichtbaar was. Echter werd gerapporteerd dat jongeren in

Europees Nederland problemen vertonen die niet bekend waren voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland.

De jongere probeert aansluiting te vinden bij groepsgenoten (zowel jongens als meiden). Dit lukt echter niet altijd.

Mede doordat de jongere op de groep geen aansluiting vindt op verstandelijk niveau (groepsgenoten hebben vrijwel allemaal een gemiddeld IQ) gebruikt de jongere humor om dit te verbloemen. De jongere vindt het lastig om zijn grenzen hierin te stellen. Hierdoor dreigt de jongere anderen onnodig te kwetsen. De jongere lijkt hierin beperkt inzicht te hebben hoe het voor een ander is. Mede doordat de jongere dingen regelmatig niet begrijpt, kan de jongere ineens omhoogschieten in zijn emotie. De jongere kan dan geïrriteerd en boos worden. Dit uit zich vooral in verbaal agressief gedrag.

De jongere is agressief, heeft een groepsgenoot onverwacht en zonder directe aanleiding tweemaal in het gezicht geslagen. Daarvoor reageerde de jongere door middel van het uiten van doodsb bedreigingen en andere dreigementen op correcties van pedagogisch medewerkers en moest de jongere verschillende keren gefixeerd naar zijn kamer worden gebracht, omdat hij weigerde zelf te gaan. De jongere mist de innerlijke overtuiging en noodzaak om iets te bereiken en door vol te houden dat daadwerkelijk te bereiken. Hij mist ook de vaardigheden om zichzelf staande te houden en mee te komen in georganiseerde verbanden als sportvereniging en bijbaan.

4.5.3 Interventies in Europees Nederland

De interventies die ingezet zijn in Europees Nederland betreffen verblijf, in de vorm van een plaatsing in gesloten residentiële instelling, een gezinshuis of pleeggezin. Daarnaast is er behandeling ingezet gericht op het werken aan gedragsverandering bij de jongere, traumaverwerking, emotieregulatie en veranderen van denkpatronen. Tijdens het verblijf van de jongeren in de gesloten residentiële instellingen zijn jongeren soms eerst ter observatie opgenomen. Na de observatieperiode kregen deze jongeren behandeling of werden ze overgeplaatst naar een andere residentiële instelling voor behandeling.

De jongere is bij aanvang in Nederland geplaatst op de observatiegroep van een gesloten instelling. Daarna is besloten de jongere aan te melden bij de groep voor extreme seksuele problematiek. De jongere heeft een aantal weken op de wachtlijst gestaan. Behandeling zoals gegeven binnen de groep seksuele problematiek is wel overgeheveld naar de observatiegroep van de jongere.

De jongere is vanuit Caribisch Nederland voor een periode ter observatie in een instelling overgeplaatst om meer zicht te krijgen op de ernst en aard van zijn gedragsproblemen en adviezen om hier in Caribisch Nederland mee om te gaan. Na deze observatieperiode heeft de jongere, na overleg met zijn ouders, ervoor gekozen om in Nederland te blijven voor behandeling voor zijn gedragsproblemen: met name problemen rond agressie regulatie en verwerken van trauma.

In de dossiers wordt geen melding gemaakt van de inzet van interventies bij het gezin van de jongere in Caribisch Nederland nadat de jongere is overgeplaatst naar Europees Nederland.

Resultaten van de interventies

Uit de dossiers blijkt dat interventies die in Europees Nederland ingezet zijn voornamelijk op de jongeren zijn gericht en dat het welzijn van sommige jongeren lijkt te verbeteren na verblijf in de gesloten residentiële instellingen. Er wordt soms een positieve gedragsverandering geconstateerd. Een gestructureerde omgeving heeft soms een positieve uitwerking op het gedrag van de jongeren.

In de jeugdzorgplus instelling is weinig sprake van de gedragsproblemen zoals die in Caribisch Nederland werden signaleerd (onttrekken aan gezag van zijn verzorgers, verzuimen van school en delinquent en seksueel overschrijdend gedrag). Met structuur, veiligheid en zekerheid die aan de jongere geboden wordt, lijkt de jongere in staat om zijn gedrag beter te hanteren.

Bij andere jongeren lijkt het verblijf in de gesloten residentiële instelling in Europees Nederland niet aan te slaan en verergert de problematiek.

De afgelopen maanden is er een opbouw te zien van de jongere in zijn zelfbepalende gedrag en het uiten van (verbale) agressie. De jongere geeft daarbij aan zelf zijn leven te willen bepalen en dreigt meerdere malen met weglopen. De behandelgroep en de voogd hebben geïnvesteerd in het contact met de jongere om hem te beïnvloeden om hem de keuze te laten maken om te blijven op de groep. De jongere kiest er keer op keer voor om te vertrekken en geeft aan niet terug te keren.

4.6 Het toekomstperspectief na plaatsing in Europees Nederland

In de dossiers komt naar voren dat er voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland geen afspraken zijn gemaakt over de duur van de plaatsing en het toekomstperspectief van de jongeren na de plaatsing. Wel wordt gerapporteerd dat het perspectief van sommige jongeren niet gericht is op terugplaatsing thuis is of elders in Caribisch Nederland voor hun 18^e jaar. Het perspectief van de jongere is afhankelijk van de voortgang van de behandeling van de jongere in een residentiële setting bepaald.

Jongere zijn wens is om terug te gaan naar Caribisch Nederland en om deze reden is een plaatsing binnen de Jeugdzorg Plus wenselijk. Het is van belang dat de behandeling binnen de groep opgestart kan worden, zodat er daarna gekeken kan worden naar een perspectief biedende plaatsing. De behandeling rondom zijn trauma en hechting dient voortgezet te worden op een plek die perspectief zal bieden voor jongere.

Er wordt gerapporteerd dat de wisselende en in sommige gevallen het ontbrekende perspectief voor spanning en onrust zorg bij de jongeren.

Het wonen in een vreemd land, waar de jongere de taal niet spreekt en geen netwerk heeft, is voor zijn sociaal-emotionele veiligheid niet goed. Ook het

onduidelijke en wisselende perspectief vergroot zijn sociaal-emotionele veiligheid niet.

Uit de dossiers blijkt dat jongeren na overplaatsing aangeven in Europees Nederland te willen blijven. Als redenen wordt aangegeven dat jongeren daar meer kansen hebben ten aanzien van studie, werk en financiën dan in Caribisch Nederland.

De jongere heeft vanaf het begin direct gezegd dat hij in Nederland wil blijven, dat hij wil gaan werken om zodoende zijn moeder in Caribisch Nederland te kunnen bezoeken als hij genoeg geld heeft verdiend.

De jongere heeft het naar zijn zin in Nederland. Hij heeft aangegeven hier ook graag te blijven”. (...) De jongere heeft aangegeven niet terug te willen naar de problemen van toen en hij heeft het naar zijn zin in Nederland. Hij geeft aan dat ‘dingen’ hier beter geregeld zijn.

Er zijn echter ook jongeren die na hun behandeling terug willen keren naar Caribisch Nederland.

De minderjarige heeft zich goed ontwikkeld, heeft veel geleerd van de plaatsing. De minderjarige heeft de behandeling succesvol afgerond. De minderjarige wil terugkeren naar Caribisch Nederland, waar de minderjarige kan beginnen aan een vervolgopleiding.

Hoofdstuk 5 Resultaten interviews

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op onderzoeksvraag 4, 5 en 6:

4. Wat zijn de ervaringen van *jongeren* die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg met de ontvangen zorg in Caribisch Nederland en de (residentiële) zorg in Europees Nederland en hoe kan deze hulp verbeterd worden?
5. Wat zijn de ervaringen van *ouders en significante personen* van jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg met de zorg in Caribisch Nederland en Europees Nederland en hoe kan deze hulp verbeterd worden?
6. Wat zijn de ervaringen van *professionals* in Europees en Caribisch Nederland met de zorg voor jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg en hoe kan deze hulp verbeterd worden?

Er zijn interviews afgenomen bij 12 (ex-)jongeren, 8 ouders of significante anderen en 49 professionals. Uit de thematische analyse kwamen de volgende thema's naar voren die in dit hoofdstuk zijn beschreven: opvattingen over overplaatsingen naar Europees Nederland, ervaringen in de zorg van Caribisch Nederlandse jongeren die naar Europees Nederland zijn gegaan, opvoeden in Caribisch Nederland en hulpverlening Caribisch Nederland.

5.2 Opvattingen over beslissingen tot overplaatsing naar Europees Nederland

In de interviews delen participanten hun ideeën over de overplaatsing van jongeren van Caribisch Nederland naar Europees Nederland. Jongeren zijn gemengd positief over de beslissing om hen naar Europees Nederland over te plaatsen. Enerzijds hebben jongeren goede herinneringen aan het eiland en missen ze hun familie, vrienden en het mooie weer. Anderzijds geven jongeren aan dat ze een betere toekomst hebben in Europees Nederland en zetten ze hun kansen in Europees Nederland af ten opzichte van Caribisch Nederland. Een beperkt toekomstperspectief, de kleine gemeenschap, kansenongelijkheid op de eilanden en het gebrek aan passende hulp, benoemen de jongeren als omstandigheden die hun kansen in Caribisch Nederland beperken. Jongeren zeggen dat ouders of professionals voor hen besloten hadden dat ze naar Europees Nederland moesten en dat ze daardoor geloofden dat het beter was om te gaan. Het overgrote deel van de jongeren geeft aan dat de overplaatsing naar Europees Nederland achteraf een goede beslissing was. Ze willen alleen nog voor vakantie terug naar Caribisch Nederland. Een aantal jongeren geeft aan dat hun ouders ook willen dat ze in Europees Nederland blijven.

Het is echt een grote deur die opengaat. Als je komt van de eilanden daar... En je kan er niet echt goed opbouwen, alleen als je ouders het goed hebben. Maar als je moeder elke dag moet werken, jij zelf ook terwijl je naar school moet, dan ga je het niet redden. Het is zo moeilijk daar. (jongere)

In de interviews met professionals komt naar voren dat ze de overplaatsing naar Europees Nederland als een laatste redmiddel zien en ze spreken over een ethisch

dilemma om te komen tot deze beslissing. Ethische aspecten die benoemd worden, betreffen het ontwrichten van de jongere uit zijn dagelijkse bestaan, een breuk met de taal, cultuur en sociale netwerk en het mogelijk ervaren van sociale afwijzing in Europees Nederland waardoor ze zich niet thuis voelen in Europees Nederland. Ook wordt genoemd dat ouders vaak onbekend zijn met Europees Nederland en niet weten waar hun kind terecht komt. Het merendeel van de jongeren heeft voor overplaatsing naar Europees Nederland in (meerdere) residentiële instellingen gewoond op het eiland. Hier ging het door de ernst van de problematiek van de jongere en een gebrek aan expertise van de professionals niet goed, waardoor jongeren uitgeplaatst werden. Professionals geven aan dat de hulpverleningsmogelijkheden op het eiland uitgeput raken waardoor een overplaatsing naar Europees Nederland de enige passende mogelijkheid lijkt te zijn. Verder noemen professionals dat de overplaatsing van jongeren van Saba en St Eustatius naar een residentiële instelling op Bonaire ook ingrijpend is voor jongeren omdat ze uit hun sociale context worden gehaald, er een andere taal gesproken wordt en het ook een grote geografische afstand is.

Het is nooit goed om een jongere uit z'n habitat te halen, nooit. Dat is niet goed. Maar wat is beter? Of maar aan laten rommelen of een goede behandeling en dan maar niet even bij zij familie? (professional)

5.3 Ervaringen zorg voor jongeren die naar Europees Nederland zijn gegaan

5.3.1 Voorafgaand aan overplaatsing naar gesloten residentiële zorg in Europees Nederland

Ontoereikend zorgaanbod voor gezinnen met meervoudige en complexe problematiek Voorafgaand aan plaatsing van Caribisch Nederlandse jongeren in gesloten residentiële zorg in Europees Nederland is er in de gezinssituatie sprake van ernstige meervoudige problematiek, veelal ontstaan in onveilige thuissituaties. Jongeren en professionals noemen seksueel misbruik, huiselijk geweld, verwaarlozing, vechtscheidingen, vele verhuizingen en armoede. Voorafgaand aan overplaatsing laten jongeren externaliserend probleemgedrag zien. Jongeren noemen zelf crimineel gedrag, agressieproblemen, suïcidaliteit, automutilatie en pesterijen. Redenen die genoemd worden door professionals voor het uiteindelijk overplaatsen naar Europees Nederland zijn agressiviteit, seksuele problematiek, hechtingsproblematiek, weglopen, manipulatief gedrag en crimineel gedrag.

En ehm, ja, toen ehm, later toen bleef ik daar met m'n stiefvader en het werd, het werd weer zeg maar terug naar hoe het was elke keer...[details seksueel misbruik]...En ook al was dat zeg maar, qua misbruik aan de hand, was dat toch een veiligere situatie dan bij m'n moeder te zijn, want zij sloeg elke keer, mishandelde heel veel en ook mentaal maakte ze ons helemaal kapot. (jongere)

Professionals geven aan dat het plaatsen van jongeren in gesloten residentiële zorg in Europees Nederland wordt gezien als laatste optie om jongeren adequate hulp te bieden. De hulpverlening in Caribisch Nederland sluit onvoldoende aan bij de problematiek van de jongeren en hun gezinnen, waardoor de jongeren uitvallen, van school geschorst worden en uit huis geplaatst worden. De meeste jongeren worden hebben voorafgaand

aan overplaatsing naar Europees Nederland in meerdere instellingen verbleven in Caribisch Nederland totdat de mogelijkheden op de eilanden uitgeput zijn.

Maar ja, dus uiteindelijk is de jongere hier, na het weggloopincident niet meer teruggekomen, is nog even dan in een andere residentie geweest op het eiland, waardoor ze eigenlijk na twee weken er nog meer wel achter kwamen dat ze onhandelbaar is en toen is ze naar Nederland gegaan uiteindelijk. (professional)

En nu hebben we (naam kind), die 15 jaar is en die al een schooljaar vrijstelling heeft, dus die gaat niet naar school, hij mag niet naar school. En wat er nu gaat gebeuren, geen van ons weten het (moeder).

Jongeren vertellen dat zij zich onvoldoende geholpen hebben gevoeld in Caribisch Nederland. Een jongere vertelt geen hulpverlening te hebben gekregen maar een gevangenisstraf. Een andere jongere vertelt in verschillende instellingen te zijn geplaatst waar hij zich niet thuis heeft gevoeld. Enkele jongeren geven aan dat er onveilige incidenten waren tijdens het verblijf in de residentiële instelling in Caribisch Nederland.

Interviewer: *En heb je op het eiland ook hulp gehad?*

Jongere: *Ik heb nooit op zulke, ik heb die dingen nooit meegemaakt. Nooit. Nooit. Ik ken alleen maar cellen en that's it.'* (jongere)

Vorbereitung op het verblijf in Europees Nederland

Jongeren en ouders worden geïnformeerd en voorbereid op de overplaatsing van de jongere naar Europees Nederland voor residentiële zorg. Een aantal jongeren geeft aan dat zij onvoldoende voorbereid waren op de overplaatsing naar Europees Nederland en ze niet wisten dat ze in een gesloten vorm van opvang terecht zouden komen. Professionals zeggen dat het soms niet mogelijk was om het gezin adequaat voor te bereiden op het vertrek omdat jongeren vanuit een hectische situatie naar Europees Nederland vertrokken.

Interviewer: *En is het ook verteld waarom dat je naar Nederland gaat?*

Jongere: *Wat ze mij hebben verteld?*

Interviewer: *Ja.*

Jongere: *Nou ze vertelden dat ik naar een plek ging waar ze me konden helpen. En om jou goed op de rit te krijgen en op gang te komen met jouw toekomst.'*

5.3.2 De overplaatsing van Caribisch Nederland naar gesloten residentiële zorg in Europees Nederland

Begeleiding en ervaringen reis naar Europees Nederland

Jongeren geven aan tijdens de vlucht in het vliegtuig te zijn begeleid door een professional of een ouder. Een enkele jongere vertelt zonder begeleiding naar Europees Nederland te zijn gevlogen. Jongeren zijn vanaf Schiphol begeleid naar de gesloten residentiële instelling, ofwel door een professional of door de ouder uit Caribisch Nederland, ofwel door een professional uit Europees Nederland. De ervaringen van de jongeren omtrent de overplaatsing zijn wisselend. Een jongere vertelt zich relaxed te

hebben gevoeld tijdens de vlucht en een andere jongere vertelt gedurende de gehele vlucht te hebben gehuild.

Ja, altijd met begeleiding. Dus ze zijn altijd wel gebracht en in 9 van de 10 keer werden ze in Nederland op Schiphol opgevangen door de jeugdbeschermer die het dan over zou nemen hier. En die ging dan ook mee naar de instelling toe voor de kennismaking en de opname. (professional)

5.3.3 Ervaringen tijdens het verblijf in een residentiële instelling in Europees Nederland

Cultuurschok

De eerste periode na plaatsing in een residentiële instelling in Europees Nederland geven participanten aan dat het voor jongeren een cultuurschok is. Zowel jongeren als professionals omschrijven het als een moeilijke periode waarin de jongeren hun vertrouwde omgeving moeten achterlaten en moeten wennen aan een nieuwe omgeving, taal en klimaat. Vooral voor jongeren die nog nooit uit Caribisch Nederland zijn geweest, is de verandering groot. Professionals noemen als voorbeeld dat jongeren hen opbellen omdat ze voor het eerst sneeuw zien of dat ze tijdens een autorit in Europees Nederland het gevoel hebben rondjes te rijden omdat ze onbekend zijn met grotere geografische afstanden. Jongeren en professionals geven aan dat het helpend zou zijn geweest als er iemand met dezelfde culturele achtergrond beschikbaar was om de jongeren te begeleiden tijdens en na de overplaatsing.

Toen ik hier kwam, de eerste twee weken was het alleen een beetje moeilijk, je kent niks en je moet aan alles wennen. (jongere)

Thuis voelen

De jongeren die naar residentiële zorg in Europees Nederland zijn gegaan, zijn vaak in Europees Nederland meerdere keren overgeplaatst. Overwegend geven de jongeren aan zich in de meeste instellingen niet thuis te hebben gevoeld, omdat zij zich onbegrepen en niet geholpen voelden. Ze voelden zich eenzaam en misten hun familie en de cultuur op de eilanden. Er waren geen professionals in de instelling met een Caribisch Nederlandse achtergrond door wie ze zich begrepen voelden. Ook professionals en mensen uit het netwerk van de jongeren benoemen dat de jongeren geregeld heimwee hadden en verdrietig waren omdat zij hun familie misten. Een aantal jongeren geeft aan zich na verloop van tijd wel thuis te hebben gevoeld in de residentiële instelling. Als reden geven zij aan dat er hulpverleners waren die hen 'echt wilden helpen', die hen zagen voor wie zij zijn en niet als 'het probleemkind'. Het gevoel geholpen te worden had het merendeel van de jongeren niet ervaren in Caribisch Nederland.

Want soms voelde ik me echt zwak gewoon, van wat kan ik doen, ik kan niemand zien, ik kan niet naar mijn tante toe. (jongere)

Jongeren vinden het moeilijk om een vertrouwensrelatie op te bouwen met professionals. Jongeren benoemen het gevoel te hebben dat professionals hen beoordelen op basis van een dossier en hen niet persoonlijk leren kennen. Ze geven aan dat professionals focussen op problemen en niet op oplossingen. Een jongere vertelt dat

hij graag had gewild dat een professional aan hem zou vragen waar hij behoefte aan had in plaats van dit voor hem te bepalen.

Je hebt mensen die kijken naar je dossier en dan gaan ze vanuit dat, wat er op geschreven staat gaan ze dan met jou om, dus als het probleemkind zeg maar. Of je hebt mensen die dan naar jou kijken van hoe is zij? Voordat ze je dossier induiken. Wat doet zij? Ze leren je echt kennen voor wie je bent. (jongere)

Contact met leeftijdsgenoten

Jongeren die zijn overgeplaatst naar residentiële zorg in Europees Nederland hebben met name vlak na de overplaatsing naar Europees Nederland moeite met het vinden van aansluiting bij leeftijdsgenoten. De reden die zij hiervoor geven is de taalbarrière. Nadat de jongeren zich de Nederlandse taal meer eigen hebben gemaakt verloopt dit contact makkelijker. Opvallend is dat de jongeren voorzichtig zijn om vriendschappen aan te gaan omdat mensen volgens hen onbetrouwbaar zijn.

Betrokkenheid ouders en bezoek aan Caribisch Nederland

De mate waarin jongeren contact hebben met hun ouders tijdens de plaatsing in residentiële zorg in Europees Nederland is wisselend. Een aantal jongeren vertelt dat zij van professionals contact moesten opnemen met hun ouders, maar dit in het begin zelf niet wilden omdat ze bang waren dat ouders teleurgesteld in hen zouden zijn. Andere jongeren vertellen dat het lastig was om telefonisch contact met ouders te krijgen omdat het binnen de residentiële zorg in Europees Nederland niet soepel verliep of omdat ouders de telefoon niet opnamen. Enkele jongeren vertellen dat een ouder hen eens heeft bezocht in Europees Nederland. Geen van de participanten geeft aan dat ouders planmatig betrokken werden in de hulpverlening na overplaatsing naar Europees Nederland.

Jongeren vertellen dat ze sinds de overplaatsing naar Europees Nederland niet, eenmalig of een paar keer naar Caribisch Nederland terug zijn geweest. De jongeren die naar Caribisch Nederland zijn gegaan, geven aan dat zij het spannend vonden om terug te gaan omdat het vaak lang geleden was dat zij voor het laatst in Caribisch Nederland waren. Hoe jongeren het bezoek ervaren, lijkt afhankelijk van de manier waarop het contact met de ouder(s) verliep. Een aantal jongeren heeft het bezoek als positief ervaren en vond het leuk om ouders en eventueel andere bekenden weer te zien. Een jongere vertelt dat het contact met ouders stroef verliep en er ruzie ontstond.

M'n moeder is geen haar veranderd. Ik ging daar heen, en, ze keek gewoon niet naar me om. Totaal niet. (jongere)

Enkele jongeren zijn niet terug geweest naar Caribisch Nederland sinds de overplaatsing en enkele jongeren die aan het onderzoek deelnamen waren kortgeleden overgeplaatst naar Europees Nederland. Professionals geven aan dat enkele jongeren niet voor bezoek terug zijn gegaan naar Caribisch Nederland wegens een gebrek aan financiële middelen.

En in de praktijk liep je daar vaak tegenaan, want jongeren kunnen vaak niet zelf vliegen dus er moet eentje mee. En dat betekent dat je dan niet 1, maar 2 tickets hebt. En als er een begeleider meegaat, dan gaat die niet in een logeerkamer, maar een hotel en ook nog eten. Dus er zitten heel veel kosten aan, ook moet de werkgever de werknemer een week missen (professional)

Professionals geven aan dat ze contact tussen jongeren en hun ouder(s) belangrijk vinden maar dat het niet altijd lukt om het te realiseren. Zij geven aan dat een aantal ouders betrokken is en incidenteel op bezoek komt bij de jongere in Europees Nederland. Andere ouders zijn volgens professionals onbereikbaar en nemen de telefoon niet op. Daarbij geven professionals aan dat er niet altijd duidelijke afspraken worden gemaakt met ouders, jongeren en professionals hoe het contact tussen jongere en ouders wordt ingevuld.

Betrokkenheid familieleden uit Europees Nederland

De mate waarin familieleden in Europees Nederland worden betrokken bij het verblijf van een jongere is verschillend. Een aantal jongeren vertelt tijdens het verblijf incidenteel contact te hebben gehad met een familielid. Zij ervaren dit als positief en vinden het fijn met verlof te kunnen naar een familielid. Er zijn ook jongeren die geen familieleden in Europees Nederland hebben. Zij geven aan dat het eenzaam voelt dat andere leeftijdsgenoten in het weekend met verlof gingen, terwijl voor hen die mogelijkheid er niet was. Een jongere vertelt de feestdagen doorgebracht te hebben als enige jongere met een groepsleider op de groep. Een enkele jongere vertelt geen behoefte te hebben aan contact met familieleden.

Professionals benoemen dat er contact wordt gezocht met familieleden van de jongere, die woonachtig zijn in Nederland. Als familieleden gevonden werden, verliep contact geregeld moeizaam. Professionals geven aan dat ouders soms geen contactgegevens van familieleden willen geven of dat als er eenmaal contact is gelegd, het contact verwatert of instabiel is. Redenen die professionals geven voor de beperkte familiecontacten zijn de taalbarrière, desinteresse van familieleden, culturele opvattingen dat de jongere zelfstandig moet zijn, familieproblemen en dat de jongere geen behoefte heeft aan contact met familie.

Geïnterviewde familieleden vertellen incidenteel contact te hebben gehad met een jongere tijdens het verblijf in een instelling. De familieleden vertellen niet betrokken te zijn geweest bij het hulpverleningsproces en het opbouwen van het perspectief voor de jongere.

Of dat er wel familie in Nederland was, maar het ook een beetje afliet weten. Of na één of twee enthousiaste bezoeken zich terugtrokken. Dat soort dingen.
(professional)

Residentiële zorg in Europees Nederland

Jongeren benoemen dat de zorg in Europees Nederland positief heeft bijgedragen aan hun ontwikkeling. Zij vertellen dat hen is geleerd om te gaan met hun emoties en problematiek. Een enkele jongere zegt niks te hebben geleerd van de zorg in Europees Nederland. Een jongere geeft aan dat hij tijdens zijn verblijf in een justitiële jeugdinstelling in Europees Nederland veel meer geleerd heeft dan tijdens detentie in Caribisch Nederland.

Professionals delen wisselende ervaringen omtrent de zorg voor Caribische jongeren in Europees Nederland. Er wordt gesproken van succesverhalen waarbij de zorg adequaat aansloot bij de behoeften en problematiek van de jongere waardoor de jongere uiteindelijk kon participeren in de samenleving. Ook vertellen professionals over negatieve ervaringen waarbij jongeren zich niet op hun plek voelden in de gesloten residentiële inrichting, de problematiek verergerde of dat ze in aanraking kwamen met

politie en justitie. Genoemd wordt dat sommige jongeren niet ontvankelijk leken te zijn voor zorg.

Wat me heeft geholpen, was de leiding die ging praten tegen mij van: 'je moet meer praten'. Ik heb ook geleerd dat als ik verder wil gaan met mijn eigen leven ik dingen moet kunnen loslaten, bijvoorbeeld: verleden is verleden. En anders was ik daar nog steeds en had ik een heel ander leven gehad en misschien was ik helemaal op nul begonnen, had ik geen school en werk. En nu ben ik hier, kan school krijgen, werken, ik heb meer diploma's gehaald. (jongere)

5.3.4 Na plaatsing in gesloten residentiële zorg

De jongeren die in het onderzoek participeerden, keerden veelal niet terug naar Caribisch Nederland en gingen via een open vorm van residentiële zorg door naar begeleid wonen of een kamertrainingscentrum. Enkele jongeren ontvingen op het moment van het onderzoek nog begeleiding bij zelfstandig wonen. Jongeren die zelfstandig wonen geven aan dat deze laatste stap zonder begeleiding groot is. Ze vertellen dat ze voor zichzelf kunnen zorgen (eten, kleding etc.) maar dat met name administratie en contacten met organisaties (belastingdienst, verzekering, uitkering) moeilijk is om zelfstandig te doen. Jongeren zijn gericht om een toekomst op te bouwen en focussen zich op het volgen van onderwijs, werk om geld te verdienen, sport en het hebben van positieve sociale contacten. Enkele jongeren zeggen dat ze het belangrijk vinden om geld te sturen naar familie in Caribisch Nederland. Jongeren die terugkijken, benoemen dat ze tegenslagen hebben gekend, maar trots zijn op wat ze bereikt hebben.

Jongeren geven veelal aan dat er weinig met hen is gesproken over hun perspectief in Europees Nederland en over een mogelijke terugkeer naar Caribisch Nederland. De meeste jongeren zien hun perspectief in Europees Nederland omdat ze daar meer kansen hebben voor onderwijs en werk. Enkele jongeren willen wel terug naar Caribisch Nederland als ze veel geld verdienen hebben. Professionals benoemen dat het werken aan een perspectief in Caribisch Nederland door diverse factoren belemmerd wordt. Zo wilden jongeren zelf niet terug, wilde familie en het bredere netwerk in Caribisch Nederland niet dat jongeren terugkeerden of was er onvoldoende samenwerking en een gedeelde visie tussen professionals uit Europees en Caribisch Nederland om terugkeer te realiseren. Eén professional zegt dat terugkeer ook bemoeilijkt wordt omdat het in Caribisch Nederland gebruikelijk is dat jongeren voor vervolgonderwijs en werk naar het buitenland gaan. In het richting geven aan het toekomstperspectief spelen ouders heel enkel een rol.

Ehm, omdat, veel van de jongeren willen toch blijven om een studie af te maken, of ze hebben het, ze hebben het gewoon meer naar hun zin daar. En dan denken ze van waarom kom ik terug? Ik kom terug in een huis met m'n moeder en tante en oma en opa, en, ja, ze hebben hun eigen plek niet, ja of ze hebben geen baan. Ehm. Dus dat. Dus veel, veel blijven. Ze keren niet terug. En degenen die terugkeren, die worden gewoon dan opgevangen door familie. (professional)

5.3.5 Verbetersuggesties van jongeren voor de hulp

De jongeren die naar Europees Nederland zijn gegaan voor gesloten residentiële zorg is gevraagd wat er in de zorg verbeterd kan worden. Hun suggesties voor verbetering zijn thematisch weergegeven.

Meer betrokkenheid van professionals in Europees Nederland

Jongeren benoemen dat een voogd of coach meer betrokken zou moeten zijn en af en toe een leuke activiteit met de jongere zou moeten ondernemen. Eén jongere geeft aan dat een voogd van Antilliaanse komaf moet zijn, zodat de voogd de jongere beter kan begrijpen en kan uitleggen hoe het er in Nederlandse samenleving aan toe gaat.

Aansluiten bij behoeften jongeren

Jongeren zeggen dat professionals beter moeten aansluiten bij de behoeften van de jongeren en naar hen moeten luisteren. Zij vinden dat professionals hen zouden moeten vertrouwen en vinden het krijgen van vrijheid belangrijk omdat ze leren van zelf activiteiten ondernemen.

Ik denk dat het vertrouwen in de jongeren dat dat echt verbeterd mag worden want daar leren ze zelf het meeste van, als ze het zelf doen. En dat niet elke keer alles wordt voorgedrukt en al die regels. Want uiteindelijk, die regels, het klopt niet, want iedereen is z'n eigen persoon, dus hoe verwacht je dat die regels voor iedereen werken. Dus, ik weet niet, gewoon minder uit het boekje en meer persoonlijk. (jongere)

Verschillende jongeren zeggen dat er meer aandacht moet zijn voor hun toekomstperspectief op in Caribisch Nederland en er bijvoorbeeld meer (sport)activiteiten voor jongeren en ook jongvolwassenen moeten zijn. Jongeren geven aan dat alles bij 18 jaar ophoudt.

Betere zorg in Caribisch Nederland

Jongeren benoemen dat de zorg in Caribisch Nederland verbeterd moet worden zodat ze geholpen worden met hun problemen. Er moeten mensen komen die je echt helpen. Een jongere vertelt dat ze een OTS had in Caribisch Nederland maar dat er nooit iemand langskwam. Een andere jongere vertelt dat er in detentie meer zorg en (faciliteiten voor) dagbesteding moet komen.

5.4 Opgroeien in Caribisch Nederlands

In de interviews wordt door participanten gerefereerd aan de culturele context die van belang is voor begrip over het opgroeien en opvoeden in Caribisch Nederland en specifiek over de context van gezinnen met meervoudige en complexe problemen. In deze paragraaf geven we de thema's weer die participanten aanreiken.

5.4.1 Opvoeden in Caribisch Nederland

Professionals benoemen dat de opvoeding in Caribisch Nederlands vaak primair gericht is op het verzorgen van kinderen. Concreet betekent dat het voorzien in eten, kleding en een dak boven hun hoofd. In de opvoeding van kinderen in Caribisch Nederlands wordt veelal een autoritaire opvoedstijl gehanteerd. Dit betekent volgens professionals dat er weinig ruimte is voor emotie en individuele aandacht. Jongeren vertellen dat ze nooit geleerd hebben hoe zij emoties kunnen uiten of hoe ze om moeten gaan met emoties. Uit de interviews komt naar voren dat er in de (opvoedings)cultuur in Caribisch Nederlands met name voor jongens en mannen geen ruimte is voor emoties. Jongeren zeggen dat zij nooit emoties bij hun vader hebben gezien. De jongens geven aan dat hun geleerd is om geen emoties te tonen omdat dat betekent dat je zwak bent.

Ik hield niet van praten, mijn vader heeft me geleerd: laat je emoties niet zien. Je bent een man, een man moet sterk zijn. (jongere)

Een belangrijk moment was toen ik mijn vader had gezien, dat raakt me nog steeds. Gewoon hoe ik mijn vader heb gezien. Mijn vader is een hele sterke man, hij laat geen emoties zien. Hij is altijd steen... En hoe ik hem heb gezien, hij wist dat hij zijn zoon kwijt was. Waarom heb ik niks gezegd tegen hem? Waarom heb ik alles verborgen? Toen heb ik hem voor het eerste keer zien huilen, dat heeft me geraakt. (jongere)

Het niet leren verwoorden of uiten van emoties in de cultuur in Caribisch Nederlands komt volgens professionals ook naar voren op school of binnen de hulpverlening. Professionals benoemen dat er in de hulpverlening in Caribisch Nederlands niet vaak gesproken wordt over emoties.

En daar zijn allemaal, ehm, kinderen mee gemoeid ook, hé, een vader, een moeder, gevangenis. Die zijn nou in de gevangenis hier, ehm, shity things. En wat gebeurt er dan? Dan is er niemand die met de jongeren, met de kinderen in de klas, gaat praten over emoties. Niemand! (professional).

Weinig individuele aandacht hangt volgens professionals onder andere samen met de lange werkweek van ouders. Ouders maken veel uren of hebben meerdere banen om te kunnen voorzien in de basisbehoeften van het gezin. Ze komen vaak vermoeid of gestrest thuis waardoor er minder aandacht voor de kinderen is. Ouders in Caribisch Nederlands kampen met een hoog stressniveau, wat volgens professionals van grote invloed is op de kwaliteit van de opvoeding. Armoede, huisvesting of geen verblijfsgrunning hebben, vormen volgens professionals de voornaamste stressfactoren voor ouders.

Ja, en daar komt bij dat er heel veel armoede in het gezin is, deze moeder uhm, is ook meer bezig met 'heb ik volgende week nog een dak boven m'n hoofd en eten op de tafel?' en ja dan kun je aankomen met goh je kinderen moeten in een, hebben eigenlijk een structuur nodig. (professional)

Voorbeelden van weinig individuele aandacht zijn dat kinderen vaak alleen zijn, zonder ouder thuis zijn of op straat zwerven. Professionals noemen dat jongeren vaak enkel aandacht krijgen als ze zich 'slecht gedragen'.

Als een kind de hele dag zit te kleuren, niemand die heeft aandacht voor dat kind. Wat gebeurt er als het kind alle kleurtjes tegen het plafond gooit? Dan is opeens oma er, moeder tante, iedereen, iedereen zit er bovenop en het kind krijgt alle aandacht. (professional)

Professionals benoemen dat kinderen geen structuur hebben in hun dagelijks leven wat mogelijk ook gerelateerd aan de hoge mate van stress die ouders ervaren. Zo ontbreekt het aan een dagstructuur, hebben kinderen geen vaste opvoeder, geen vaste eet- en bedtijd en gaan kinderen laat slapen.

Eigenlijk uh structuur eigenlijk het dagelijks leven, de dingen die moeder moet doen (...) 's morgens geeft moeder gewoon geld en ja koop 's morgens uh pastechi of klaargemaakte broodje op straat of als je niks kan kopen 's morgens, 's middags koop je iets om te eten. (professional)

5.4.2 Matriarchale samenleving

Zowel professionals als jongeren vertellen dat vooral moeders en andere vrouwelijk figuren zoals oma's en (peet)tantes een grote rol spelen in de opvoeding van kinderen. Jongeren benoemen dat binnen hun gezin, hun moeder er alleen voor stond en voor de kinderen moest zorgen. Professionals geven aan dat met name moeders betrokken zijn bij de hulpverlening. Herhaaldelijk wordt genoemd dat vrouwen in Caribisch Nederlands sterke en hardwerkende vrouwen zijn en vaak de enige opvoeder en kostwinnaar van het gezin zijn.

De vrouwen op Bonaire zijn allemaal waanzinnig krachtig. Die, die.. ik denk dat er veel vrouwen in Nederland het in die situatie niet zouden redden, maar deze dames denken van, 'nou, we nemen er nog een baantje bij'. (professional)

Oma's zijn vaak betrokken bij de opvoeding van kinderen in Caribisch Nederland omdat moeders door werk en financiële problemen of gedragsproblemen van de kinderen de zorg niet alleen kunnen dragen. Oma biedt ondersteuning. Daar waar moeders niet in staat zijn de zorg voor de kinderen op zich te nemen, nemen oma's vaak de opvoedersrol over:

Toen mijn kleinzoon op Bonaire was, was de moeder een beetje, weetje, wat drinken ook met problemen en liet zij mijn kleinzoon alleen. De kinderen waren klein, zij laat uhm [naam kleinzoon] alleen in huis en toen ging ik dichtbij bij haar wonen en ik had [naam kleinzoon] gepakt om bij mij te blijven slapen en eten te geven.' (oma)

In de interviews worden verklaringen vanuit het slavernijverleden genoemd voor de matriarchale samenleving in Caribisch Nederland. Zo werden mannen en vrouwen van elkaar gescheiden en droegen vrouwen daardoor de zorg voor de kinderen.

Vaders in Caribisch Nederlands zijn vaak niet meer in beeld omdat ouders gescheiden zijn en de vader uit beeld verdwijnt. Vaders verhuizen naar een ander eiland en sommige vaders zijn overleden. Verder benoemen professionals dat sterke aanwezigheid van de vrouwen en de beperkte betrokkenheid van mannen met de opvoeding van hun kinderen elkaar wederzijds beïnvloeden. Enkele vrouwelijke professionals geven aan dat moeders weinig ruimte geven aan vaders om verantwoordelijkheid in de opvoeding van de kinderen te nemen en mannen op de eilanden niet erkend worden als opvoeders.

En heel vaak dat ze [man] geen..., niet durven te reageren, omdat ze anders de kinderen niet meer kunnen zien. En dan gaan ze anders reageren. Gaan ze, ehm, een aantal dingen, ehm, laten ze de vrouwen, de vrouw die loopt over hun heen, dat doen ze, dat gedogen ze gedogen ze, ook als ze het toch niet zo voelen, omdat ze anders de kinderen niet zien. And it's not okay. Dat zie je héél veel. (professional)

5.4.3 Schaamtecultuur

Professionals spreken over een schaamtecultuur op de eilanden. Vanwege de kleinschaligheid op de eilanden is het waarborgen van privacy gecompliceerd en dit geldt in nog sterkere mate op St. Eustatius en Saba. Iedereen kent elkaar en elkaars achtergronden en situatie. Professionals zeggen dat binnen de cultuur in Caribisch Nederland de overtuiging heerst dat problemen zelf of binnen het eigen netwerk opgelost moeten worden. Er is sprake van schaamte bij gezinnen om problemen te delen en hulpverlening in te schakelen. Gezinnen zoeken pas hulp als laatste redmiddel, als het niet gelukt is om het binnen de familie op te lossen. Vaak is de problematiek dan ernstig en bestaat deze al lang. Vroegtijdige signalering wordt bemoeilijkt en volgens professionals wordt daardoor hulpverlening vaak te laat ingezet. Als er contact met hulpverlening is gezocht dan is het opbouwen van een vertrouwensrelatie nodig voordat volledige openheid over de problemen wordt gegeven.

Nou, tenminste ik ben opgegroeid in een cultuur waar als mama het niet kan, kan tante of kan oma het. Dus je gaat niet naar buiten de familie om hulp te vragen, er is vast iemand, ook met ADHD, wat we toendertijd niet kenden, of dyslexie, je, je redt je wel binnen de familie, er zal iemand in het gezin zijn die te hulp zou schieten en waar het uiteindelijk toch werkt. (professional)

Mensen hadden zo van een taboe of wat dan ook over jeugdzorg, dus ze wachten tot het einde is, tot dat dinges echt erg, erg, erg wordt, om aan de bel te trekken. (professional)

Op verschillende onderwerpen rust een taboe. Seksualiteit (voortplanting, SOA's), homoseksualiteit en huiselijk geweld worden door zowel jongeren als professionals genoemd als onderwerpen waar in Caribisch Nederland niet of moeizaam over gesproken wordt. De opvatting 'wat binnen huis gebeurt, blijft binnen' is diep verankerd in de samenleving. Professionals noemen dat in de hulpverlening deze onderwerpen wel steeds vaker worden aangekaart.

Nou, die is op zich heel goed hoor en die zit daar ook al honderd jaar, maar eh, die eh, die, die werd weer ingefluisterd door anderen dat wij niet zulke persoonlijke vragen aan die kinderen mochten stellen want eh, nou, stel je voor dat zij zouden zeggen dat ze wel eens eh in aanraking zijn gekomen met eh, met mishandeling of geweld. (professional)

Hier is het van hé, seksualiteit is een taboe vaak, en dan heb ik het nu over de generatie hiervoor het kan nog weleens voorkomen dat we liever niet praten over seksualiteit. Dus eigenlijk ook voornamelijk gemeenschap hebben of eigenlijk naakt voor je eigen ouders lopen uh, veilig kunnen vrijen, ziekte met SOA bijvoorbeeld. Uhm, hier is meer de schaamtecultuur waardoor uh, de jongere liever, of eigenlijk niet gewend zijn om erover te praten. (professional)

5.4.4 Mobiliteit tussen eilanden

In de interviews komt naar voren dat bewoners vaak op meerdere eilanden in Caribisch Nederland (zowel de BES- als de CAS-eilanden) hebben gewoond en dat familie verspreid woont over de eilanden Jongeren uit Saba en St. Eustatius vertellen dat hun ouders naar St. Maarten verhuisden omdat daar meer mogelijkheden waren voor het

gezin. Jongeren van Bonaire hebben vaak ook op Curaçao gewoond, zijn daar geboren (soms vanwege geboorte in het ziekenhuis op Curaçao) of omdat een ouder afkomstig is van Curaçao. Jongeren benoemen dat ze vaak moesten verhuizen, niet alleen tussen eilanden maar veel jongeren wisselden ook van opvoeders. Zo woonden jongeren soms eerst bij moeder, dan bij vader, dan bij andere familieleden op dezelfde of verschillende eilanden.

5.4.5 Opvattingen hulpverlening in Caribisch Nederland

Professionals geven aan dat hulpverlening op de eilanden geen positieve naam heeft en dat mensen bang zijn voor zorginstanties. Professionals benoemen dat de bevolking hulpverlening in verband brengt met uithuisplaatsing van kinderen. Mensen denken: “als jeugdzorg in beeld komt, dan wordt je kind weggehaald”. Dergelijk ingrijpende maatregelen zorgen voor schaamte bij het gezin. Enkele professionals geven aan dat er snel uit huis geplaatst wordt en er in hulpverlening onvoldoende aangesloten wordt bij de behoefte aan ondersteuning van gezinnen.

Vraag het maar even aan een willekeurige ouder die je op straat tegenkomt. Die zal zeggen van nou hulpverlening associëren we met jeugdzorg, kinderen van je weghalen, individueel, langdurig, controleverlies. (professional)

Die vonden dat samen met jeugdzorg, dat de kinderen helemaal, gekke dingen deden, slecht gedrag, of wat dan ook. En dan vind ik toch dat dat veelste snel gedacht wordt: uithuisplaatsing. (professional)

5.4.6 Verschillen tussen de BES-eilanden

Professionals lichten verschillen toe tussen Bonaire, St. Eustatius en Saba. Ieder eiland heeft een eigen cultuur wat invloed heeft op de wijze van hulpverlening.

Dat heeft mij toen zo verbaasd, van dat je denkt, als je naar Saba en St. Eustatius kijkt alleen al, dat zijn al twee mini-eilandjes, die liggen gewoon 23 km uit elkaar, het verschil tussen die twee eilanden is zo levensgroot dat je het gevoel hebt dat je in een andere wereld stapt. (professional)

Openheid en motivatie voor hulpverlening bij de mensen verschilt volgens de professionals per eiland. Professionals vertellen dat op Bonaire men vroeger problemen binnen het gezin probeerde op te lossen, maar dat de bewoners steeds meer open staan voor hulpverlening. Genoemd wordt dat de gemeenschap op St. Eustatius en Saba meer gesloten is, minder open staat voor hulpverlening en problemen thuis zelf of binnen de familie oplost. Dit maakt dat professionals moeite ervaren om een ingang te vinden bij gezinnen. Een verschil dat genoemd wordt tussen St. Eustatius en Saba is dat op St. Eustatius de problematiek meer zichtbaar is in het straatbeeld terwijl in Saba het straatbeeld er verzorgd uitziet, en problemen achter de voordeur verborgen zijn.

En als je kijkt naar Saba, dan is het een hele gesloten community, ehm, vuile was hang je niet buiten, dus je zoekt niet, ehm, je vraagt niet om hulp, je zoekt geen hulp. Ehm, dus wij komen heel..., we komen bijna niet binnen hè, binnen de gezinnen. Het duurt heel lang voordat je echt een vertrouwensband hebt met je cliënten, voordat je op huisbezoek mag. Dus het zijn echt, echt ehm, op het eiland zelf zijn de mensen anders, de cultuur is anders. (professional)

Om het zo maar te zeggen en nogmaals, ik weet niet of het verbeterd is in de tussentijd. En als je dan op Saba komt, dan is alles strak in de lak, het is allemaal keurig, het is eh, er is daar een mengeling van de oorspronkelijke ja, zwarte bevolking en de, de eh Ierse achtergronden, dus dat mengt zich ook, maar het is allemaal vooral dat je opvalt, wow, wat is het hier keurig en netjes. (professional)

5.5 Hulpverlening Caribisch Nederland

5.5.1 Deskundigheid professionals

In de interviews wordt het onderwerp deskundigheid van professionals genoemd. Meerdere jongeren beschrijven situaties waarvan ze vinden dat professionals in Caribisch Nederland niet goed op hun gedrag gereageerd hebben en dat zich niet begrepen en beschermd hebben gevoeld door professionals bij incidenten. Professionals geven aan dat er een gebrek is aan deskundig personeel om goede kwaliteit in de zorg te bieden. Professionals noemen verschillende factoren die hiermee samenhangen.

Veel genoemd is dat professionals generalisten zijn, van alles een beetje moeten kunnen en er een gebrek is aan specialistische hulp. Het gebrek aan specialistische hulp wordt in verband gebracht met de groep jongeren die naar Europees Nederland gaan voor gesloten residentiële hulp omdat het op de eilanden ontbreekt aan kennis en vaardigheden om maatwerk in behandeling te bieden. De generalistische expertise van professionals blijkt onder andere uit de taken van de jeugdzorgprofessional. Deze taken zijn gericht op vrijwillige en gedwongen hulpverlening en jeugdprofessionals hebben vaak een caseload van gezinnen met uiteenlopende type van hulpvragen.

Verder wordt het gebrek aan hoger opgeleide professionals genoemd. Het aanbod van onderwijs op de eilanden is beperkt en sluit deels niet aan bij de professionals die op het eiland nodig zijn. Jongeren trekken vaak naar het buitenland voor een HBO- of universitaire opleiding en keren vaak niet meer terug vanwege een gebrek aan carrièreperspectief. Een interessant voorbeeld is de aangepaste opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog in Caribisch Nederland, waar psychologen en pedagogen van verschillende eilanden aan deelnemen. Professionals zeggen dat er in organisaties toenemend aandacht is voor methodisch werken. Zo noemen professionals dat er de laatste jaren meer aandacht is voor nascholing, dat methodieken beschreven worden en er een inwerkprogramma is voor nieuwe medewerkers.

Een andere factor die van invloed is op de deskundigheid van professionals, is het verloop in professionals in organisaties waardoor het opleiden van professionals continue aandacht vergt. Specifieke deskundigheid wordt soms letterlijk ingevlogen op tijdelijke basis. Ook wordt genoemd dat professionals uit Europees Nederland voor een afgebakende periode blijven en het Papiaments soms niet spreken. Professionals uit Europees Nederland die voor enkele jaren in Caribisch Nederland komen werken, spreken de taal vaak niet en zijn niet altijd bekend met de cultuur van de eilanden. Dit wordt door professionals als drempel gezien voor gezinnen om hulp te vragen. Professionals benoemen de behoefte aan professionals die afkomstig zijn van de eilanden en vele jaren ervaring hebben in het werken met gezinnen met meervoudige en complexe problemen om tot effectieve hulpverlening te komen.

Je wordt geconfronteerd met hulpverleners die je aanspreken in een vreemde taal, Nederlands, jij moet je maar zien te redden. Grootouders hebben geen enkele inbreng. Ik vind de situatie hier ook heel triest. (professional)

Je moet wel heel erg gespecialiseerd personeel hebben, en dat hebben we niet, want dat is ook van een van de dingen die lastig is, om mensen aan te trekken en ook te behouden voor langere tijd. Dat blijft een ding op het eiland. Mensen gaan, mensen komen, mensen komen voor twee jaar, soms voor een jaar, en die gaan weer weg. (professional)

Tot slot is de visie op de ontwikkeling van kinderen binnen de samenleving in Caribisch Nederland van invloed op de relatie tussen kinderen en professionals. In de Caribische cultuur beschouwt men kinderen met grensoverschrijdend gedrag als een slecht kind en kan de bejegening van professionals naar jongeren een autoritair karakter hebben. Jongeren waarderen professionals die luisteren, niet oordelen en helpen bij de problemen die ze hebben.

5.5.2 Samenwerking in de keten

Professionals geven aan dat de samenwerking tussen professionals op en tussen de BES-eilanden zich de laatste jaren heeft ontwikkeld. Sommige organisaties hebben op meerdere eilanden een vestiging en daar is een nauwere samenwerking op beleid en organisatieniveau zichtbaar. Ook zijn er diverse vormen van overleg rondom veiligheid en zorg waarin verschillende organisaties in de keten vertegenwoordigd zijn. Ook is een wijkgerichte aanpak in ontwikkeling. In de nascholing van professionals weten organisaties elkaar te vinden en worden gezamenlijk opleidingsplannen ontwikkeld en nascholing aangeboden. Integraal en planmatig samenwerken met gedeelde verantwoordelijkheid op casusniveau wordt weinig gezien.

Professionals in Caribisch Nederland geven aan dat de laatste jaren kinderen meer centraal zijn komen te staan in de hulp en eerder alleen met ouders gesproken werd. Professional zijn steeds meer gericht of de hulp de leefsituatie van het kind ook verbetert. Dit is ook zichtbaar wanneer professionals spreken over de kwaliteit van de verblijfsinstellingen in de overige landen in het Nederlands Koninkrijk waarin professionals zich kritisch uiten over de aanpak van kinderen en de veiligheid van kinderen in de instellingen.

Professionals vinden dat er winst te halen valt door de samenwerking in de brede keten (zorg, onderwijs, maatschappelijke voorzieningen en veiligheid) te versterken op en tussen de eilanden. Belemmeringen die genoemd worden waarom samenwerking nog onvoldoende gebeurt zijn uiteenlopende doelstellingen van de instellingen, verschillende culturen en verschillende belangen van organisaties, ontoereikende financiën en afspraken daarover, verschillende regels van organisaties, beperkte openheid voor samenwerking en diversiteit in problemen van gezinnen en kinderen op de eilanden, wat maakt dat samenwerking bemoeilijkt wordt.

Over de samenwerking tussen Europees Nederland en Caribisch Nederland wordt gezegd dat het veel administratie vergt om een kind aan te melden voor gesloten jeugdzorg in Europees Nederland. Benoemd wordt dat er de afgelopen jaren intensiever wordt samengewerkt tussen professionals in Caribisch Nederland en Europees Nederland tijdens de plaatsing van een jongere in Europees Nederland. Desondanks geven professionals van zowel Europees als Caribisch Nederland aan dat nog niet bij elke jongere voldoende samenwerking plaatsvindt, dat het belangrijk is om planmatig samen

te werken aan het perspectief van de jongere na de overplaatsing en om te investeren in de band tussen ouders en kind.

Eh ja, dat vereist volgens mij wel veel meer samenwerking door de organisaties op het eiland want dat zijn ook allemaal eilandjes op zich, nou, daar zij we natuurlijk allang mee bezig en dat wordt geprobeerd, maar ja, juist omdat het allemaal zo klein is, hangt het ook zo ontzettend af van de mensen die er zitten en de ego's die er zitten en je moet ook een beetje een ego zijn daar om een organisatie op te bouwen, want anders red je het niet op zo'n eiland. (professional)

Verder wordt genoemd dat de samenwerking tussen de BES-eilanden en de CAS-eilanden verbeterd kan worden. De verschillende wet- en regelgeving, de taal en verschillen in cultuur worden genoemd als obstakels in de samenwerking.

Een aantal professionals geeft aan dat er op organisatorisch niveau verbeteringen moeten worden doorgevoerd in de werkwijze van het Openbaar Lichaam. Genoemd wordt dat er bestuurlijk te weinig planmatig, doelgericht en efficiënt samengewerkt wordt waardoor initiatieven om de levensomstandigheden en de zorg voor kinderen en gezinnen te verbeteren langzaam van de grond komen.

5.5.3 Wat is nodig om het hulpaanbod voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen in Caribisch Nederland te verbeteren?

Aan de professionals is de vraag gesteld wat nodig is om het jeugdhulpaanbod in Caribisch Nederland te verbeteren, specifiek voor gezinnen en jongeren met ernstige en meervoudige problemen. De volgende aanbevelingen worden genoemd:

Diagnostiek

Professionals vinden dat de diagnostiek bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen verbeterd moet worden. Door betere diagnostiek kan de hulp zich richten op de kern van het probleem in plaats van de gevolgen ervan. Opgroeien in armoede geeft vaak problemen op meerdere levensgebieden en daarom kan hulp gericht op de aanpak van armoede effectiever zijn dan een aanpak gericht op de gevolgen ervan. Door een betere diagnostiek kan de hulp zich ook beter richten op het lange termijn perspectief. In de diagnostiek is het van belang te luisteren naar de mening en beleving van cliënten.

Dat soms de hele boel vastloopt in een gezin, maar als je dat helemaal afpelt dat het dan terug te brengen is op dat ze geen eten hebben, dat ze geen bed hebben voor dat kind en dat de hele familie dus op één bed slaapt, en dat er gewoon geen eten is, waardoor de stress verhoogt, en dat als je dat oplost, dat er een soort ruimte komt om andere problemen op te lossen. (professional)

Maatschappelijke voorzieningen

Belangrijk wordt gevonden dat de maatschappelijke voorzieningen voor gezinnen verbeterd worden zodat gezinnen kunnen voorzien in primaire levensbehoeften. Genoemd wordt het verhogen van het minimuminkomen, het bieden van passende woonruimte, de zekerheid over werk, verbeteren van het openbaar vervoer zodat jongeren niet afhankelijk zijn van ouders of anderen om zich over het eiland te verplaatsen. Ook wordt een uitdagend vrijetijdsaanbod dat toegankelijk is voor alle

kinderen van het eiland genoemd waar kinderen ruimte krijgen om deel te nemen aan de samenleving en kansen krijgen om een positief netwerk op te bouwen.

Gezinsgerichte ambulante aanpak

Intensieve ambulante hulpprogramma's of een klinische gezinsbehandeling gericht op het voorkomen van uithuisplaatsing worden gemist. Hulpverlening is veelal kindgericht en weinig gericht op het hele gezinssysteem. De hulp zou zich moeten richten op de opvoeding, het structureren van de dag en sensitief en responsief opvoederschap. Professionals vinden dat bij een uithuisplaatsing van kinderen te weinig wordt ingezet om de thuissituatie te verbeteren zodat terugplaatsing van kinderen gerealiseerd kan worden. Ook wordt genoemd dat er een gebrek is aan ontlastende en langdurige ambulante zorg voor gezinnen als het niet realistisch is dat ze alle opvoedings- en zorgtaken kunnen vervullen. Ook ontbreekt de mogelijkheid om kortdurende (vrijwillige) uithuisplaatsingen planmatig in te zetten ter ontlasting van het gezin. Specifiek wordt benoemd dat de hulp outreachend moet zijn en aandacht voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie omdat gezinnen vaak vanuit schaamte geen hulp zoeken. Verder wordt in het ambulante hulpaanbod de hulp aan gezinnen met relatieproblemen en conflictscheidingen gemist. Professionals noemen dat mediation vaak gericht is op de juridische afwikkeling van scheidingen maar niet op het verminderen of hanteren van conflicten.

Meer de wijk in. Dichterbij het volk. Niet wachten tot het volk komt of bellen, want hier op [naam eiland] als je belt dan ben je binnen 10 minuten 5 dollar kwijt. (professional)

Professionals vinden het belangrijk om methodisch te werken maar zeggen dat de methodieken die in Caribisch Nederland gebruikt worden onvoldoende aansluiten bij Caribisch Nederlandse gezinnen en jongeren.

Verblijf gericht op behandelen

Professionals noemen het belang van het verbeteren van het verblijfsaanbod voor kinderen en jongeren in de vorm van kleinschalige opvang met een huiselijke gezinssfeer waar kinderen perspectief hebben en behandeling geïntegreerd aangeboden kan worden. Vormen die genoemd worden zijn (therapeutische) pleeggezinnen, gezinshuizen of kleinschalige woonvormen. De huidige vormen van residentiële hulp zijn met name gericht op het bieden van een pedagogisch klimaat, ze bieden geen individueel gericht behandelklimaat voor kinderen met specifieke hulpvragen en kinderen kunnen er niet langdurig verblijven als hun perspectief niet meer thuis ligt. Versterking van integraal gezinsgericht werken bij uithuisplaatsingen van kinderen om terugplaatsing te bevorderen wordt belangrijk gevonden. Specifiek voor detentie wordt een stimulerend pedagogisch klimaat gemist en een systemische behandeling voor resocialisatie en voorkoming van recidive. Professionals van St. Eustatius en Saba benoemen specifiek het gebrek aan een voorziening voor begeleid wonen.

Het tekort aan pleeggezinnen is veelvuldig genoemd door professionals als een gemis. Professionals noemen het gebrek aan privacy vanwege de kleinschaligheid op de eilanden als reden dat weinig gezinnen zich aanmelden als pleeggezin. Ook worden kinderen in pleeggezinnen geplaatst met ernstige complexe problematiek terwijl de pleeggezinnen onvoldoende zijn voorbereid om aan te sluiten bij de specifieke behoeften van het kind.

Speciaal onderwijs

Speciaal onderwijs in Caribisch Nederland is beperkt. Om aan de specifieke leerbehoeften van kinderen tegemoet te komen wordt zowel op de basis als middelbare school het speciaal onderwijs gemist. Er zijn diverse initiatieven waar kinderen terecht kunnen als zij vastlopen in het onderwijs maar de zorginrichting van het speciaal onderwijs ontbreekt. Het initiatief om speciaal onderwijs op te zetten binnen Caribisch Nederland wordt ondersteund.

Professionals geven aan dat in het onderwijs waarde wordt gehecht aan de gezagsrelatie tussen docent en leerling en als leerlingen deze gezagsrelatie niet kunnen hanteren dit vaak tot conflicten leidt en ze (langdurig) geschorst worden. Bij kinderen met meervoudige en complexe problemen is een stabiele schoolsituatie een belangrijke voorwaarde die bijdraagt aan effectieve hulp.

Ik vind dat er relatief veel wordt geschorst, ook als een noodgreep, dus veel jongeren zitten thuis, de inspectie die het dan weet of niet weet. (professional)

Participatie

De participatie van jongeren en volwassenen in de zorg op cliënt- en organisatieniveau dient versterkt te worden. Professionals zien het belang van het betrekken van de mening van cliënten maar zeggen dat hier in de praktijk te weinig invulling aan wordt gegeven en het onduidelijk is welke invloed de stem van cliënten heeft. Het betrekken van netwerken bij de hulpverlening heeft aandacht maar kan versterkt worden. Professionals geven aan dat het vanuit cultureel perspectief van belang is om met de gemeenschap het hulpaanbod te ontwikkelen zodat het aansluit bij hun behoeften.

Ja, weet je dat kind een stem geven, Weet je, zijn stem. Hij heeft een stem of zij heeft een stem en luister daarnaar, weet je. Niet alleen luisteren maar ook horen en ook ermee wat doen. (ouder)

Specialistische expertise

Veel genoemd is het gebrek aan specialistische expertise op de eilanden en dat professionals generalistisch worden opgeleid. Effectieve hulp voor gezinnen met ernstige en complexe problemen vraagt naast generalistische ook specialistische kennis. In dit kader wordt bijvoorbeeld het gebrek aan kennis genoemd en methodisch handelen bij seksueel overschrijdend gedrag, mensen met een licht verstandelijke beperking, agressie, trauma en hechtingsproblematiek.

Verloop professionals

Professionals benoemen het belang van meer stabiliteit in personeel bij de organisaties. Het verloop van professionals bij organisaties is hoog waardoor het rendement van het opleiden van personeel voor de praktijk relatief laag is. Daarnaast is het door een gebrek aan stabiliteit moeilijk om samenwerkingsverbanden te bestendigen en bloeden kansrijke initiatieven sneller dood.

Positie vaders

Verschillende (vrouwelijke) professionals lichten de rol van vaders uit in de opvoeding en geven aan dat de rol van vaders versterkt kan worden in de opvoeding.

Dat we niet altijd twijfelen over de vaders... Die man is zo blij dat er eindelijk iets gebeurt. Heel lang buiten beeld, geen verantwoordelijkheid. En die zegt nu, ik ben zo blij dat er nu eindelijk iets gebeurt. (professional)

Hoofdstuk 6 Conclusie en discussie

6.1 Inleiding

Dit kwalitatieve onderzoek is gericht op de uitkomsten van gesloten residentiële zorg in Europees Nederland voor Caribisch Nederlandse jongeren. De volgende onderzoeksvraag staat centraal: Wat zijn de ervaringen van jongeren, hun ouders of voor de jongere belangrijke anderen, en professionals met (gesloten) residentiële zorg of een plaatsing in een justitiële jeugdinstelling voor jongeren afkomstig van Caribisch Nederland die voor deze zorg naar Europees Nederland komen en hoe kan deze hulp verbeterd worden? In de conclusie geven we per deelvraag antwoord op de centrale onderzoeksvraag en bespreken we de uitkomsten van dit onderzoek aan de hand van wetenschappelijke literatuur. Ook lichten we de krachten en beperkingen van het onderzoek uit. We sluiten het hoofdstuk af met de kinderrechtelijke vraag of de overplaatsing van Caribisch Nederlandse jongeren naar residentiële zorg in Europees Nederland in het belang van het kind zijn.

6.2 Hoe ziet het zorgaanbod in Caribisch Nederland eruit voor jongeren en gezinnen met meervoudige en complexe problemen en welke hulp wordt (aanvullend) geboden in de overige landen in het Nederlands Koninkrijk (Curaçao, Aruba en St. Maarten)?

Het ambulante hulpaanbod in Caribisch Nederland is in beperkte mate afgestemd op de behoeften van gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen is vaak een meer outreachende benadering nodig, gezinsgerichte en integrale hulp, langdurige inzet van hulp, hulp gericht op ontlasting en hulp waar ruimte is voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie (Van der Steege et al., 2020). In Caribisch Nederland zijn er wel recente initiatieven om de integraliteit in de zorg te verbeteren en zorg outreachend vorm te geven waarmee meer tegemoet gekomen wordt aan de behoeften van deze gezinnen. De vormen van verblijf in Caribisch Nederland betreffen pleeggezinnen en residentiële voorzieningen. De residentiële voorzieningen bieden een pedagogisch klimaat en er is aandacht voor samenwerking met ouders, maar het ontbreekt in Caribisch Nederland aan een geïntegreerd residentieel *behandelaanbod*. Wel is er samenwerking met de GGZ-instelling voor ambulante behandeltrajecten. Uit de literatuur komen de volgende elementen naar voren die van belang zijn voor een effectief residentieel *behandelaanbod*: stimuleren van de normale ontwikkeling van jeugdigen middels een sensitief-responsieve en positieve houding, het inzetten van interventies en specifieke opvoedingsstrategieën aansluitend bij de problematiek, aandacht voor veiligheidsrisico's, ouders zijn betrokken en zijn samenwerkingspartners, planmatig werken en oog voor het toekomstperspectief en voortgang van de behandeling (De Lange et al., 2015).

Omdat residentiële *behandel*voorzieningen ontbreken in het aanbod in Caribisch Nederland wordt er uitgeweken naar Curaçao, Aruba en St. Maarten. Uit de interviews met Caribisch Nederlandse professionals blijkt echter dat er twijfels zijn over de kwaliteit van de hulp in deze instellingen. Daarom gaat de voorkeur van professionals ernaar uit om jongeren naar Europees Nederland over te plaatsen. Voor jongeren die in aanraking komen met het strafrecht is er op Bonaire een mogelijkheid voor het uitvoeren van jeugddetentie in de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland. Op St. Maarten en Curaçao

zijn er justitiële inrichtingen waar jongeren geplaatst kunnen worden. Uitvoering van de PIJ-maatregel voor minderjarigen uit Caribisch Nederland vindt plaats binnen een justitiële jeugdinstelling in Europees Nederland.

6.3 Wat zijn de kenmerken van jongeren en hun gezinnen afkomstig van Caribisch Nederland die voor residentiële zorg naar Europees Nederland komen en hoe zag hun leefomgeving eruit voorafgaand aan overplaatsing?

Voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland staat de ontwikkeling van de jongeren langdurig bloot aan risicofactoren. De leefomgeving van jongeren voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland laat zich kenmerken door verwaarlozing, armoede en geweld en jongeren groeien op in een langdurig instabiele situatie. Vaak speelt de vader van de jongere een marginale rol in de opvoeding, kampen ouders met psychische of psychiatrische problemen, een licht verstandelijke beperking of verslavingsproblematiek en is er sprake van intergenerationele problematiek. Jongeren en hun ouders hebben vaak op meerdere eilanden gewoond en voordat ze uithuisgeplaatst werden, hebben ze meestal al bij familie verbleven. Voor de overplaatsing naar Europees Nederland, waren alle jongeren uithuisgeplaatst in een pleeggezin of in (meerdere) verblijfsvoorzieningen in landen in het Nederlands Koninkrijk. De problematiek voorafgaand aan plaatsing in Europees Nederland komt overeen met wat in andere onderzoeken gerapporteerd wordt over het opgroeien in Caribisch Nederland. Armoede, huiselijk geweld en seksueel misbruik worden vaak genoemd (Unicef, 2019; Kinderombudsman, 2021).

Jongeren uit het onderzoek lieten voorafgaand aan overplaatsing zowel internaliserende als externaliserende problemen zien, vaak als gevolg van het opgroeien in een onveilige en instabiele leefomgeving in zowel het gezin als de samenleving. De problematische situatie werkte door in de schoolse situatie en enkele jongeren werden van school geschorst. Opgroeien in instabiliteit en onveiligheid door emotionele en fysieke mishandeling kan leiden tot ontwikkelingsproblemen als hechtingsproblemen, traumatische klachten (Baer & Martinez, 2006., Carr et al., 2018), gedragsproblemen en delinquent gedrag (Bonner et al., 2020). De externaliserende problemen, de handelingsverlegenheid hiermee om te gaan en een ontoereikend hulpaanbod op de eilanden vormden de aanleiding voor overplaatsing naar een gesloten residentiële instelling in Europees Nederland. Jongeren worden gemiddeld op 14-jarige leeftijd overgeplaatst naar een gesloten residentiële instelling in Europees Nederland.

6.4 Welke (jeugd)hulp is voor, tijdens en na plaatsing in gesloten residentiële zorg in Europees Nederland ingezet?

Het hulpaanbod in Caribisch Nederland blijkt niet altijd toereikend om overplaatsing van jongeren naar Europees Nederland te voorkomen. Ingezette hulp was gericht op verblijf of een vorm van opvoedingsondersteuning. Hulp was vaak alleen gericht op de jongere en niet op het gezin, en bevatte geen behandeling. Dossierinformatie schetst een beeld dat de problematiek in tijd ernstiger wordt en de hulp weinig planmatig, integraal en gezinsgericht is ingezet. Uit de interviews komt een beeld naar voren dat hulp laat wordt gezocht vanwege schaamte en pas als het niet lukt om de problemen binnen de familie op te lossen. Uit onderzoek blijkt dat langdurige blootstelling aan risicovolle situaties leidt tot ontwikkelingsbedreigingen en ook impact heeft op de ontwikkeling op de lange termijn (Strathearn et al., 2020).

Gesloten plaatsing als laatste redmiddel

In de interviews komt naar voren dat door een gebrek aan deskundigheid op de eilanden en een gebrek aan gespecialiseerde voorzieningen, er onvoldoende ruimte is voor specialistische diagnostiek en behandeling. Uit artikel 37 van het Kinderrechtenverdrag volgt dat een gesloten residentiële plaatsing alleen ingezet kan worden als uiterste maatregel en zo kort mogelijk moet duren. Gesloten plaatsing is daarmee een laatste redmiddel als open plaatsing niet mogelijk is (Dresen et al., 2017). Ondanks het ontbreken van een wettelijke bepaling voor Caribisch Nederland, zoals dat in Europees Nederland in de Jeugdwet is vastgelegd (gesloten residentiële plaatsing kan alleen ingezet kan worden bij ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jongere ernstig belemmeren en het noodzakelijk is om te voorkomen dat een jeugdige zich aan jeugdhulp onttrekt, art. 6.1.2 lid 2 Jeugdwet 2014) vormt dit wel het uitgangspunt voor gesloten plaatsingen van jongeren binnen Caribisch Nederland. In dit onderzoek komt naar voren dat de invulling van ‘het laatste redmiddel’ samenhangt met de ontoereikendheid van het (residentiële) hulpaanbod in de landen in het Nederlands Koninkrijk. Voorafgaand aan gesloten plaatsing zou daarom een belangenafweging gemaakt moeten worden in nauwe betrokkenheid met de jongere en ouders zodat inzichtelijk is dat een gesloten plaatsing als laatste redmiddel is ingezet (De Lange et al., 2015). In de dossiers zagen we geen systematische verantwoording van deze belangenafweging, maar mogelijk wordt dit nu wel gedaan omdat deze belangenafweging is opgenomen in de recent ondertekende samenwerkingsovereenkomst tussen betrokken partijen ten aanzien van de gesloten residentiële plaatsingen in Europees Nederland (Jeugdzorg Caribisch Nederland et al., 2020).

Op basis van de resultaten ten aanzien van de onveilige leefomgeving en problematiek voorafgaand aan plaatsing, de beperkt ingezette hulp in Caribisch Nederland voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland en het ontbreken van een belangenafweging, is het onduidelijk of de gesloten plaatsing van jongeren een laatste redmiddel was of dat bijvoorbeeld plaatsing in een open residentiële instelling in Europees Nederland of een ander land binnen het Nederlands Koninkrijk ook een mogelijkheid was.

Participatie van jongeren

De jongeren worden vooraf (beperkt) geïnformeerd over de overplaatsing naar Europees Nederland en tijdens de vlucht begeleid. De participatie van jongeren en ouders in beslissingen tot overplaatsing naar Europees Nederland lijkt beperkt. Het blijkt dat jongeren en ouders zich onvoldoende realiseren wat de implicaties zijn van overplaatsing en ze zich onvoldoende gehoord voelen. Dit is in strijd met het recht hun mening te geven over besluiten die hen aangaan en dat aan hun mening een bij hun leeftijd en ontwikkeling passend belang wordt gehecht (art. 12 IVRK). Juist bij zo’n ingrijpende beslissing in het leven van de jongeren, zowel vanwege de scheiding van hun vertrouwde omgeving als vanwege het feit dat hun vrijheid hen ontnomen wordt in Europees Nederland, is de participatie van jongeren bij de beslissing tot de overplaatsing van cruciaal belang. Bij de kinderrechtelijke voorwaarden voor het ontnemen van de vrijheid, hoort overigens ook dat contact met de ouders, door digitaal contact én bezoeken, mogelijk moet zijn (art. 37, sub b IVRK). Beslissers moeten in de communicatie over het besluit met de jongeren ook uitdrukkelijk aangeven in hoeverre de mening van de jongere is meegenomen (VN Kinderrechtencomité, 2009, para. 45). Het meewegen van de visie van jongeren voorafgaand aan de beslissing voor de transitie, maar ook tijdens het verblijf van de jongeren in de gesloten residentiële instelling vraagt bijzondere aandacht

en deskundigheid van professionals die bij de jongeren betrokken zijn (Ten Brummelaar et al., 2018).

Bij aankomst in Europees Nederland worden de jongeren overgedragen aan de zorg van professionals in Europees Nederland en komen jongeren in een zorgtraject terecht. Ze worden meestal na enige tijd vanuit een gesloten residentiële instelling overgeplaatst naar een open residentiële instelling en komen vervolgens in een vorm van verblijf richting zelfstandigheid terecht. Jongeren krijgen individuele of groepsgerichte behandelingen gericht op gedragsverandering die binnen de verblijfsvormen worden aangeboden. De ervaringen met dit zorgtraject in Europees Nederland komen in de volgende paragraaf aan de orde.

6.5 Wat zijn de ervaringen van jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg met de zorg in Caribisch Nederland en de (residentiële) zorg in Europees Nederland, en wat zijn de ervaringen van hun ouders, significante anderen en professionals?

Overplaatsing

Jongeren delen wisselende ervaringen over de overplaatsing van Caribisch Nederland naar Europees Nederland. Enerzijds hebben de jongeren de overplaatsing naar Europees Nederland als ingrijpend ervaren, ze waren onvoldoende voorbereid op de overplaatsing, ze lieten aanpassingsproblemen zien na aankomst in Europees Nederland, ze voelden zich ontheemd en begeleiding voor en na overplaatsing sloot onvoldoende aan op hun behoeften. Anderzijds zien we dat jongeren positief terugblikken op de overplaatsing naar Europees Nederland omdat ze behandeling ontvingen voor hun (gedrags)problemen, meer perspectief hadden in Europees Nederland en ze kansen kregen voor hun ontwikkeling. Tijdens het verblijf in Europees Nederland is het contact met familieleden beperkt en enkele jongeren zijn voor bezoek teruggekeerd naar Caribisch Nederland. Professionals uit Caribisch en Europees Nederland zijn meer gematigd over de overplaatsing van jongeren naar Europees Nederland. Ze benadrukken dat jongeren niet uit hun vertrouwde culturele omgeving gehaald moeten worden en geven aan dat de overplaatsing naar Europees Nederland is ingezet omdat de hulpverlening op de eilanden uitgeput was en niet aansloot bij de complexe hulpvraag. Verder geven professionals aan dat overplaatsing naar Europees Nederland in enkele gevallen de enige optie was vanwege onveiligheid in de samenleving of om een jongere uit een risicovolle sociale context te halen. Zowel jongeren als professionals geven aan dat de meeste jongeren in Europees Nederland zijn blijven wonen, ze naar school gaan, een huis hebben en een sociaal netwerk. Volgens professionals zijn enkele jongeren in Europees Nederland in de criminaliteit terecht gekomen. De enkele ouders die in dit onderzoek gesproken zijn, hebben gemengde gevoelens ten aanzien van de overplaatsing. Ze hadden het gevoel een beperkte invloed te hebben in de beslissing tot overplaatsing en ze voelden zich niet betrokken bij de plaatsing in Europees Nederland. Daar waar ouders wel een rol speelden in de beslissing tot overplaatsing en het zorgtraject in Europees Nederland zijn zij meer tevreden.

Uitkomsten van (gesloten) residentiële jeugdzorg Europees Nederland

Kijkend naar in de literatuur genoemde indicatoren voor het meten van uitkomsten van residentiële hulp (tevredenheid met de hulp, doelrealisatie, afname probleemgedrag, tevredenheid hulp en stabiliteit met de plaatsing; De Valk et al., 2019; Exalto et al., 2019; Knorth et al., 2008; Van Yperen et al., 2017; Ten Brummelaar et al., 2018), zien we in dit onderzoek dat een aantal jongeren positiever zijn over afname probleemgedrag en

doelrealisatie in vergelijking met de tevredenheid van de hulp en stabiliteit met betrekking tot de hulp die ze in Europees Nederland hebben ontvangen. Gedragsproblemen nemen af, mogelijk als gevolg van ingezette behandelingen of het aflopen van de pubertijd, en de zelfredzaamheid van jongeren in de Nederlandse samenleving is vergroot. Over de tevredenheid van de hulp is meer wisselend gerapporteerd, maar naarmate de plaatsingen voortduren lijken jongeren wel positiever. Een mogelijke verklaring is dat jongeren naarmate ze meer gewend zijn aan de Europees Nederlandse samenleving, de taal beter beheersen en zich meer thuis voelen, ze meer tevreden zijn. De participerende ouders en het familienetwerk zijn minder tevreden over de hulp in Europees Nederland, mogelijk omdat ze vrijwel niet betrokken zijn. Uit de literatuur weten we dat het investeren in samenwerking met ouders en jongeren bijdraagt aan een hogere tevredenheid en meer gewenste uitkomsten van residentiële zorg geeft (Knorth et al., 2008; Robst et al., 2014) evenals het ervaren van stabiliteit en perspectief (Boendermaker et al., 2013; Harder et al., 2020). Uit dit onderzoek blijkt dat tijdens overplaatsing het verblijfsperspectief ten aanzien van terugplaatsing naar Caribisch Nederland voor ouders en jongeren en soms ook voor professionals niet duidelijk was.

6.6 Hoe kan de hulp voor jongeren die naar Europees Nederland komen voor gesloten residentiële zorg en gezinnen met meervoudige en complexe problemen in Caribisch Nederland verbeterd worden?

Caribisch Nederland heeft een generalistisch hulpaanbod voor gezinnen waar problemen spelen in opvoeding en opgroeien van kinderen. Vanwege de kleinschaligheid van de eilanden zijn keuzes gemaakt in het hulpaanbod en is hulp die meer specialistische expertise vereist, beperkt of niet beschikbaar. De methodieken of programma's die gebruikt worden zijn minder gericht op gezinnen met meervoudige en complexe problemen en er wordt beperkt gebruik gemaakt van (evidence of practise based) methoden specifiek voor deze doelgroep.

Ambulante en integrale hulp

Het versterken van het ambulante hulpaanbod en integrale aanpak zijn belangrijke aanknopingspunten om het hulpaanbod in Caribisch Nederland voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen te verbeteren. De in de literatuur genoemde werkzame factoren voor integrale jeugdhulp voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen zijn deels te herkennen in het hulpaanbod in Caribisch Nederland maar kan verder versterkt en geïmplementeerd worden (hulp is gericht op alle leefgebieden als opvoeding, onderwijs, wonen, werk, welzijn, financiën en sociaal netwerk, ruimte bieden voor noodzakelijk maatwerk, outreachende hulp in de omgeving van de gezinnen, hulp gericht op alle gezinsleden, een regievoerder die samenhang in de hulp bewaakt en doseert, investering in de vertrouwensrelatie en daar waar ondersteuning in zorgtaken noodzakelijk is worden ouders ontlast; Van der Steege et al., 2020). Een belangrijke stap om integraal te gaan werken is het per 2022 opgerichte Sentro AKSESO op Bonaire waar maatschappelijke ondersteuning, Sociaal Wijkteam en Centrum voor Jeugd en Gezin vertegenwoordigd zijn. Het belang van integrale hulp gericht op alle levensgebieden blijkt uit het feit dat het effect van hulp gericht op het voorzien in primaire levensbehoeften (financiën, wonen en werk) een positieve uitwerking kan hebben op de overige levensgebieden. En ook kunnen door hulp meer

integraal in te zetten crisissituaties voorkomen worden of kunnen crisissituaties benut worden om gezinnen te motiveren voor verandering (Staudt & Drake, 2002).

Hulp voor jongeren met ernstige gedragsproblemen is het meest effectief als er eerst gezinsdiagnostiek plaatsvindt, gericht op de aard en ernst van de gedragsproblemen van de jongere en als er aandacht uitgaat naar de risico en beschermende factoren. Interventies bij ernstige gedragsproblemen zouden gericht moeten zijn op zowel het kind (bijvoorbeeld cognitieve gedragstherapie of traumabehandeling) en het gezin (bijvoorbeeld multisysteeminterventies of gezinstherapie) (De Lange et al., 2018).

Naast het versterken van de integrale aanpak en ambulante vormen van hulp kan het aanbod versterkt worden door hulpvormen waar verblijf en behandeling aan gezinnen wordt aangeboden ter voorkoming van uithuisplaatsing. Een voorbeeld hiervan is Shared Family Care maar er zijn ook andere vormen denkbaar (Price & Wichterman, 2003). Verder kan de gezinsgerichte benadering versterkt worden en de periode dat kinderen uithuisgeplaatst zijn, beter worden benut om planmatig met het gezin (intensief) terug te werken aan terugplaatsing. Om een succesvolle terugplaatsing te realiseren moet trajectbegeleiding tot na de terugplaatsing worden ingezet, bestaande uit intensieve thuisbegeleiding om de stabiliteit van het gezin te bestendigen (De Lange et al., 2015).

Een positief opvoedingsklimaat aangevuld met specialistische hulp

Het hulpaanbod voor verblijf voor kinderen uit gezinnen met meervoudige en complexe problemen kan versterkt worden door te investeren in kleinschalige voorzieningen met een (geïndividualiseerd) positief pedagogisch klimaat waar kinderen zich thuis voelen, huiselijkheid ervaren, ruimte krijgen voor ontwikkeling en perspectief hebben. Een trauma-sensitieve benadering als onderdeel van het groepsklimaat helpt jongeren om strategieën te ontwikkelen die van belang zijn om gezond op te groeien, adequate relaties aan te gaan met de omgeving en hun krachten te herkennen en te ontwikkelen (Coppens & Van Kregten, 2018). Daar waar jongeren onvoldoende kunnen profiteren van een positief pedagogisch klimaat is aanvullende geïntegreerde behandeling op maat nodig. Een positief pedagogisch klimaat en positieve relaties tussen jongere en pedagogisch medewerker en overige groepsgenoten is de basis voor een residentiële behandelklimaat. Aanvullend kunnen (individuele of groeps) interventies nodig zijn gericht op het bevorderen van de impuls- en emotieregulatie (zoals interventies gericht op trauma, cognitieve gedragstherapie, interventies gericht op hechting en psycho educatie) (Harder et al., 2020). Uit het onderzoek blijkt dat zowel de jongeren die voor gesloten residentiële zorg naar Europees Nederland kwamen als de jongeren die geplaatst werden in een justitiële jeugdinstelling met name baat hadden bij de behandeling en niet zozeer van de geslotenheid van de residentiële instelling. Mogelijk profiteerden ze bij aanvang van de plaatsing in Europees Nederland van de geslotenheid vanwege de structuur en veiligheid, maar achteraf geven jongeren aan dat ze zich er niet op hun plek voelden en ze van de behandeling het meeste geleerd hebben. Dit komt overeen met wat bekend is uit de literatuur over gesloten residentiële zorg (Addink & van der Veldt, 2021; Souverein et al., 2013).

Gezinsgerichte aanpak ook in Europees Nederland

Tot slot kan het hulpaanbod voor jongeren die naar Europees Nederland worden overgeplaatst versterkt worden door een meer systeemgerichte benadering. Om het verblijf in Europees Nederland zo kort mogelijk te laten duren is het van belang dat er

intensief met ouders en andere opvoeders gewerkt wordt aan het verhelderen van het toekomstperspectief en dat er intensief geïnvesteerd wordt in het verbeteren van gezinsomgeving door te werken aan de voorwaarden voor een veilige terugplaatsing van jongeren. Samenwerking met ouders en jongeren in het richting geven aan het toekomstperspectief (terug naar huis of verblijf in Europees Nederland) is één van de werkzame factoren in de residentiële zorg (De Lange et al., 2015). In dit onderzoek komt een beeld naar voren dat er beperkt planmatig gewerkt is aan terugplaatsing van jongeren terug naar Caribisch Nederland na overplaatsing naar Europees Nederland.

6.7 Sterke kanten en beperkingen van het onderzoek

Dit onderzoek kent verschillende krachten en beperkingen die van belang zijn voor de interpretatie en generalisatie van uitkomsten.

Met semigestructureerde interviews hebben we aangesloten bij de perspectieven van de participanten. Door het verhaal van de participant leidend te laten zijn hebben we een zo breed mogelijk beeld gekregen van de diversiteit aan ervaringen met de zorg voor Caribisch Nederlandse jongeren die voor residentiële zorg naar Europees Nederland overgeplaatst worden en welke ideeën er onder jongeren, hun ouders, belangrijke anderen en professionals leven over hoe het hulpaanbod in Caribisch Nederland verbeterd kan worden (Ryan et al., 2009).

Een andere kracht van het onderzoek is de culturele inbedding van het onderzoek door de ruime vertegenwoordiging van participanten met een Caribisch Nederlandse achtergrond in het onderzoek en ook was de Caribisch Nederlandse achtergrond vertegenwoordigd in het onderzoeksteam en begeleidingscommissie (Resch & Enzenhofer, 2018). Participanten konden geïnterviewd worden in hun voorkeurs taal (Papiaments, Engels of Nederlands) wat van belang is om participanten zo goed mogelijk hun verhaal te laten vertellen (Resch & Enzenhofer, 2018). Ook voor het vormgeven van de methode van onderzoek en betekenisgeving van de resultaten vanuit de culturele context van Caribisch Nederland is een divers onderzoeksteam waardevol gebleken. Omdat in de interviews verschillende culturele aspecten naar voren kwamen, hebben we deze ook betrokken in de resultaten. Echter een grondige culturele analyse over opvoeden en opgroeien in Caribisch Nederland hebben we niet kunnen uitvoeren. Wel zien we dat thema's als de matriarchale samenleving, schaamtecultuur en autoritaire opvoedingsstijl ook benoemd worden in andere onderzoeken over Caribisch Nederland (Kinderombudsman, 2020; Unicef, 2019).

Een beperking vormt het feit dat we vanwege de coronapandemie niet hebben kunnen reizen naar St. Eustatius en Saba en de interviews online hebben plaatsgevonden. Ook kan het zijn dat het overzicht over het hulpaanbod voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen toch niet volledig is of onvolledige informatie bevat. Dit is mogelijk omdat informatie over instellingen op internet mogelijk niet up to date is of dat instellingen niet vindbaar waren op internet en professionals deze instellingen ook niet in de interviews genoemd hebben. Verder vormt een beperking van de discussie van de onderzoeksresultaten de summiere beschikbaarheid van literatuur over het opvoeden en opgroeien in Caribisch Nederland en de uitkomsten van hulp in Caribisch Nederland. Zo zijn de werkzame factoren in (residentiële) hulp aan jongeren en gezinnen met meervoudige en complexe problemen ontleent aan westerse literatuur en daardoor kunnen deze mogelijk onvoldoende aansluiten op de Caribische context.

De kwaliteitscriteria van kwalitatief onderzoek zijn toegepast waarmee de kwaliteit van het onderzoek is vergroot (Flick, 2018; Tracy, 2010). Er zijn meerdere

informatiebronnen gebruikt (triangulatie). Zo zijn jongeren, ouders, belangrijke anderen en professionals geïnterviewd en is gebruik gemaakt van dossieranalyse. Verzadiging van de data ten aanzien van de interviews met professionals is opgetreden, wat betekent dat we verwachten dat er niet andersoortige informatie verzameld wordt als we meer professionals zouden hebben geïnterviewd. Ten aanzien van de interviews met jongeren, ouders en significante anderen is het moeilijk om vast te stellen of volledige saturatie is opgetreden. We hebben de indruk dat saturatie ten aanzien van de interviews met jongeren wel is opgetreden, omdat (ex-)jongeren met verschillende achtergronden en verloop van de plaatsingen in Europees Nederland participeerden. Vermoedelijk is saturatie in de interviews met ouders en significante anderen niet volledig opgetreden omdat een klein aantal ouders participeerden in het onderzoek. De onderzoeksgroep was divers waardoor we een variëteit aan ervaringen hebben opgehaald. Zo is met jongeren gesproken die met diverse problemen kampten, die kort en lang geleden zijn overgeplaatst naar Europees Nederland en positief en ook negatief terugblikken op hun overplaatsing. Verder is er met professionals van verschillende instanties gesproken die zowel kort als al langer betrokken zijn bij het hulpaanbod voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

Omdat het onderzoek een kwalitatief karakter heeft, kunnen de onderzoeksresultaten niet zonder meer gegeneraliseerd worden naar alle jongeren die naar Europees Nederland komen voor residentiële zorg. Wat betreft de dossiers hebben we vrijwel alle dossiers van jongeren die tussen 2010 en 2021 naar Europees Nederland zijn gekomen geanalyseerd, waarmee de onderzoeksgroep representatief is voor de groep jongeren die naar Europees Nederland is overgeplaatst. Tegelijkertijd vormt het een beperking dat de hoeveelheid en gedetailleerdheid van de informatie in de dossiers uiteenliep. Zo waren de oudere dossiers vaak onvolledig, vonden we in enkele dossiers rapportages van andere zorginstellingen en in andere dossiers niet (terwijl er wel zorg ingezet was). Hierdoor is voorzichtigheid geboden om de onderzoeksresultaten te generaliseren naar de gehele populatie.

Op basis van dit onderzoek is het niet mogelijk om uitspraken te doen over de effectiviteit van de gesloten residentiële zorg in Europees Nederland voor Caribisch Nederlandse jongeren. In de dossiers is niet systematisch gerapporteerd over de indicatoren voor effectiviteit van de hulp (tevredenheid met de hulp, doelrealisatie/probleemreductie en stabiliteit van de plaatsing) en dit geldt ook over de zorg voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland. In de interviews hebben we een indruk gekregen wat de visie is op de uitkomsten van hulp maar om meer valide uitspraken te doen over uitkomsten van de residentiële zorg voor Caribisch Nederlandse kinderen is kwantitatief onderzoek nodig.

Tot slot willen we vermelden dat de afgelopen jaren een proces van professionalisering is ingezet in de zorg voor jongeren in Caribisch Nederland. Zo is er meer aandacht voor methodisch werken, aandacht voor de kwaliteit van rapportage en implementatie van practise en evidence based interventies. Deze professionalisering vormde niet de focus van dit onderzoek, maar is wel van invloed geweest op de in dit onderzoek gedeelde ervaringen van jongeren, ouders, belangrijke personen voor de jongere en professionals en de dossieranalyse die een periode van 10 jaar beslaan. Dit kan betekenen dat in de praktijk al (deels) tegemoet gekomen wordt aan de in dit onderzoek geformuleerde aanbevelingen.

6.8 Tot slot: overplaatsingen van Caribisch Nederlandse jongeren naar Europees Nederland in het belang van het kind?

Bezien vanuit het kinderrechtelijk kader is de centrale vraag of de overplaatsing van de jongeren naar een residentiële instelling in Europees Nederland het meest in hun belang was, zoals artikel 3 IVRK vergt. Op basis van de resultaten van dit onderzoek is die vraag niet eenduidig te beantwoorden. Dat komt allereerst omdat de keuze voor de overplaatsing van de jongere letterlijk en figuurlijk uit armoede is geboren. De voorzieningen in Caribisch Nederland, en mogelijk ook het hulpaanbod in de overige landen in het Nederlands Koninkrijk, zijn niet toereikend voor de bijzondere behoeften van deze groep jongeren. Behalve financiële redenen hiervoor, is de kleinschaligheid van de zorg in Caribisch Nederland een permanent gegeven. De overplaatsing naar Europees Nederland staat per definitie op gespannen voet met het recht van de jongeren op continuïteit in hun ontwikkeling (art. 6 lid 2 IVRK), respect voor hun privéleven; het behoud van hun identiteit en sociale relaties (art. 8 IVRK) en het recht op contact met de ouders of verzorgers als ze niet thuis kunnen wonen (art 9 lid 3 IVRK). In de retrospectieve belangenafweging staat daar tegenover dat veel jongeren zélf vinden dat hun leven erop vooruit is gegaan sinds ze in Europees Nederland zijn omdat ze meer mogelijkheden zien voor hun ontplooiing en daarmee een positiever toekomstperspectief hebben. Het ervaren van een positief toekomstperspectief is een beschermende factor voor de gezonde ontwikkeling van jongeren (Zijlstra, 2012) en heeft een belangrijke rol in het vergroten van hun veerkracht (Sleijpen et al., 2016).

Hoofdstuk 7 Aanbevelingen

In dit hoofdstuk formuleren we aanbevelingen voor het verbeteren van de hulp in Caribisch Nederland voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen en specifiek voor de hulp voor Caribisch Nederlandse jongeren die naar Europees Nederland worden overgeplaatst voor gesloten residentiële zorg.

1. *Geef daar waar mogelijk uitvoering aan de aanbevelingen van jongeren, ouders en professionals om het hulpaanbod in Caribisch Nederland te verbeteren*

In de resultaten van dit rapport zijn ideeën beschreven van de participanten over hoe het hulpaanbod in Caribisch Nederland verbeterd kan worden voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Hun suggesties verdienen aandacht en daar waar mogelijk opvolging.

Jongeren geven aan dat er meer aandacht moet zijn voor hun behoeften, dat professionals hen meer moeten vertrouwen, dat er geïnvesteerd moet worden in hun toekomstperspectief in Caribisch Nederland en dat het belangrijk is dat een professional met een Caribisch Nederlandse achtergrond ondersteuning biedt bij de overplaatsing naar Europees Nederland.

Ouders willen meer betrokken worden en een gelijkwaardige partner zijn in de beslissing tot overplaatsing van hun kind naar Europees Nederland en vooraf geïnformeerd worden over de gevolgen van overplaatsing. Na overplaatsing van hun kind naar Europees Nederland willen ze frequent geïnformeerd worden over het welzijn van hun kind en meer zeggenschap krijgen in beslissingen.

Professionals geven aan dat de maatschappelijke voorzieningen beter moeten aansluiten bij de primaire levensbehoeften. Ten aanzien van zorg dient de diagnostiek verbeterd te worden, is een gezinsgerichte ambulante aanpak nodig en een verblijfsvoorziening met mogelijkheid tot behandelen in samenwerking met ouders. Er is behoefte aan speciaal onderwijs voor kinderen met specifieke ontwikkelingsbehoeften. Ook is specialistische expertise van professionals nodig omdat de meeste professionals generalistisch werken. Verder is er een behoefte aan meer continuïteit van professionals vanwege het verloop van professionals. De participatie van ouders en kinderen moet versterkt worden en ook de mogelijk steunende rol van vaders in de opvoeding kan beter benut worden.

2. *Versterk de maatschappelijke voorzieningen in Caribisch Nederland, preventie van gedrag- en opvoedingsproblemen en verbeter de vroegtijdige signalering*

Uit het dossieronderzoek en de interviews blijkt dat voorafgaand aan overplaatsing naar Europees Nederland jongeren vaak al langdurig opgroeien in een onveilige situatie en er weinig planmatig interventies zijn ingezet om uithuisplaatsing en overplaatsing van jongeren naar Europees Nederland te voorkomen. Een verklaring kan zijn dat problemen zich op verschillende levensgebieden voor doen, dat gezinnen de problemen eerst binnen de familie proberen op te lossen, er schaamte gevoeld wordt om professionele hulp te zoeken en er mede daardoor opgroeien in onveilige situaties onvoldoende en te laat gesignaleerd worden. Het is van belang om de maatschappelijke voorzieningen te verbeteren gericht op wonen, werk en inkomen en vrije tijd. Hiervan gaat een preventieve werking uit, zodat (nieuwe) stressoren kunnen worden voorkomen of problemen

verminderen. Investeer in de beschikbaarheid en toegankelijkheid van laagdrempelige hulp in wijken, zorg dat hulp outreachend is en er geïnvesteerd wordt in een vertrouwensband tussen gezinnen en professionals. De verwachting is dat onveilige situaties en een bedreigde ontwikkeling eerder afgewend kunnen worden door eerder en mogelijk intensiever hulp in te zetten. Daar waar hulp vroegtijdig is ingezet, kan voorkomen worden dat problemen verergeren en de ontwikkeling van kinderen beter beschermd worden.

3. Zorg voor een passend hulpaanbod in Caribisch Nederland voor kinderen en gezinnen met meervoudige en complexe problemen waarmee overplaatsingen van jongeren naar Europees Nederland voorkomen kunnen worden

Om passende hulp voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen te bieden is maatwerk vereist waarin integrale jeugdhulp geboden wordt en gewerkt wordt vanuit het principe 1 gezin 1 plan. Kinderen die naar Europees Nederland gaan voor residentiële zorg hebben een gezinsachtergrond waarin vaak langdurige onveiligheid speelde, armoede, maatschappelijke problemen, opvoedingsproblemen, ouderproblematiek (verslaving, licht verstandelijke beperking, psychische en psychiatrische problematiek), relationele problematiek en ontwikkelingsproblemen bij kinderen. Hulp vraagt daarom een multidimensionale benadering omdat problemen vaak cumulatief werken. Zo kunnen financiële problemen leiden tot problemen met betrekking tot wonen, wat weer kan leiden tot stress en opvoedingsproblemen (McLoyd & Wilson, 1990; Kaiser et al., 2017). Om tegemoet te komen aan de behoeften van gezinnen en kinderen met meervoudige en complexe problemen is versterking van het ambulante hulpaanbod in Caribisch Nederland nodig zodat meer intensievere vormen van gezinsgerichte behandeling aangeboden kunnen worden. Ook zijn er meer structurele mogelijkheden nodig om hulp te bieden die gericht is op de ontlasting van gezinnen, op ondersteuning en ‘samen leren’. Verschillende professionals noemen dat er onder-signalering is van ouders met een licht verstandelijke beperking wat het risico op overvragen vergroot. Een werkzame factor in hulp gericht op gezinnen met ouders met een licht verstandelijke beperking is dat hulp zich richt op het voorkomen van overbelasting. Hulp dient cliëntgericht te zijn en aan te sluiten bij de behoeften van het gezin.

Daar waar uithuisplaatsing van kinderen onvermijdelijk blijkt, ontbreken vormen van verblijf waar mogelijkheden zijn voor behandeling van kinderen. Om deze behandeling te kunnen bieden zouden nieuwe kleinschalige behandelvormen van residentiële hulp ontwikkeld kunnen worden of de huidige verblijfsvoorzieningen zouden toegerust moeten worden om (ook) een behandelklimaat te bieden. Ook kan het samenwerken met ouders versterkt worden, specifiek na uithuisplaatsing om intensief terug te werken aan thuisplaatsing en het bieden van nazorg na thuisplaatsing om terugval te voorkomen.

4. Zet het belang van het kind centraal in besluitvorming tot overplaatsing naar Europees Nederland, verbeter de kwaliteit van besluitvorming, evalueer of de overplaatsing het beoogde resultaat heeft

Conform artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag dient de beslissing tot overplaatsing in het belang van kinderen genomen te worden en dient de mening van het kind gewogen te zijn in de beslissing tot overplaatsing. In dit onderzoek komt naar voren dat het onduidelijk is hoe belangen van kinderen gewogen zijn in beslissing tot overplaatsing

naar Europees Nederland en welke invloed de mening van het kind had in de beslissing tot overplaatsing. Maak besluitvorming inzichtelijk door voor elke jongere de verschillende elementen te expliciteren zoals opgenomen in de samenwerkingsafspraken over de gesloten plaatsingen naar Europees Nederland (Jeugdzorg Caribisch Nederland, Jeugdbescherming West, Ministerie Volksgezondheid Welzijn en Sport, Ministerie Justitie en Veiligheid & De Voogdijraad, 2020) om het belang van het kind te wegen en rapporteer over deze belangenafweging. Neem in deze belangenafweging de ontwikkelingskansen van de jongere mee in Caribisch Nederland en overweeg bij een voorgenomen overplaatsing naar Europees Nederland of een open residentiële setting passend is. Stel vast wat de doelen van de overplaatsing naar Europees Nederland zijn en evalueer of de overplaatsing ook de doelen heeft behaald en de overplaatsing ten gunste van de belangen van kinderen is uitgekapt.

5. *Versterk de juridische positie van ouders van jongeren die naar Europees Nederland worden overgeplaatst*

Het gezag over de jongeren die vanuit Caribisch Nederland overgeplaatst worden naar Europees Nederland komt tijdelijk bij een voogdij-instelling in Europees Nederland te liggen omdat de ouders of verzorgers praktisch niet in staat zijn om hun gezag goed uit te oefenen (1:253r BW). Deze maatregel wordt ook toegepast bij alleenstaande minderjarige vluchtelingen die in Nederland onder tijdelijke voogdij van Nidos staan en daardoor tijdelijk hun gezag niet kunnen uitoefenen. Er wordt vanuit gegaan dat de ouders uiteindelijk weer in staat zullen zijn om het gezag over te nemen, in het land van herkomst of in Nederland, vandaar het tijdelijke karakter van de maatregel (Zijlstra et al., 2012). Toen in 2017 een moeder van twee kinderen werd uitgezet naar Armenië terwijl haar kinderen op dat moment in Nederland bleven, vroeg Nidos voor de kinderen ook deze tijdelijke voogdij aan omdat de kinderen alleenstaande minderjarigen waren geworden. De rechtbank overwoog, op advies voor de Raad voor de Kinderbescherming, dat de moeder vanuit Armenië nog in staat was een groot deel haar gezag uit te oefenen. Om die reden kreeg Nidos niet de voogdij maar de *gezinsvoogdij* over de kinderen (Inspectie Justitie & Veiligheid, 2019). In beginsel zou dit ook kunnen gelden voor ouders in Caribisch Nederland die instemmen met en meewerken aan de overplaatsing. De wet biedt weliswaar de mogelijkheid om de voogdij tijdelijk over te dragen maar de vraag is of dat altijd nodig is. Dat past bij het beginsel dat een kinderbeschermingsmaatregel alleen als laatste middel mag worden toegepast en zo licht min mogelijk moet ingrijpen in de bestaande gezinsverhoudingen (Bruning et al; 2016, pp. 345-346). Juridisch lijken er geen belemmeringen te zijn om invulling te geven om een ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing in het gehele Koninkrijk uit te voeren (art. 40 Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden).

Als er geen redenen zijn om te veronderstellen dat de ouders van de jongeren die vanuit Caribisch Nederland naar Europees Nederland komen *blijvend* niet in staat zullen zijn hun gezag over de jongeren uit te oefenen, zou overwogen kunnen worden of een voogdijmaatregel nodig is of dat een ondertoezichtstelling zou volstaan. Dat ‘dwingt’ de jeugdbeschermer en andere professionals rondom de jongere om te blijven afstemmen met de ouders of anderen die met het gezag belast zijn en het doet ook recht aan het besef dat de jongeren en achtergebleven ouders of andere gezaghebbenden, uiteindelijk samen beslissingen nemen. Gezien de beschikbaarheid van moderne communicatiemiddelen is het ook de vraag of er met deze standaard opgelegde tijdelijke voogdij-maatregel niet een ongerechtvaardigd onderscheid wordt gemaakt tussen jongeren in gesloten residentiële

instellingen van wie de ouders in Europees Nederland verblijven en jongeren van wie de ouders in Caribisch Nederland verblijven. Dit zou in strijd kunnen zijn met artikel 2 IVRK dat het maken van onderscheid op grond van de omstandigheden van ouders of voogden verbiedt.

6. Ondersteun jongeren bij de overplaatsing naar Europees Nederland

De jongeren die participeerden vonden de overplaatsing naar Europees Nederland ingrijpend. Ze voelden zich ontheemd en waren onbekend met de taal en cultuur in Europees Nederland. Biedt jongeren tijdens en na overplaatsing ondersteuning door een professional (bij voorkeur door de jongeren zelf gekozen) met dezelfde culturele achtergrond van de jongere die de taal spreekt en jongeren wegwijs kan maken in de Europees Nederlandse samenleving. Investeer in weekendpleeggezinnen in Europees Nederland met een Caribische achtergrond zodat jongeren die geen familie in Europees Nederland hebben na overplaatsing ook op verlof kunnen naar een gezin waar ze zich erkend en begrepen voelen. Onderbouwing voor deze culturele ondersteuning kan gevonden worden in een exploratief onderzoek van Rip (2021) waaruit blijkt dat alleenstaande gevluchte jongeren met name in de periode na aankomst in Nederland profiteren van de culturele overeenkomst met hun opvanggezin.

7. Investeer in de relatie tussen ouders en jongeren na overplaatsing in Europees Nederland

Uit dit onderzoek blijkt dat ouders en andere verzorgers in Caribisch Nederland zich weinig betrokken voelden, en feitelijk ook werden, bij de behandeling van de jongeren en ook geen hulp werd ingezet bij de achterblijvende ouders in Caribisch Nederland om een mogelijke terugkeer te realiseren. Vanuit kinderrechtelijk oogpunt levert dit een spanningsveld op omdat ouders het recht hebben op ondersteuning van de overheid als zij hun opvoedingstaken niet of onvoldoende kunnen dragen (art. 18 lid 2 IVRK). Met het oog op de eventuele terugkeer van de jongeren in het gezin maar ook vanuit het besef dat de ontwikkeling van jongeren altijd systemisch moet worden beschermd, juist ook als er problemen zijn, is deze geringe betrokkenheid zorgelijk te noemen (Hair, 2005; Zijlstra, 2012). De noodzaak tot het intensiveren van de samenwerking met ouders ligt in lijn met het uitgangspunt in de samenwerkingsafspraken omtrent de gesloten plaatsingen in Europees Nederland. Hierin is opgenomen dat het toekomstperspectief van deze groep jongeren in Caribisch Nederland ligt tenzij er zwaarwegende factoren zijn die dat belemmeren (Jeugdzorg Caribisch Nederland et. al., 2020). Ook na overplaatsing maken jongeren nog deel uit van het gezin waarin ze opgegroeid zijn (Simons et al., 2020). Dit zagen we ook terug in de interviews met jongeren, die zich verantwoordelijk voelden om vanuit Europees Nederland (financieel) zorg te dragen voor het welzijn van familie.

Betrek daarom ouders op frequente basis bij de plaatsing van jongeren in residentiële voorziening in Europees Nederland. Zorg dat ouders in Caribisch Nederland door een professional begeleid worden die hen ondersteunt in het contact met hun kind in Europees Nederland. Als het perspectief van de jongeren in Caribisch Nederland ligt of als het perspectief nog onduidelijk is, is frequent contact met familie en netwerk in Caribisch Nederland nog meer van belang. Dit kan zowel digitaal plaatsvinden als door familiebezoek van de jongere naar Caribisch Nederland. Tijdsverschil tussen Caribisch en Europees Nederland, een relatief dure en vaak instabiele internetverbinding maar ook

gebrek aan toegang tot computers vragen creatieve oplossingen en vasthoudendheid om te investeren in het contact tussen de jongere en zijn ouders. Omdat jongeren in verschillende gesloten instellingen geplaatst worden, kan overwogen worden om bij de plaatsingen naar Europees Nederland samen te werken met één gesloten residentiële instelling zodat samenwerking en expertise opgebouwd wordt. Dit geldt eveneens voor de vormen van verblijf waar de jongeren na de gesloten plaatsing naar overgeplaatst worden.

De huidige samenwerkingsafspraken (Jeugdzorg Caribisch Nederland et. al., 2020) om te voorzien in één familiebezoek in Caribisch Nederland op jaarbasis lijkt zeer minimaal. Voor het relatieonderhoud en voor succesvolle terugplaatsing van jongeren naar Caribisch Nederland zijn intensievere trajecten en ook meer bezoeken nodig (Huefner et al., 2014; Sulimani-Aidan & Paldi, 2018). Het inbouwen van meer intensieve fysieke contacten vraagt maatwerk en creatieve oplossingen.

8. Bestendig de professionalisering in Caribisch Nederland en investeer erin door een hulpaanbod te ontwikkelen wat aansluit bij de cultuur van Caribisch Nederland

De afgelopen jaren is een proces van professionalisering zichtbaar in de zorg voor kinderen die opgroeien in Caribisch Nederland. Van belang is deze professionalisering verder te vorm te geven waarbij rekening wordt gehouden met de culturele context van het opgroeien in Caribisch Nederland. Aandachtspunt in de verdere professionalisering is de deskundigheid van professionals, de continuïteit in beschikbaarheid van professionals en voldoende beschikbaarheid van professionals met een Caribisch Nederlandse achtergrond.

In de professionalisering wordt vaak gekeken naar het evidence based hulpaanbod in Europees Nederland. Deze vormen van hulp zijn meestal ontwikkeld in West Europese landen of de Verenigde Staten en daar onderzocht op effectiviteit. In de interviews is herhaaldelijk aangegeven dat methodieken onvoldoende aansluiten bij de cultuur in Caribisch Nederland. Culturele verschillen als de collectivistische en matriarchale samenleving, normen in opvoeding en opvoedingsstijl, privacy en vertrouwen en ook de beïnvloeding van de westerse context op de samenleving zijn factoren die een rol spelen in de aanpassing van interventies (Sutherland, 2011). Maar ook de problematiek in Caribisch Nederland verschilt in sommige opzichten met westerse landen. Zo groeien bijvoorbeeld meer kinderen op in langdurige armoede en zijn kinderen vaker blootgesteld aan geweld. Van belang is om een hulpaanbod te ontwikkelen dat aansluit bij de Caribisch Nederlandse cultuur. Omdat kennis over de uitkomsten van interventies in de Caribische context schaars is, wordt aanbevolen om de ontwikkeling en implementatie van methodieken te monitoren op uitkomsten en zo nodig de methodiek aan te passen aan de culturele context. Betrek de expertise van professionals van Caribisch Nederland bij het aanpassen, ontwikkelen en invoeren van effectieve cultuur sensitieve interventies in Caribisch Nederland. Hiermee komt een meer ‘practice based’ hulpaanbod tot stand. Ook kan voor het ontwikkelen van het hulpaanbod samengewerkt worden met andere landen in de Caribbean waar de cultuur van Caribisch Nederland overeenkomsten mee heeft.

Investeer in onderzoek naar de uitkomsten van hulp in Caribisch Nederland. Er is toenemend aandacht voor bijvoorbeeld scholing en methodisch werken maar er lijkt minder systematisch aandacht te zijn om inzicht te krijgen in de effectiviteit van de hulp. Het monitoren van de uitkomsten van hulp is van belang om inzicht te krijgen in

hoeverre het hulpaanbod ook bijdraagt aan verbeteringen op individueel niveau (gezinnen en kinderen) maar ook gemeenschapsniveau. Neem daarin mee of aanvullende indicatoren nodig zijn om inzicht te krijgen in de effectiviteit van interventies in de Caribisch Nederland naast de veel toegepaste indicatoren voor effectiviteit of dat een andere invulling van de indicatoren nodig is (tevredenheid met de hulp, doelrealisatie, probleemreductie en stabiliteit van de plaatsing). Het verdient aanbeveling om in het monitoren van hulp aan gezinnen en jongeren met meervoudige en complexe problemen verbinding te leggen met de (voorgenomen) monitor binnen het jeugdstrafrecht in Caribisch Nederland vanwege (mogelijke) overlap is in de doelgroep (Doekhie et al., 2020).

9. Versterk en faciliteer de samenwerking binnen het Nederlands Koninkrijk bij de hulp voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen

Het is een gegeven dat de kleinschaligheid van de eilanden van invloed is op de (on)mogelijkheden voor een meer gespecialiseerd hulpaanbod. Dit geldt voor Bonaire maar in nog sterkere mate voor St. Eustatius en Saba. Om tegemoet te komen aan de vragen voor meer gespecialiseerde hulp voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen kan winst behaald worden door intensiever samen te werken binnen de eilanden van het Nederlands Koninkrijk. Geografisch, cultureel en wat betreft taal ligt intensivering tussen St. Eustatius, Saba en St. Maarten voor de hand en samenwerking tussen Bonaire en Curaçao en Aruba. Maar er kan ook breder ingezet worden op samenwerking binnen andere (eilanden) in de Caribbean. Van belang is dat samenwerking gestimuleerd en gefaciliteerd wordt. Professionals noemen herhaaldelijk dat samenwerking ingewikkeld blijkt omdat er geen concrete bestuurlijke en financiële afspraken zijn maar ook vanwege een verschil tussen professionals aan het belang wat gehecht wordt aan samenwerking. De samenwerking wordt bemoeilijkt omdat de CAS-eilanden binnen het Nederlands Koninkrijk (Curaçao, Aruba en St. Maarten) een eigen bestuur hebben, eigen wetgeving en financieringsstromen terwijl Caribisch Nederland formeel is aangewezen op Europees Nederland. Een voorbeeld waar professionals tevreden zijn over inter-eilandelijke samenwerking betreft de samenwerking in crisissituaties rondom huiselijk geweld vanuit het Advies en Meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Van belang is dat samenwerking in het hulpaanbod voor gezinnen met complexe problemen gestimuleerd en gefaciliteerd wordt zodat de belangen van kinderen leidend zijn in het vinden van oplossingen en op de eilanden voorzien wordt in een gespecialiseerd hulpaanbod voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

10. Investeer in opvoedingsvoorlichting en nodig vaders uit een rol te spelen in de opvoeding

Investeer in voorlichting over ontwikkeling en opvoeding van kinderen. Om ontwikkeling van kinderen te waarborgen zijn continuïteit en stabiliteit in de levensomstandigheden van kinderen van belang en een opvoedingsklimaat waar veiligheid, structuur, sensitiviteit en responsiviteit en steun belangrijke begrippen zijn (Zijlstra, 2012). In dit onderzoek zagen we dat het de jongeren die participeerden in het onderzoek het ontbrak aan deze waarborgen. Andere onderzoeken laten de zorgen zien over kinderen in Caribisch Nederland die opgroeien in armoede en onveiligheid (Kinderombudsman, 2021, Kloosterboer, 2013).

Een specifieke bron van steun in de opvoeding van kinderen die in dit onderzoek naar voren komt betreffen vaders van kinderen. Uit overwegend westerse literatuur weten we dat de afwezigheid van vaders negatieve invloed heeft op ontwikkeling van kinderen, mentale gezondheid en familierelaties (McLanahan, et al, 2013; Webster et al., 2014). Ook is bekend dat uit onderzoek onder Caribische gezinnen volgt dat kinderen minder last hebben van de afwezigheid van vaders in de opvoeding waar het in de cultuur gebruikelijk is dat vaders een beperkte rol spelen (Osinga et al., 2021). Vanuit de historie en cultuur van Caribisch Nederland is het meer gebruikelijk dat vrouwen en grootouders een belangrijke rol spelen in de opvoeding van kinderen maar ook de wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven verschilt binnen Caribisch Nederland. Tegelijkertijd kunnen vaders een belangrijke steunende rol spelen in opvoeding en zeker daar waar de opvoedingsbelasting in gezinnen groot is. In dit onderzoek zagen we dat bij overwegend de meeste gezinnen waarvan jongeren overgeplaatst zijn voor residentiële zorg in Europees Nederland vaders niet of een marginale rol in de opvoeding of hulpverlening speelden.

Referenties

- Addink, A. & Veldt, M. van der (2021). *Kijk op JeugdzorgPlus. 10 jaar onderzoek Longitudinale Effectmonitor JeugdzorgPlus*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Baer, J.C. & Martinez, C.D. (2006). Child maltreatment and insecure attachment: a meta-analysis. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 24(3), 187-197. <https://doi.org/10.1080/02646830600821231>
- Boendermaker, L., van Rooijen, K., Berg, T. & Bartelink, C. (2013). *Residentiële jeugdzorg: wat werkt?*. Nederlands Jeugdinstituut.
- Bonner, T., DeLisi, M., Jones-Johnsen, G., Coudill, J.W. & Trulson, C. (2020). Chaotic Homes, Adverse Childhood Experiences, and Serious Delinquency: Differential Effects by Race and Ethnicity. *Justice Quarterly*, 37(4), 697-714. <https://doi.org/10.1080/07418835.2019.1688852>
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology, Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (pp. 57–71). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13620-004>
- Bruning, M., Liefwaard, T., & Vlaardingenbroek, P. (2016). *Jeugdrecht en Jeugdhulp*. Reed Business Information.
- Carr, A., Duff, H. & Craddock, F. (2018). A Systematic Review of Reviews of the Outcome of Noninstitutional Child Maltreatment. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(4), 828-843. <https://doi.org/10.1177/1524838018801334>
- Centrale Bureau voor de statistiek, 2020. *Jeugdmonitor: Jongeren in Caribisch Nederland*.
- Coppens, L. & Van Kregten, C. (2018). *Zorgen voor getraumatiseerde kinderen: een training voor opvoeders*. Bohn Stafleu van Loghum.
- De Lange, M., Addink, A., Haspels, M., & Geurts, E. (2015). *Richtlijn residentiële jeugdhulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Nederlands Jeugdinstituut.
- De Lange, M., Matthys, W., De Veld, D., Foolen, N., Addink, A., Menting, A. & Bastiaanssen, I. (2018). *Richtlijn Ernstige gedragsproblemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Nederlands Jeugdinstituut.
- De Valk, S., Kuiper, C., van der Helm, G. H. P., Maas, A. J. J. A., & Stams, G. J. J. M. (2019). Repression in Residential Youth Care: A Qualitative Study Examining the Experiences of Adolescents in Open, Secure and Forensic Institutions. *Journal of Adolescent Research*, 34(6), 757–782. <https://doi.org/10.1177/0743558417719188>
- Dresen, C., Van Domburgh, L., Harder, A., Knorth, E., Kranenburg, M., Nijhof, K. & Vermaes, I. (2017). *Jeugdzorg met een plus*. Garant.
- Evenboer, K.E., Tausenfreind, T. (2019). Verrichtingen in de hulpverlening aan gezinnen in multiprobleemsituaties. In J. Knot-Dickscheit & E.J. Knorth (2019). *Gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Theorie en praktijk*. (380-398). Lemniscaat.

- Exalto, J., Bekkema, N., de Ruyter, D., Rietveld- van Wingerden, M., de Schipper, C., Oosterman, M., & Schuengel, C., (2019). *Sectorstudie Geweld in de residentiële jeugdzorg*. Vrije Universteit Amsterdam.
- Flick, U. (2018). Triangulation in Data Collection. In U. Flick (red.), *The SAGE Handbook of qualitative data collection*. Sage Reference.
- Hair, H. J. (2005). Outcomes for children and adolescents after treatment: A Review of research from 1993 to 2003. *Journal of Child and Family Studies*, 14(4), 551–575. <https://doi.org/10.1007/s10826-005-7188-9>
- Harder, A.T., Bastiaanssen, I.L.W., Knorth, E.J. & Kuiper, C.Z.H. (2020). Algemeen werkzame factoren en specifieke werkzame elementen in hulp en onderwijs aan uithuisgeplaatste kinderen. In A.H. Harder, E. Knorth & C. Kuiper (red.), *Uithuisgeplaatste jeugdigen. Sleutels tot succes in behandeling en onderwijs*. (pp. 86-100) SWP.
- Huefner, J.C., Pick, R.M., Smith, G.L., Stevens, A.L. & Mason, W.A. (2014). Parental Involvement in Residential Care: Distance, Frequency of Contact, and Youth Outcomes. *Journal of Child and Family Studies*, 24(5), 1481-1489. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-9953-0>
- Huefner, J. C., Ringle, J. L., Thompson, R. W., & Wilson, F. A. (2018). Economic evaluation of residential length of stay and long-term outcomes. *Residential Treatment for Children and Youth*, 35(3), 192-208. <https://doi.org/10.1080/0886571X.2018.1437375>
- Jeugdwet 2014. (2014, 1 maart). Geraadpleegd via www.wetten.overheid.nl
- Jeugdzorg Caribisch Nederland, Jeugdbescherming West, Ministerie VWS, Ministerie J&V & Voogdijraad (2020). *Samenwerkingsafspraken t.b.v. plaatsing jongeren uit Caribisch Nederland in de Jeugdzorgplus in Europees Nederland*. Intern document.
- Kaiser, T., Jianghong, L., Pollmann-Schult, M. & Song, A.Y. (2017). Poverty and Child Behavioral Problems: The Mediating Role of Parenting and Parental Well-Being. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(9), 981-991. <https://doi.org/10.3390/ijerph14090981>
- Kalverboer, M. E., & Zijlstra, A. E. (2006). *Het belang van het kind in het Nederlands recht: voorwaarden voor ontwikkeling vanuit een pedagogisch perspectief*. SWP.
- Kloosterboer, K. (2013). *Kind op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Kinderrechten in Caribisch Nederland*. Unicef.
- Kinderombudsman. (2020). *Het maakt uit waar je wieg heeft gestaan*. Geraadpleegd via <https://www.dekinderombudsman.nl/publicaties/het-maakt-uit-waar-je-wieg-heeft-gestaan>
- Kinderombudsman. (2021). *Als je het ons vraagt. Kinderen op de BES-eilanden*. Geraadpleegd via www.dekinderombudsman.nl/publicaties
- Knorth, E. J., Harder, A. T., Zandberg, T., & Kendrick, A. J. (2008). Under one roof: A review and selective meta-analysis on the outcomes of residential child and youth care. *Children and Youth Services Review*, 30(2), 123-140. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2007.09.001>

- McLanahan, S., Tach, L., & Schneider, D. (2013). The casual effect of father absence. *Annual Review Sociology*, (39), 399-427. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-071312-145704>
- McLoyd, V.C. & Wilson, L. (1990). Maternal behavior, social support, and economic conditions as predictors of distress in children. *New directions for child development*, (46), 49-69. <https://doi.org/10.1002/cd.23219904605>
- Munro, E. R., & Ward, H. (2008). Balancing parents' and very young children's rights in care proceedings: decision-making in the context of the Human Rights Act 1998. *Child & Family Social Work*, 13(2), 227-234. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2007.00542.x>
- Osinga, M., van Bergen, D. D., van Brummen-Girigori, O. J., Kretschmer, T., & Timmerman, M. C. (2021). “We say ‘mothers’ but mean ‘parents’”: Qualitative perceptions and experiences with father absence among Curaçaoan, Curaçaoan-Dutch, and Dutch young people. *Journal of Adolescent Research*, 1. <https://doi.org/10.1177/07435584211014878>
- Price, A., & Wichterman, L. (2003). Shared family Care: Fostering the whole family to promote safety and stability. *Journal of family social work*, 7(2), 35-54. https://doi.org/10.1300/J039v07n02_04
- Resch, K. & Enzenhover, E. (2018). Collecting data in other languages – Strategies for cross-languager in multilingual societies. In U. Flick (red.), *The SAGE Handbook of qualitative data Collection*. Sage Reference.
- Rip, J.A. (2021). *Foster care for unaccompanied refugee children. Assessment and evaluation of child and fostering factors, cultural matching and placement success based on the perspectives of children, their foster carers and guardians*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Robst, J., Rohrer, L., Dollard, N. & Armstrong, M. (2014). Family involvement in treatment among youth in facilities: Association with discharge to family-like setting and follow-up treatment. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 22(3), 190-196. <https://doi.org/10.1177/1063426614523651>
- Ryan, F., Coughlan, M. & Cronin, P. (2009). *Interviewing in qualitative research: The one-to-one interview*. *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, 16(6), 309-314. <https://doi.org/10.12968/ijtr.2009.16.6.42433>
- Simons, I., Van Santvoort, F., Broekhoven, F., Blanckstein, A. & Mulder, E.A. (2020). Het betrekken van ouders als een jeugdige in een gesloten residentiële instelling is geplaatst. In A.H. Harder, E. Knorth & C. Kuiper (red.), *Uithuisgeplaatste jeugdigen. Sleutels tot succes in behandeling en onderwijs*. (pp. 136-144) SWP.
- Souverein, F.A., Van der Heml, G.H.P. & Stams, G.J.J.M. (2013). ‘Nothing works’ in secure residential youth care? *Children and Youth Services Review*, 35(12), 1941-1945. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.09.010>
- Staudt, M. & Drake, B. (2002). Intensive Family Preservation Services: Where’s the Crisis? *Children and Youth Services Review*, 24(9), 777-795. [https://doi.org/10.1016/S0190-7409\(02\)00228-1](https://doi.org/10.1016/S0190-7409(02)00228-1)

- Strathearn, L., Giannotti, M., Mills, R., Kisely, S., Najman, J. & Abajobir, A. (2020). Long-term cognitive, psychological, and health outcomes associated with child abuse and neglect. *Pediatrics*, 146(4), 389-403. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-0438>
- Sulimani-Aidan, Y. & Paldi, Y. (2018). Youth perspectives on parents' involvement in residential care in Israel. *Journal of Social Work*, 20(1), 64-82. <https://doi.org/10.1177/1468017318793619>
- Sutherland, M., E. (2011). Toward a Caribbean psychology: an African-centered approach. 42(11), 175-194. <https://doi.org/10.1177/0021934711410547>.
- Ten Brummelaar, M. D. C., Post, W. J., Arkesteijn, P. A., Kalverboer, M. E., Harder, A. T., & Knorth, E. J. (2018). Perceived living conditions of young people staying in secure residential care: Psychometric properties of the Best Interest of the Child – Self-report questionnaire (BIC-S). *Child Indicators Research*, 11(4), 1175-1192. <https://doi.org/10.1007/s12187-017-9460-0>
- Thoburn, J. (2016). Residential care as a permanence option for young people needing longer-term care. *Children and Youth Services Review*, 69, 19-28. <http://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2016.07.020>
- Tracy, S. (2010). Qualitative Quality: Eight “Big-Tent” Criteria for Excellent Qualitative Research. *Qualitative Inquiry*, 16(10), 837-851. <https://doi.org/10.1177/1077800410383121>
- Turney K., & Wildeman C. (2017). Adverse childhood experiences among children placed in and adopted from foster care: Evidence from a nationally representative survey. *Child Abuse Negl*, 64, 117-129. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.12.009>
- Unicef. (2019). *Children and adolescents in the Caribbean Netherlands. Situation analysis*. https://www.unicef.nl/files/Sitan_BES_2019_ENG_%20corr%2029juni20.pdf
- Van der Steege, M., De Veld, D. & Zoon, M. (2020). *Richtlijn Gezinnen met meervoudige complexe problemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Netherlands Jeugdinstituut.
- Van Yperen, T., Veerman, J.W., & Bijl, B. (red.) (2017). *Zicht op effectiviteit. Handboek voor resultaatgerichte ontwikkeling van interventies in de jeugdsector*. Lemniscaat.
- VN-Kinderrechtencomité (2009). *General Comment No. 12. The right of the child to be heard*. CRC/C/GC/12. Geneva: Committee on the Rights of the Child. Retrieved from <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC-C-GC-12.pdf>
- Webster, G., D., Graber, J., A., Gesselman, A., N., Crosier, B., S., & Schember, T., O. (2014). A life history theory of father absence and menarche: A meta-analysis. *Evolutionary Psychology*, 12(2). <https://doi.org/10.1177/147470491401200202>
- Zegers, M. (2007). *Institutionalized Adolescents: Mental Representations, Therapeutic Relationships and Problem Behavior*. Vrije Universiteit Amsterdam
- Zijlstra, A., E. (2012). *In the Best Interest of the Child: a study into a decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective*. Phd thesis, Rijksuniversiteit Groningen.